

I NO VOLÍEM

ALACANT

EN ELS ANYS DE LA REPÚBLICA

1931-1936

2022

Text: David Gerona Llopis
Traducció: M. Josep Mira Roig. Oficina Municipal
de Promoció del valencià
Fotografies: AMA (Arxiu Municipal d’Alacant)
i col·laboradors

Edita: Barraca I no Volíem, 2022
Dipòsit Legal: A-464-2011

Disseny i maquetació: David Hernández Chamorro
Portada: “Alacant”. David Hernández Chamorro
Fotografia portada: Sánchez (1936). AMA.
Impressió i enquadernació: INGRA Impresores

El llibre ha participat en la convocatòria dels
premis de la Generalitat per a la promoció de
l’ús del valencià de l’any 2022.

*ALACANT EN ELS ANYS DE
LA REPÚBLICA 1931-1936*

David Gerona Llopis

Els anys que comprenen de 1931 a 1936 constituïxen un dels períodes més apassionants de la història de la nostra ciutat, que comptava amb 62.265 habitants de fet i 62.013 de dret en el cens de població, donat a conéixer en el Ple Municipal d'1 de març. (Crónica de la muy ilustre Ciudad de Alicante. Vol. I. Enrique Cutillas Bernal).

L'objectiu d'aquest treball d'investigació, realitzat per David Gerona, és donar unes pinzellades dels esdeveniments més rellevants succeïts i l'esdevindre diari de la seua gent.

1931-1936

1931

Es veia vindre

L'any va començar convuls amb la dimissió de l'alcalde d'Alacant, Gonzalo Mengual i la presa de possessió de Ricardo Pascual del Pobil, al febrer. L'ansia de canvi que es respirava a la ciutat d'Alacant es va concretar en la quantitat de públic que va acudir a la tradicional processó cívica en homenatge als Màrtirs de la Llibertat, celebrada el diumenge 15 de febrer, al Palamó (El Correo 16-02-1931). El sentiment que el poble va demostrar el 14 d'abril es va avançar en un altre homenatge a Pantaleón Boné i els seus companys en la processó cívica celebrada al costat del monument erigit a la seua memòria, al Passeig dels Màrtirs (hui Esplanada), el diumenge 8 de març, en congregar més de deu mil persones. La marxa es va desenvolupar sense incidents a pesar dels temors que s'estenien sobre ésta. Fins i tot, l'Ajuntament d'Alacant va autoritzar la processó amb els condicionants que no s'usaren emblemes, estendards, ni banderes, més que la nacional.

Alacant es va gitar monàrquica i es va alçar republicana

“Els republicans, que presentàvem 25 candidatures, aconseguim 29 regidors”. Este era el titular del Diario de Alicante, el 13 d'abril de 1931. Els aires de canvi del sistema espanyol es van fer evidents en les eleccions municipals celebrades el diumenge 12 d'abril. El sistema i la monarquia d'Alfons XIII estaven ferits de mort: la dictadura militar de Primo de Rivera (1923-29), la crisi de 1929 i els successius governs del General Berenguer i l'Almirall Aznar, van abocar a un resultat aclaparador en unes eleccions

(1)

que intentaven salvar la Monarquia i restablir el sistema constitucional. Va eixir un dia de pluja a la capital alacantina, però els votants van acudir a votar en massa sense que es produïra cap incident. L'hissat de la bandera republicana, el 14 d'abril, al balcó central de l'Ajuntament es produïa després d'haver-se proclamat la República a Barcelona. Després, seria hissada al Govern Civil i al pal del masle del castell de Santa Bàrbara per un grup d'entusiastes republicans que per arribar al cim van botar les muralles (Diario de Alicante, 14 d'abril de 1931). El senyor Joaquín Collía Rovira relata les demostracions d'alegria d'eixa vesprada en què els carrers d'Alacant es van omplir d'ensenyes tricolors i “fins a la xicoteta font lluminosa que existia en l'Avinguda de Zorrilla (hui avinguda de la Constitució), enfront del Govern Militar (l'enderroc de la qual, com el de tantes coses d'Alacant, mai no m'he explicat), lluià en els seus dolls l'enssenya tricolor” (Alacant 1931). El dia es va convertir en festiu en bona part dels centres de treball de la ciutat, i els comerços van tancar al migdia. Eixa nit es va celebrar una revetla al temple de l'Esplanada, a càrrec de la Banda Municipal, obrint i tancant el programa amb La Marsellesa (La Voz de Levante, 15 d'abril). El nou règim va portar una nova retolació d'alguns carrers de signe monàrquic, així per exemple, la plaça d'Isabel II va passar a denominar-se Gabriel Miró; la plaça de Alfons XII, plaça de la República (actual Ajuntament); la plaça de la Reina Victòria, 14 d'Abril (hui Calvo Sotelo). Per unanimitat, va ser nomenat alcalde el senyor Lorenzo Carbonell Santacruz del Partido Republicano Radical Socialista. El vint-i-huit de juny, es van celebrar en tota Espanya eleccions a Corts Constituents, i en va resultar guanyadora, a la província d'Alacant, la coalició del partit Republicano Radical Socialista i el PSOE, amb huit escons, i tres, per als republicans radicals i la dreta liberal republicana.

1931

Disneylandia al Benacantil

Molt abans que l'Alfons XIII firmara el Reial Decret, de data 27 d'octubre de 1928, en què l'Estat cedia gratuïtament a la ciutat d'Alacant la fortalesa del cim del Benacantil perquè l'Ajuntament realitzara “en el lloc que ocupa aquell immoble obres d'embelliment a la ciutat”, molts van ser els projectes i anhels que la població d'Alacant volia per al seu lloc més emblemàtic. Ja en la foguera Sant Roc i La Vilavella (actual Pont), de 1929, titulada “El futur Benacantil”, els artistes Paco Hernández i Gastón Castelló van col·locar, a la cúspide de la reproducció de la muntanya, l'hotel Majestic i diverses atraccions de fira a què es pujava amb un funicular l'any 6969. El projecte es va presentar en forma d'instància, al febrer de 1931, de la mà del senyor Alfonso Conceicao de la Cruz, a l'Ajuntament, proposant la construcció d'un ferrocarril funicular amb capacitat per a trenta-sis passatgers que eixiria des del Passeig de Gómiz, la construcció d'una avinguda per a l'entrada de cotxes des de la carretera de València fins al castell, la urbanització de la part superior del Benacantil amb artístiques pèrgoles i terrasses, camps de tennis, de patinatge, sala d'espectacles i concerts, gimnàs, i a la part sud-oest, modernes galeries d'helioteràpia, gran “restaurant”, bar i un balneari de línies moderníssimes que seria construït a la platja del Postiguet. I com no podia faltar, l'edificació d'una colònia de xalets unifamiliars que es llogarien moblats amb tot el confort i tot això es construiria com a màxim en cinc anys. El projecte inclouria la conservació i reforma de la part antiga del castell de Santa Bàrbara i el sanejament del penya-segat que afrontava amb el barri de Santa Creu - La Vilavella i que suposava un perill per a la població pel desprendiment de roques. Per al projecte, es comptava amb l'aportació de cinc milions de pessetes procedents de la societat que representava i on les arques públiques de l'Ajuntament no patirien cap minva, sol·licitant seixanta anys de concessió en exclusiva i la condonació del pagament de tributs. Van ser moltes les visites que el senyor Conceicao va girar a l'Ajuntament, tant al monàrquic com al republicà, fins i tot promovent una reunió amb representants d'entitats oficials, particulars i la premsa local a la biblioteca de Canalejas per a presentar el projecte al començament del mes de juny d'aquell any.

Així, l'arquitecte Francisco Sedano es va hostatjar a l'Hotel Samper a l'abril per ultimar el projecte de parc d'atraccions i va ser molt visitat (Diario de Alicante, 16-4-1931).

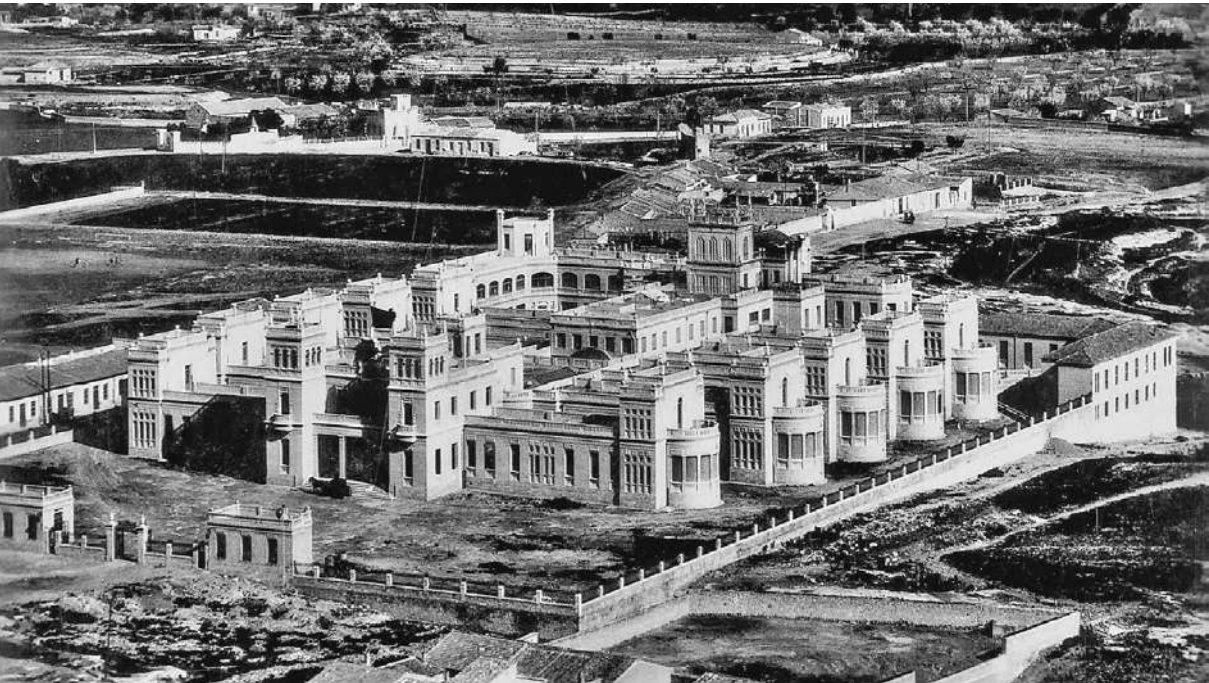
El Defensor de Alicante, de 9 d'octubre, titula un article “Què hi ha sobre la transformació del Benacantil?”, en el qual prega a l'Ajuntament que prenga la iniciativa de “donar treball als obrers parats fent la transformació del nostre castell, sense esperar que venguen de fora a fer les obres i al propi temps a explotar un negoci que no ha d'eixir d'Alacant i molts menys de l'autoritat del Municipi”. Sembla que l'Ajuntament va imposar unes condicions que no van interessar a la societat concessionària; entre d'altres, obligava a revertir a la ciutat totes les instal·lacions una vegada passats cinquanta anys, contractant mà d'obra de la ciutat o no poder traspasar la concessió. (Crónica de la muy ilustre Ciudad de Alicante. Enrique Cutillas).

El senyor Alfonso Conceicao no sols va presentar el projecte del Benacantil. En el Diario de Alicante, de 3 de juny, firma un article amb croquis inclòs en el qual demana la prolongació de l’avinguda del 14 d’Abril (hui d’Alfons El Savi) evitant que Alacant tinguera, segons les seues paraules, “la impressió vergonyosa que una de les seues principals artèries tancades com si fora un vulgar atzucac”. Segons la seua opinió, l’Ajuntament havia de realitzar un esforç econòmic per a expropiar cases i terrenys, exalçant la vàlua de l’enginyer municipal, el senyor Sebastián Canales, i elogiant l’entusiasme del nou Consistori. El projecte diferix de l’actual prolongació en què no tenia eixida a la carretera de València i portava al cim del castell amb els consegüents beneficis al projecte presentat.

Inauguració de l’Hospital Provincial

L’1 de març, es va inaugurar al Pla del Bon Repós, el nou Hospital Provincial, projectat per l’arquitecte alacantí Juan Vidal Ramos, sent-ne el constructor Manuel Bernal Gallego. Van acudir a l’acte els alcaldes de la majoria dels pobles de la província, comptant amb la presència de la Banda Municipal, dirigida pel mestre Torregrosa, que va oferir un concert al vestíbul del nou edifici. La Voz de Levante, el dia de la inauguració, informa els seus lectors amb els marejadors nombres de la construcció: tres milions de pessetes va ser el cost de l’obra, i els vint mil metres quadrats que ocupava la construcció van ser adquirits al preu de 3,50 pessetes als hereus del senyor Juan Bautista Rocamora, marqués de Cagalaolla. Els cent deu malalts van ser traslladats, el dia de Reis, des de l’Hospital de Sant Joan de Déu,

(2)

situat a la plaça de Santa Teresa (part posterior del Panteó de Quijano) on havia estat l’hospital civil durant setanta-huit anys. L’acte, organitzat amb brillantor, segons les cròniques, pel diputat provincial, el senyor Ricardo Pérez Lassaleta, va començar amb la benedicció per part del senyor bisbe de la diòcesi de la capella del nou hospital. Els malalts van rebre un dinar extraordinari consistent en paella alacantina de pollastre i després d’un opípar còctel d’honor, els alcaldes es van traslladar a la Diputació per aprovar la senyera com a bandera de la província d’Alacant. A continuació, i invitats pel Casino, es va servir, per a un total de cent cinquanta persones, un banquet a càrrec de l’Hotel Palas. Després dels inevitables discursos laudatoris després del dinar, la comitiva es va desplaçar a visitar l’evolució de les obres del nou edifici de la Diputació, obra també de l’arquitecte alacantí Juan Vidal, i a la Institució de la Beneficència. La intensa jornada dels invitats va acabar al Teatre Principal, assistint a la funció oferida per la Compañía Americana de Comedias.

Oh, el progrés!

Un altre dels esdeveniments viscuts a la ciutat este any va ser la inauguració, el 28 de març, de la nova central de Telefónica a l’avinguda de Zorrilla, hui de la Constitució. Les modernes instal·lacions comptaven amb un poderós equip anomenat sistema automàtic 7 b o Rotary i “una completíssima xarxa de cables” (Diario de Alicante, 27 de març). Bé, això d’automàtic ho posarem entre cometes, ja que la telefonada d’un abonat l’advertia una telefonista per l’encesa d’una làmpara o la caiguda d’un indicador i esta agafava una clavilla i la introduïa a l’orifici del quadre, al qual estava unit l’abonat que telefonava.

Desmunt de la Muntanyeta i unes altres obres

La idea ve del segle anterior amb el derrocament de les muralles i sempre es trobava amb l’inconvenient de les depauperades arquejals municipals com a principal escull per a la seua realització. Fins a este moment, es van anar fent desmunts de xicotet calat. La gran obra projectada a la fi d’aquell any va ser el desmunt total de la zona de la Muntanyeta i el projecte d’urbanització a càrrec de l’enginyer municipal. En sessió extraordinària de l’Ajuntament, de 2 de novembre, se’n va aprovar el projecte d’urbanització. L’obra era de gran envergadura perquè resultava un desmunt total de 152.946,38 metres cúbics, 1.462,74 metres cúbics de terraplèment, i un pressupost d’execució de les obres per l’administració que ascendia a 711.166,37 pessetes i el d’execució de les obres, per contracta, era de 794.020,71 pessetes, segons informava, el 3 de novembre, el Diario de Alicante, o en metres quadrats el desmunt de la Muntanyeta comprenia una extensió de 36.496, dels quals 3.978 anirien ocupats per vies públiques obertes i la resta estarien ocupats per edificacions que s’alçarien,

(3)

segons informava, el 5 de novembre, el periòdic El Defensor de Alicante. Les obres de desmunt i explanació es van iniciar el 7 de desembre. La primera setmana van ser col·locats cent obrers; cent huitanta-huit, en la segona; i dos-cents quaranta-un, en la tercera. (Alicante siempre, Fernando Gil Sánchez).

Si Íker Jiménez haguera viscut eixa època s'haguera fet ressò d'esta notícia, ja que sembla que a la fi d'agost, al final del carrer del Reg, a la zona de la Muntanyeta, els veïns van sentir, a la nit, sorolls misteriosos i rodar de pedres sense justificar-ne la causa. Segons informa el periòdic, les dones estaven atemorides i atribuïen estos fenòmens paranormals als donyets. Les autoritats van prendre cartes en l'assumpte per esbrinar la classe de donyets que no deixaven descansar la població (Diario de Alicante, 28 d'agost).

L'altre castell d'Alacant, el de Sant Ferran, també patia una important reforma a la fi d'este any. Al gener, es presentava a l'Ajuntament una memòria sobre les particularitats que havia d'oferir l'Estació Central d'Autobusos en projecte (el dia 9 de gener). La Voz de Levante, de 4 de gener, pregunta a l'alcalde, el Sr. Mengual, on s'anava a construir la dita estació, a la qua cosa que va respondre: "El projecte és en l'anomenada plaça Sèneca, clar que fent algunes gestions i aconseguint l'ajuda dels propietaris dels solars, ara declarats via pública. Crec que sí; espere que sí, ja que l'Ajuntament

(4)

està disposat a pagar pels terrenys precisos una quantitat que es convinga dins de les realitats del cas...". Com el projecte de la Muntanyeta, l'Estació va haver d'esperar veure acabades les obres després de la guerra civil.

Una altra de les actuacions era la clausura del Cementeri de Sant Blai que s'havia estés massa temps i constituïa un greu perill per a la salut pública que encara estiguera obert als soterraments.

En plenes festes de fogueres, el dia 22 de juny, es va inaugurar el nou enllumenat dels carrers Sagasta, López Torregrosa, Altamira i l'avinguda de Méndez Núñez.

Es mastega la tragèdia

El 16 d'abril, festivitat de la Santa Faç, acabada de proclamar la República, va haver-hi un incident al monestir durant el sermó en què un frare va al·ludir el nou règim. Segons sembla, es va armar un enrenou que va sufocar el sacerdot, i ràpidament, el frare es va disculpar, en ser malinterpretades les seues paraules. En finalitzar l'ofici, quatre persones, decentment vestides, es van presentar davant del sacerdot interessant-se pel frare per a linxar-lo. A la fi, el sacerdot va rebre una galtada d'un dels del grup que havia sigut recriminat pel religiós en permetre's fumar a l'interior del temple (Diario de Alicante, 17-04-1931).

1931

(5)

1931

(6)

Però, el més greu estava per arribar. Les declaracions del cardenal primat, Pedro Segura i els esdeveniments ocorreguts al Círculo Monárquico i a la seu del periòdic ABC de Madrid, van contribuir a la cremà de convents, esglésies i col·legis per grups incontrolats, el dilluns 11 de maig, a Madrid. La notícia es va estendre com la pólvora per la geografia del país, i els esdeveniments d'Alacant van ser dels més greus. N'hi ha poca documentació municipal, segons el cronista de la ciutat, Enrique Cutillas Bernal, així que hem de conformar-nos amb la crònica dels periòdics, que van portar l'aigua al seu molí segons la seua ideologia. Eixe mateix dia, procedent de València, s'hostatjava a l'Hotel Samper el Capità General de la regió José Riquelme. Els successos de Madrid prompte van tindre repercussió a la ciutat, i a les set de la vesprada, un grup important d'incontrolats, que estaven seguint en les cartelleres dels periòdics de la Rambla les notícies dels altercats de Madrid, es van dirigir a la residència on vivien els jesuïtes al carrer de les Monges, i van destrossar el mobiliari i els efectes. D'allí, van passar al veí convent de les Agustines. L'esdeveniment més greu va ocórrer als Salesians. Sobre les huit i mitja de la nit, es va produir l'assalt a la Casa Salesiana que va ser repel·lit per la Guàrdia Civil i en el qual va caure greument ferit per arma de foc el jove de dèsset anys, Luis Macía López, sabater de professió i veí de del carrer Navas, que moriria a les poques hores a la Casa de Socors. Al seu enterrament, celebrat l'endemà dels atacs, va acudir nombrós públic, coste-

jant, al juliol, l'Ajuntament les noranta-cinc pessetes que va costar la làpida. L'església i el col·legi van estar cremant durant tota la nit. La multitud es va emportar el pare Recaredo de los Ríos, director de les escoles salesianes i el germà salesià Jaime Buch, que va ser atés a la Casa de Socors d'una ferida en la regió frontal i occipital. El pare Recaredo, amb una soga al coll, va ser salvat al carrer de Castaños pel regidor republicà Antón i l'advocat Gomariz que van convèncer la multitud per portar-lo a comissaria, i van salvar la vida al sacerdot que anava camí de ser tirat al mar amb una pedra al coll després d'haver-se'n pronunciat la sentència de mort per un tribunal popular a la plaça de Chapí. Van ser dènou els edificis afectats pels desordres: el convent dels Franciscans, el col·legi Marista i el el seu veí de les Caputxines, a la Rambla; el Palau del Bisbe, als contraforts del castell de Sant Ferran; el col·legi jesuïta de Benalúa; i l'església del mateix barri; les Escoles de l'Ave Maria del barri de Carolines; les de la carretera del Palamó; les de les Filles de Maria, de la carretera de Sant Vicent; els convents de les Oblates van patir destrosses o van ser pastura de les flames. La redacció i els tallers del diari catòlic La Voz de Levante, periòdic on va aparéixer, el 1928, el famós escrit de José María Py on proposava la creació de les festes de fogueres, van acabar destruïts i ja no tornaria a publicar-se. Les autoritats van declarar l'estat de guerra. El diari El Día informava que l'endemà dels altercats, el veïnat de la pedania de la Santa Faç i alguns ciutadans d'Alacant que hi havien acudit amb cotxe, van aconseguir dissuadir uns individus amb bicicleta que rondaven el caseriu infonent sospites. (El Día, 14 de maig).

El cos de bombers de la ciutat va tindre eixa nit un excés de treball a realitzar, i va haver de desdoblar-se en les seues tasques. Així, Fernando Gil en el seu llibre Alicante, siempre, reproduïx l'informe de la brigada de bombers d'eixe dia:

“Amb motiu d'uns desordenes públics ocorreguts en aquesta ciutat durant aquest dia van ser saquejats i incendiats els següents edificis ocupats per institucions religioses i d'ensenyament privat:

1.- Escuelas Salesianas de San José. 2.- Religiosos Franciscanos. 3.- Religiosas Capuchinas Franciscanas. 4.- Escuelas de Hermanos Maristas del Sagrado Corazón. 5.- Residencia de la Compañía de Jesús. 6.- Parque-escuela de la Compañía de Jesús. 7.- Escuelas del Ave María. 8.- Escuelas de la Educación de María. 9.- Asociación del Divino Maestro. 10.- Colegio de la Inmaculada. 11.- Colegio de Jesús-María. 12.- Institución de Religiosas Oblatas del Santísimo Redentor. 13.- Institución de Religiosas Salesianas. 14.- Religiosas Agustinas de la Santísima Sangre. 15.- Colegio de Religiosas Carmelitas. 16.- Religiosas Siervas de Jesús. 17.- Ermita de Los Ángeles. 18.- Residencia Episcopal. 19.- Iglesia de San Juan Bautista.”

Els oficis religiosos i les processons de la festa del Corpus d'eixe any es van celebrar a l'interior de Sant Nicolau i Santa Maria, igual que la celebració de la festa de la Patrona d'Alacant i la clàssica Alba en el seu honor. El mateix va ocórrer amb la processó de la Mare de Déu dels Socors en les festes tradicionals del Raval Roig que va ser suspesa.

El crim a casa de “la Francesa”

A la matinada del 9 de setembre, en una casa de “mala nota” o, directament com el qualifica El Luchador, un bordell, al carrer de Bazán 15, va succeir l'assassinat de Saturnino Díaz, mecànic dels tallers Roselló d'esta capital, marit d'Isabel Ballester, més coneguda com “la Francesa”, madame de la dita casa, a les mans d'un cert Emilio “l'Argelí”, mantingut de Clotilde Hernández (segons la Francesa) o el seu germà (segons Clotilde). La història va començar quan el negoci de “la Francesa” va voler expandir-se i obrir una sucursal al carrer d'Aranjuez de la capital (hui de Felipe Berge), conegut com El Chalet, i la va arrendar a Isabel Ballester, arribada mesos arrere des d'Orà, entregant esta mil pessetes. Sembla que el negoci no anava molt bé i davant de la no devolució de les mil pessetes lliurades, es van precipitar els luctuosos esdeveniments que van portar Emilio, el qual havia sigut vist hores abans per distints bars bevent més del compte, a disparar tres tirs precisos a boca de canó a Saturní a les quatre de la matinada. Una altra versió era que el mòbil del crim va ser la gelosia, perquè Saturní, pareix que amb l'excusa de la cura d'animals domèstics al terrat d'El Chalet, aprofitava per insinuar-se a Clotilde. Emilio va eixir fugint pel carrer de Castaños avall, i va ser capturat dos dies després per la policia en l'exprés València-Barcelona. A la fi, “l'Argelí” va fugir tirant-se al mar des del vaixell presó en què es trobava reclòs, a la ciutat comtal, a l'octubre.

Carnestoltes, carnestoltes

El Carnestoltes seguia celebrant-se en els balls privats del Casino, el Real Club de Regatas, l'Hotel Samper, l'organitzat pel Diario de Alicante o al Teatre Principal en festival a benefici de la “Gota de Leche”. El diari El Luchador es lamentava de l'escassa presència de la festa al carrer; el 18 de febrer, titula que el Carnestoltes havia mort i acaba l'article d'esta manera: “Del Carnestoltes, festes d'origen pagà, queda la deliciosa promiscuïtat dels balls on uns ulls amb albires de desig, eleven el seu agulló en la dolça i saborosa carn d'una dona bella”. Un altre ball va ser l'organitzat a benefici de la Foguera de la plaça de Chapí, al Teatre Principal, el diumenge de Carnestoltes, en què es va donar un sopar americà a un preu de deu pessetes l'entrada amb dret a sopar i tres, sense eixe dret (El Tiempo, 10 de febrer).

Setmana Santa

El Diumenge de Rams tenia l'eixida des de la Mare de Déu de la Misericòrdia el pas de l'Oració a l'Hort per a dirigir-se a Santa Maria. El dimarts, la confraria de Sant Joan Evangelista i de la Dolorosa, feia la seua estació de penitència des de l'Església del Carme, per primera vegada separada de la processó general del Divendres Sant. La processó acabava a l'església de Santa Maria on els dos passos, el de Sant Joan Evangelista, obra de l'artista valencià Bellido i la Mare de Déu dels Dolors, atribuïda

(7)

(8)

a Salzillo, es quedarien per tornar a eixir en la General. (Les dos imatges van quedar destruïdes pel foc en els successos de l'11 de maig en cremar l'església del Carme). El dimecres 1 d'abril, seria el torn de la "Dolorosa d'Espines" des de la parròquia de la Mare de Déu de Gràcia. Per cinqué any, la processó del Crist de la Bona Mort va recórrer els carrers de la ciutat el Dijous Sant, partint de Sant Nicolau. El que succeïx eixe any en la processó del Sant Enterrament del Divendres Sant en què participaven totes les confraries de la ciutat amb els seus respectius passos mereix capítol a banda. En la processó, com era habitual, estaven presents totes les autoritats de la ciutat: alcalde, regidors, el governador civil, el comandant de Marina i el governador militar. Sembla que en arribar a l'altura de la Rambla, prop del convent de les Caputxines, (on hui s'ubica el Banco de España) explotava una pereta elèctrica en un balcó, i atés com estaven de temperats els ànims en aquell moment, pareix que tant penitents com públic van creure ser víctimes d'un atemptat, fet que va motivar carreres i pànic generalitzat. Fins a tal punt va arribar el tumult que en el periòdic El Correo apareixia la següent ressenya, el 4 d'abril abril "...amb motiu d'un esdeveniment que van portar desordres, trencant per tres vegades el curs de l'ordenada processó, en les carreres de la qual vam veure fugir com a llebres perseguides per llebrers, a molts individus que cobrien els seus caps amb caputxons. El pànic va arribar fins a l'extrem, sense fonament de cap classe, de deixar un dels sants que portaven en andes, en el sòl, alarmat els seus conductors segu-

1931

rament per perills imaginaris". Els periòdics El Día i La Voz de Levante comenten que va ser derrocat el pas de Jesús Natzaré per la multitud que descendia del carrer del Duc de Saragossa, es van produir ruptures de taules i copes a les portes dels bars, i algunes persones hi van resultar lesionades.

“Mamá, quiero ser artista” i espectacles diversos

Alacant tenia artistes, i molt bons, segons la premsa local. Així, Emilio Costa xarrava en el seu Diario de Alicante amb el gran cantant Paquito Latorre que va debutar a Madrid, al Teatro Apolo, l'any 1923 ni més ni menys que amb el Barbero de Sevilla. També va fer una audició amb la romança del Ballo in Maschera, amb el director del Metropolitan de New York, Tullio Serafín, que fou el seu èxit definitiu, però no va ser contractat, perquè ja estava tot fet per a la temporada següent. Paquito Latorre va destacar a Madrid i en la segona part de la temporada va actuar amb la companyia de Casals. La saga Latorre era extensa i la premsa escrita dóna compte al llarg de l'any dels concerts oferits pel pare, el mestre Juan i els seus fills: Pascual, Lolita i Paquito.

El que sí que va debutar al Metropolitan neoyorkí i la Scala de Milà va ser el gran tenor Miguel Fleta, que va actuar al Teatre Principal, el 30 de novembre. Fleta, ja en el declivi de la seua carrera, no va tindre bones crítiques, ja que va optar per un programa “massa lleuger” (Diario de Alicante, 01-12-1931).

El famós enfilador alemany Herman Becker, anomenat “l'home mosca”, va escalar la Casa Carbonell, al juliol, i no va ser l'únic. Durant l'any que ens ocupa, un altre home mosca portugués anomenat Masssa Vaz, també la va coronar al febrer.

A la fi de l'any, al cinema Ideal, Charles Chaplin estrenava la magistral i muda Llums de la ciutat, amb excel·lents crítiques en la premsa local. Marlene Dietrich captivava els espectadors de l'Ideal amb L'àngel blau, de Josef von Sternberg, el dia de l'estrena, el 29 de gener.

No sols es representaven espectacles al Principal. Al Salón España tenien cabuda agrupacions amateurs com la companyia que dirigien els actors Ángel Mas i Álvarez amb un jove artista alacantí anomenat Antulio Sanjuán, que era entrevistat en El Defensor de Alicante, el 8 de desembre. L'Alacant de l'època tenia tres entitats artístiques amb una gran activitat al llarg de l'any: l'Orquesta de Cámara, la Wagneriana i l'Orfeón Alicante.

Notes de societat

Pepe Morant, més conegut com “el Meló”, es va casar el 5 d'agost amb la senyoreta Carmen Martínez Guerra, filla del torero “Templaito”. Segons crònica del Diario de Alicante, del 6 d'agost “en una hora va arribar de celibàtic a presumpte pare de família. Una carrera més pesada que la de València a Mentó (França) que tan gran èxit li va proporcionar recentment.

(9)

Va assegurar, poc després de la cerimònia. Per a demostrar-ho ja organitza una nova proesa de la qual donarem compte al lector quan siga oportú descórrer el vel”. El Meló va anar a peu, amb el valencià Lora, des de València fins a la localitat francesa de Toulouse, al mes de juny per depositar una bandera republicana a la tomba de Vicente Blasco Ibáñez. El corredor havia vençut al gener, un cavall, a la localitat francesa de Toulouse, cobrint un total de cinquanta-tres quilòmetres, i havia resultat victoriós en les tres carreres consecutives celebrades (El Día 10 de gener).

El dissabte 15 d’agost, va tindre lloc la cèlebre revetla benèfica de la Institució Municipal de Puericultura “Gota de Leche” als jardins de la plaça de Ramiro. Al llarg de l’any, s’anaven celebrant balls i actes en favor de la institució, però la d’agost era l’acte principal. A les deu i mitja de la nit, la Banda Municipal va obrir la vetlada amb un concert d’obres triades. Les orquestrines “El Relámpago” i “Seilos”, que amb èxit actuaven als cafés Central i Samper, respectivament, van oferir el seu repertori desinteressadament i generosa, i la firma “La Ibense” es va encarregar del servei de rebosteria, gelats i refrescos. Un esdeveniment en què no podia faltar la flor i nata de la societat alacantina al preu mínim de tres pessetes, les senyores, i de cinc, els cavallers, i que igual que en la cèlebre carrera anglesa d’Ascot, les dames van lluir els seus barrets i tocats a l’última. La majoria de senyores i senyoretes vestien els seus bells mantons de manila que van participar en un concurs. A part del concurs de mantons, va tindre lloc el de tango i “xotis”. Els jardins es van guarnir amb una il·luminació extraordinària, composta per tres mil peretes elèctriques. Tal festival va constituir un gran èxit de públic i va servir perquè les 11.555,55 de benefici amb els fons recaptats entre la Tómbola, que se celebrava simultàniament amb objectes donats per firmes, institucions i comerços i la recaptació per assistir a l’esdeveniment, fóra per a atendre la lactància de xiquets. La premsa local no va escatimar a publicar diàriament els donants i els regals que es van rifar en la tradicional tómbola. L’obra benèfica va arribar a Alacant, el 1925, de la mà d’un grup de metges i puericultors entre els quals destacaven els doctors, Pascual Pérez, Ángel Pascual Devesa o el senyor Rafael Gandulla Coderch, els quals van salvar moltes vides a la ciutat.

Una altra vegada de tornada amb les festes hivernals, que ve el President!

Per una iniciativa del governador civil d’Alacant, el senyor Vicente Almagro Sanmartín, del 10 al 17 de gener de 1932, s’anaven a organitzar grans festes hivernals. Unes festes que s’havien celebrat a principi de segle i no quallaven amb el pas del temps. Aprofitant-les, visitaria la ciutat el president de la República, Niceto Alcalà Zamora, en el primer viatge oficial com a president de la República. Es van formar comissions de treball per a preparar-ne l’arribada, i les autoritats van tindre en compte la Comissió Gestora de les Fogueres per a formar-ne part. Les comissions constituïdes van ser: tir de colom (a braç i a caixa), inauguració d’obres al

port, concurs de natació, ciclisme, futbol, inauguració del parc del doctor Rico, boxa, pirotècnia, festa de la dansa, recepció provincial, festa algeriana, cavalcada, ball popular, funció de gala, festival taurí, certamen de bandes, festes d’orfeons, regates, ball de gala, exposicions i il·luminacions i revetles. El cartell anunciador de les festes i la visita el va realitzar l’insigne Lorenzo Aguirre i estava preparat a la fi de l’any que ens ocupa. Així, per exemple, es va convocar un concurs de pirotècnia amb la considerable quantitat de sis mil pessetes per a l’empresa que presentara la millor proposta de nombre de focs d’artifici en major quantitat, qualitat i variació a la seua completa iniciativa. La comissió pirotècnica estava composta per Pascual Ors, Emilio Costa i José Ferrándiz Torremocha. Segons sembla, s’hi van presentar moltes propostes per part de pirotècnics de Múrcia, València i Alacant (Diario de Alicante, 22-12-1931). El concurs el va guanyar la prestigiosa pirotècnia de Godella del senyor Vicente Ca-

(10)

(11)

baller, que va presentar el llançament de tres traques i “dos monumentals castells com mai es van veure a Alacant”. Cal recordar que la primera vegada que es va llançar la palmera tal com la coneixem va ser en la dita visita. Des del primer moment es va tindre en compte la Comisión Gestora de les Fogueres de San Chuan amb la presència de Ferrándiz Torremocha. En la reunió del 16 de novembre de la Comissió Gestora es ratifica la presència en la comissió de festejos d’hivern de 1932, i s’aprova la confecció d’una carrossa artística al·legòrica a les Fogueres, segons idea del senyor Manuel Collía, que participaria en la Cavalcada i es realitzaria demanant la quantitat de mil cinc-centes pessetes a l’Ajuntament per no perjudicar la recaptació dels districtes.

1931

Mens sana in corpore sano

Els anys trenta es distingixen a la ciutat d’Alacant per la creació de nombroses societats i clubs esportius. Així, el 17 de novembre de 1931, és fundat el Club Atlético Montemar, que els primers anys dedica els seus esforços a la pràctica de l’atletisme, la natació i el muntanyisme. En estos mateixos dies, un grup de veïns del Raval Roig encapçalats per José López “El Cuartero” creen la S.C.D Marina, amb domicili social al carrer de Jovelanos, 20, participant principalment en futbol i natació.

Com està la cistella d’anar a comprar!

Per aportar una mostra de la cistella d’anar a comprar d’aquell any, donarem uns quants preus d’aliments al Mercat d’Abastiments d’Alacant: peres i peros de 0,75 a 2 pessetes quilo, pomes a 0,40; melons, de 0,50 a 0,85; taronges de 0,15 a 0,30; plàtans dotzena, d’1,15 a 1,80; cebes, de 0,20 a 0,30 i faves verdes, de 0,40 a 0,55. (Las Noticias, 4 de març).

És un escàndol! He descobert que ací es juga!

Reproduïm una notícia que publicava El Defensor de Alicante, el 17 de novembre:

“Per jugar als prohibits. Al Jutjat han sigut denunciats José Torregrosa Seguí, Vicente Pérez Galdó i José Lledó Ferrándiz, els quals van ser sorpresos en el bar propietat de Francisco Sirvent, situat al carrer de Sevilla quan es trobaven jugant al set i mig. Se’ls va ocupar una baralla i 16’70 pessetes.”

(12)

El negre que tenia ànima de cànter.

El diari El Tiempo d'1 de juliol relata un incident succeït la vesprada del dia de Sant Pere:

“Un captaire de raça negra circulava pels carrers d'Alacant seguit d'una minuciosa xusma mal educada que li aplaudia, li xiulava i li maltractava. Els carrers s'omplien de curiosos i als balcons eixien els veïns alarats pel renou de carrer. Un veí d'una casa distingida, va traure el cap al mirador i va llançar un parell de sabates al captaire perseguit. Va ballar est de goig davant la mofa de la xusma incivil. I els guàrdies, brillaven per la seua absència. Vivim en el millor dels mons.” Seria el negre Lloma?

Vos cremareu a l'infern

El diari El Día, un dels més crítics amb l'Ajuntament republicà, sobretot a partir dels successos de l'11 de maig, titulava, el 10 de desembre, “Las barracas de feria”, un article que aprofita tot i que reproduïm amb motiu de la instal·lació de la tradicional fira de Nadal al passeig de Soto:

“Entre els barracons que s'han establert en l'avinguda de Soto, hem vist, amb la natural indignació, que existeixen dues o tres que pomposament es titulen “L'Infern” i és clar davant tal títol, i perquè res ens compten allà vam anar a visitar aquest xicotet fragment del regne de Pere Botero, i en efecte, en part es justifica el títol.

La característica d'aquests xicotets antres, és la foscor, gran encoïdora d'excessos, atreviments obscurs i com a conseqüència lògica, el “infern” es converteix en recinte de breus immoralitats i molèsties per als infeliços incauts que allí cauen atrets per la curiositat, mai tan justificadament fatal, com resulta en aquesta classe de barracons.

La gent jove, irreflexiva, irresponsable i alegre i confiada, emparats per la foscor produeixen, amb les seues irreverències, infinitat de molèsties, perquè no reparen en res i pobra dona la que al voltant d'ells caiga.

Jo no sé qui podrà evitar això, que és conseqüència de l'espectacle imbècil que allí s'ofereix, ja que a més del molt que s'allarguen les mans, el llenguatge que s'emptra és dels quals enrojolen al més avesat a les procacitats.

És de suposar que algú podrà posar límit a tantes i tan molestes “llibertats”. També és de notar la falta de llum que en general s'observa, perquè ningú s'ha preocupat d'instal·lar, encara que provisionalment, els focus que han hagut de col·locar-se. Confiar amb la llum que ofereixen els barracons és el sùmmum de la confiança i de la despreocupació.”

El senyor Lorenzo recolza la festa

El nou alcalde republicà, el senyor Lorenzo Carbonell, va recolzar des del primer moment les Fogueres. Així, en la premsa apareix, el 16 de maig, un escrit dirigit a tots els alacantins aclarint que els contactes amb les comissions de barri han sigut “per a prestar-los la deguda atenció per a

(13)

col·laborar a la seua esplendor, sense que signifiqui ni pretenga cap mínimament de l'autonomia ni del caràcter exclusivament popular que totes i cadascuna de les «Fogueres» té des de la seua iniciació i han de continuar tenint”. L'alcalde, en estes reunions, va arreplegar la general impressió que el veïnat es mostrava reticent a la cooperació material necessària perquè el festeig aconseguira la deguda brillantor per a la qual cosa demanava a la ciutadania l'aportació moral i material en pro d'Alacant. En l'expedient de festes 30/31 s'arreplega un escrit mecanografiat amb totes les peticions que les fogueres participants en la reunió li van fer arribar al senyor Lorenzo. La Comissió Gestora, davant de l'aparició d'alguna notícia de la no celebració de la festa, va enviar una nota de premsa en què es reafirmava en l'organització i el desenvolupament amb més entusiasme, si és possible, de les festes per les vint-i-dos fogueres oficialment inscrites. (El Correo, 28 de maig).

El senyor Lorenzo publica un ban datat el 16 de juny en què es reitera en estos mateixos termes, demanant l'adorn de façanes. En este mateix ban aprofita l'ocasió “per a demanar a hostalatges, comerços i serveis, no alteren els preus perquè es convencen els visitants que no es comet amb ells el menor abús, i queden el més satisfets possible de la seua estada a Alacant”. El periòdic El Día, en el seu editorial de 13 de juny, anunciava que algunes fogueres d'eixe any serien una mofa dels sentiments cristians, “...aconsellant a les famílies alacantines ferides en els seus sentiments amb aquestes obres de mal gust, que deixen de contribuir amb els seus òbols a la major

(14)

1931

esplendor de les festes”. El secretari de la Comissió Gestora va comunicar en una nota de premsa que no tenia constància d’estes notícies sobre eixos atacs de què parlava El Día i que per culpa d’eixa notícia es restaria brillantor a la festa (El Luchador, 16 de juny).

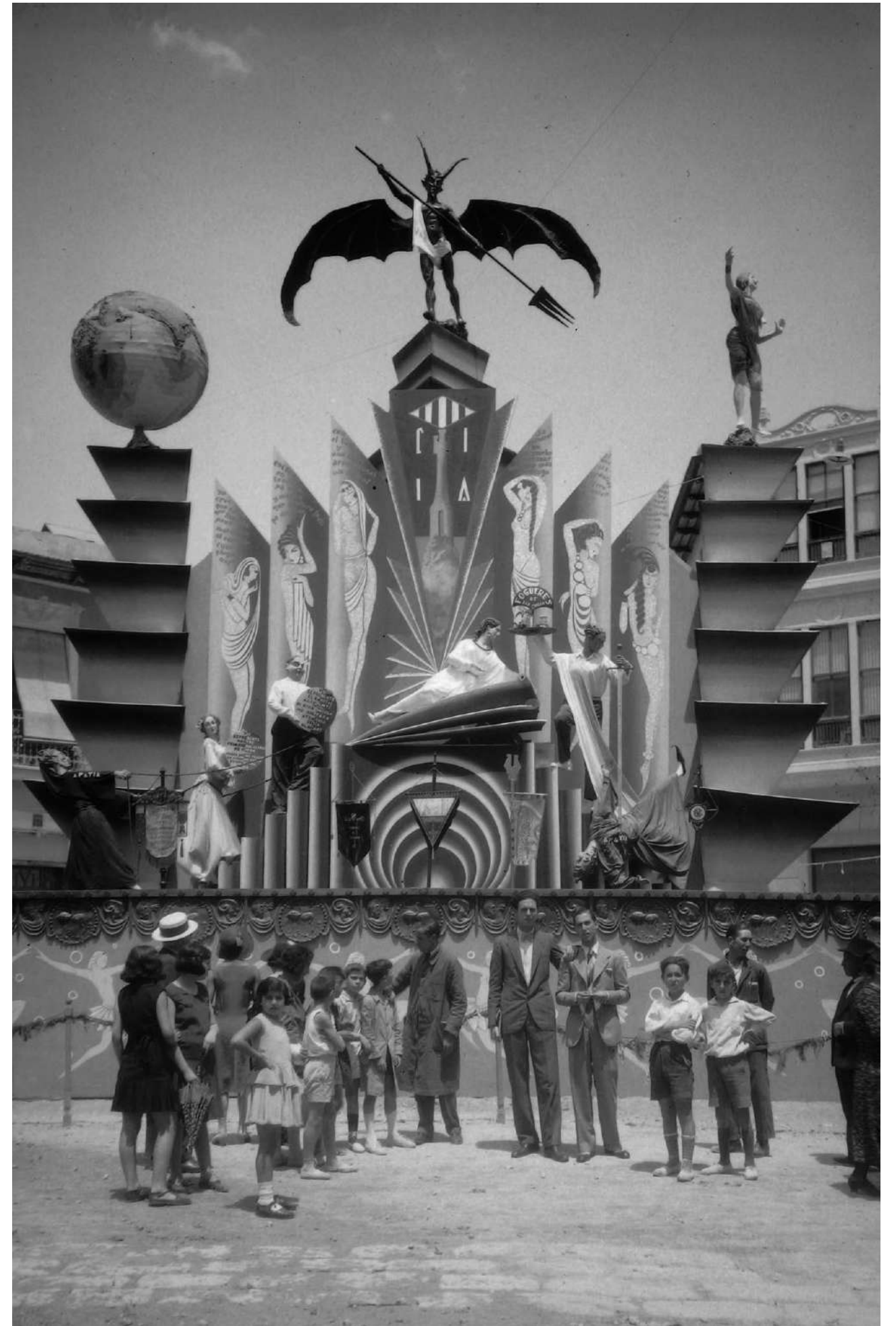
Gastón, el gran triomfador

La premsa va elogiar unànimement la foguera de Benito Pérez Galdós, obra de l’insigne artista: “I tant per l’assumpte com per la factura, constitueix un encert innegable...considerem de justícia tributar un aplaudiment entusiasta als inspiradors i artistes d’aquesta foguera”. (El Diario de Alicante, 23 de juny). La temàtica de la foguera suscitarà passat el temps escrits en els mitjans de comunicació. Així, el Defensor de Alicante proposa, el 31 d’octubre, la creació d’un Museu d’Alacant “en record de les passades festes de ‘Fogueres de San Chuan’ i la crítica molt significativa de la qual representava “Els enemics de l’ànima alacantina” obra del genial Gastón Castelló”. Ja abans de la plantà es va demanar el triomf a l’obra de Gastón. Així es pot llegir en la revista El Fogueter, fent referència a la foguera que va plantar al districte de Benito Pérez Galdós l’any anterior: “Li va correpondre el según, pero haven de ser francs; a chuí nostre el van equivocar de categoría, i enguañ, vista com tenim, la de construit, quir-dá «LOS ENEMIGOS DEL ALMA ALICANTINA», mereix el primer prémit, sense restar mérits a ninguna atra, que també les conexém totes” o el 5 de juny, el diari El Luchador, lloava la perfecció de la Dama d’Elx que estava construint per a la foguera que era de tal grau de perfecció que constituïa una obra meravellosa digna d’admirar. El 15 de novembre, organitzat per la foguera Benito Pérez Galdós, es va celebrar al Círculo Republicano, al carrer de Belando, un gran ball en què es lliuraria l’àlbum de firmes en què es va donar el títol de veïns predilectes del barri al gran artista Gastón Castelló i als components de la comissió de 1931 (El Luchador, 14 de novembre). A l’acte van acudir el tresorer i secretari de la Comissió Gestora. En la relació de premis publicada en el diari El Tiempo, de 24 de juny, destacava l’obra de Gastón “Unànimement ha sigut elogiada la determinació del Jurat en concedir el primer premi a la de Benito Pérez Galdós. Sens dubte és la millor acabada i la de més art”. El pressupost de l’obra va quedar establert en quatre mil pessetes. El mateix Gastón parlava així de l’obra: “En 1931 vaig demanar més diners i se’m va atorgar sense regatejos. Per primera vegada vaig introduir línies modernes, figures estilitzades i il·luminació indirecta. Alacant sencer va desfil·lar pel districte...en 1931 estava molt recent l’Exposició a Barcelona i en aquella foguera vam tirar la resta en la part de luminotècnia. Era de figures estilitzades i línies arquitectòniques modernes Quants premis va tindre? Senzillament tots...em vaig sentir tan feliç que en una arrancada d’alegria, vaig pagar les despeses de la instal·lació elèctrica.” El monument tenia moviment, una altra vegada gràcies a la col·laboració del pare de l’artista: “La figura central de la rematada era una es-

pècie de dimoni amb unes grans ales, que es movien pausadament, la qual cosa aprofitàvem per a fer-ho quan més públic hi havia contemplant-li". (Gastón Castelló y las Hogueras de San Juan). Per acabar, recordarem les línies que li va dedicar Francisco Javier Sebastiá García en la seua obra Las Hogueras de San Juan (1928-1987), al que va suposar la foguera de Pérez Galdós d'eixe any: "L'èxit que va obtindre en la seua primera foguera com a constructor independent, li va estimular perquè l'any següent presentara un nou esbós, en el qual introdueix totalment la influència de 'l'art déco'. Ho titule "Els enemics de l'ànima alacantina" i per primera vegada aplica el corrent tradicionalista de l'art déco, realitzant, a la seua manera, una interpretació geomètrica i una defensa al figurativisme estilitzat, aplicant la llum indirecta per a suggerir els volums, en realitat inexistents".

(15)

(16)

1932

L'any 32 començava a Alacant amb un acolliment multitudinari al President de la Segona República, Niceto Alcalá Zamora, després dels preparatius que es van iniciar l'any anterior i van culminar amb la primera Palmera des del cim del Benacantil. Al març, José María Py moria en el seu domicili de l'avinguda d'Alfons el Savi, deixant a la seua família en una difícil situació econòmica. 1932 va ser l'any que Gastón Castelló es va consagrar com a artista de fogueres.

Ja va arribar, ja està ací. Amb tots vostès, el President

Els periòdics alacantins de l'època anunciaven a principi d'any l'extens programa que amb motiu de les festes hivernals i l'arribada de l'Alcalá Zamora havia preparat la Comissió organitzadora. La llista era interminable: Cercaviles, boxa, inauguracions d'exposicions i del Museu Provincial, gynkhama automobilista, castells de focs artificials, revetles, il·luminacions extraordinàries (el mascle del Castell va ser il·luminat amb reflectors elèctrics i la Rambla es va omplir de garlandes de llums), adorns en els aparadors del comerç, concurs de natació, de tir de colom, festa ciclista, desencixonament de bous, balls en el Monumental, solta de cinc mil colomes, traques, inauguració de les obres del port, dansa popular en la Rambla, sopar a l'americana, menjars, correguda de bous, cavalcada, funció en honor del President en el Teatre Principal, regates. La setmana del deu al disset de gener de 1932 qui estiguera a Alacant no va tenir motius per a avorrir-se. La quilomètrica traca disparada el dotze de gener a la vesprada començava en

(1)

1932

(2)

(3)

la plaça Navarro Rodrigo de Benalúa, seguint per Foglietti, Joaquín Costa, plaça del 14 d'abril (avui Calvo Sotelo), Sagasta, Blasco, per a acabar en la plaça de Gabriel Miró (Diari d'Alacant, 12 de gener)

El President va arribar amb tren el divendres quinze de gener, a les nou del matí al Parc de Canalejas acompanyat per diverses autoritats entre les quals destacaven el general Queipo de Llano, el ministre de Marina senyor Giral i Rafael Sánchez Guerra, sent rebut per les autoritats locals després de rendir-li honors una companyia d'infanteria. Després, al costat de l'alcalde en Lorenzo Carbonell, es van traslladar, en olor de multitud en carruatge descobert, fins a la Diputació Provincial en un recorregut pel Parc de Canalejas, Passeig dels Màrtirs, Rambla, avinguda de Zorrilla (avui Constitució), Alfons el Savi, Plaça de la Independència (Estels) on van soltar cinc mil coloms.

El President va haver d'eixir a saludar dues vegades des de les balconades de la Diputació. A les onze es va celebrar en el Palau de la Diputació, una recepció oficial i a continuació, es va disparar una traca de tres quilòmetres de longitud. La comitiva oficial va prendre una altra vegada els cotxes per a acudir a l'esmorzar en l'Ajuntament, dirigint-se a peu pel Passeig dels Màrtirs (Esplanada) amb el consegüent entusiasme de la mul-

titud. En la plaça de l'Ajuntament diverses bandes de música esperaven l'arribada del President, tenint aquest que eixir a saludar des de les balconades per la gran quantitat de gent que esperava en la porta del Consistori. A la vesprada, va embarcar en el submarí C-6 per a visitar el nou tram d'espigó en el moll de Llevant. Del port es va traslladar al camp d'aviació on va presenciar diverses proves d'acrobàcia, visitant a continuació el Club de Regates i l'Ateneu.

En la Rambla, grups de ballarins d'Alacant i Xixona van oferir al President el seu millor repertori, per a després desplaçar-se a la Diputació per a descansar. La jornada no va acabar ací, encara a Alcalá Zamora li esperava un sopar americà servit per l'Hotel Samper en el Casino amb el menú següent: "Cocktail Samper, Consommé doublé en tasse, Filets de sole et langoustines a la russe, Mignon de Boeuf Rossini, Pommes parisiennes, Asperges d'Aranjuez a l'hollandaise, Chapons de bresse rôtis, Salade rachel, Creme au caramel i Corbelle de fruits". Tot molt fi i molt francès. El President es va retirar a les dotze de la nit, esperant que no passara una mala nit per la quantitat de menjar que hi havia en el menú. El dissabte setze començava amb l'arribada del netejabotes de Diputació a les vuit del matí i el canvi de guàrdia de la companyia d'infanteria del regiment número 4. Durant el relleu de la guàrdia, la banda de música del regiment va oferir un selecte concert. El president va felicitar a l'arquitecte del palau de la Diputació, en Joan Vidal, per la seua obra en una llarga entrevista, per a després traslladar-se a la veïna Elda. La Gran cavalcada, presenciada pel President des de la terrassa del Cercle Mercantil va tenir lloc el dissabte a la vesprada, a part d'incloure la carrossa de les representant de les comissions de fogueres, celebrava "l'exaltació de l'art regional presidida per la Dama d'Elx i comparses al·lusives a les obres dels nostres grans artistes: Arniches, Esplá" (Diari d'Alacant 13 de gener)

En la crònica es donava les gràcies a les operàries i obrers de la Fàbrica de Tabacs que van col·laborar en la brillantor de la desfilada. En la funció de la nit en el Teatre Principal a la qual va acudir el visitant es va inaugurar una nova il·luminació del mateix, actuant l'Orquestra de cambra. L'alacantí Carlos Arniches va llegir des del prosceni unes quartilles de les quals destacarem les següents paraules: "Ja haurà vist V.I. que ha fet bé a venir; perquè no és Alacant poble per a deixar targeta. Cal visitar-ho. I quan se li visita es torna...i algunes vegades, moltes...es va un dient: Xè, quin poble!...Tornaré! I V.I. tornarà alguna altra vegada. Estic segur". Va acabar el discurs amb la lletra de l'Himne d'Alacant en el seu inici "Soc fill del poble que te les xiques com les palmeres de junt al mar" i amb molta honra!", la qual cosa va provocar grans i perllongats aplaudiments (Diari d'Alacant 18-01-1932). La vetlada va acabar amb l'estrena de "Arròs a banda" de Tartarín i el concert de la banda de la Guàrdia Republicana que com a propina va interpretar el pasdoble de les Fogueres. El President es retirava a les seues estances a les dues del matí. El diumenge va clarejar ennuvolat, acudint don Niceto a missa de nou en l'Església de Sant Francesc, per a després

(4)

assistir a la inauguració del Museu Provincial, presenciar regates en el Club i acudir a un partit de futbol en el camp de La Florida. El President va rebre diversos brindis en la correguda del diumenge disset de gener amb un cartell amb Marcial Lalanda, Manuel Mejías Bienvenida, Domingo Ortega i el rellonejador Antonio Marcet. Ortega va tallar orelles i cua. Des del Club de Regates, amb els molls i el Passeig dels Màrtirs replets de gent, el president va enaltir el gran espectacle de focs ofert en el port pel pirotècnic Caballer. A continuació, tota Alacant es va quedar sense llum "i des de l'alt del Castell de Santa Bàrbara es va alçar majestuosa una colossal palmera de focs d'artifici que per breus instants va convertir en volcà el turó del Benacantil i va il·luminar amb les seues potents bengales la ciutat que havia quedat a les fosques" (Diari d'Alacant 18-01-1932)

El President es va marxar a Madrid a la nit, sent acomiadat per la munió que en cap moment de la visita va deixar d'acompanyar-li. El viatge oficial i les festes van atraure molts visitants a la ciutat, deixant molt satisfets a les autoritats locals, així ho demostra Lorenzo Carbonell o el principal impulsor de la visita, el Governador Civil Sr. Almagro Sanmartín. Van ser molts mitjans nacionals els que es van fer ressò de la primera visita oficial del President de la República, enaltint el clima que es gaudia en la ciutat en ple mes de gener. L'endemà de la partida d'Alcalá Zamora,

el Palau Provincial va celebrar una jornada de portes obertes perquè els ciutadans pogueren comprovar la transformació de l'edifici per a acollir a tot el sèquit del President.

El Diari d'Alacant de 19 de gener, es queixava de l'aparició d'un article en el periòdic valencià “La Correspondència de València” que assegurava que l'últim dia d'estada de don Niceto en la nostra ciutat el termòmetre va marcar temperatures per sota del zero. El diari demanava públicament rectificació a tan falsa notícia, doncs malgrat clarejar el cel ennuvolat la temperatura no va baixar de divuit graus. Preguntant-se com va poder el President aguantar amb una temperatura tan gèlida la correguda de bous i els focs artificials al costat del mar. Rematant la notícia “És lamentable, repetim, aqueixa maldestra agressió d'algun periodista valencià –no de Premsa Valenciana- que sembla sentir una baixa gelosia per l'ací ocorregut i la frescor de la qual, amb ser tanta, no va arribar a destruir el tebi ambient de primavera alacantina (Diari d'Alacant 19-01-1932)

Tumult carnestoltes

En la festa celebrada en el Casino d'Alacant el dimarts de carnestoltes es va produir un incident en interpretar l'orquestra el pasdoble “La bandereta” de les Corsàries que contenia els concordes de la Marxa Real que un grup havia sol·licitat i comanda que repetira la seua interpretació que va acabar pel que sembla amb algun que un altre crits de vives. El Governador Civil va imposar una multa al promotor de la festa i soci de de el Casino de cinc-centes pessetes, reprenent a la directiva del Casino per a evitar que una altra festa es convertira en un acte polític en el si d'una entitat de tant prestigi. L'edifici del Casino va ser apedregat, trencant-se algun que un altre cristall, presentat la major part de la directiva del Casino la seua dimissió (El Correu 12-02-1932)

Projectes, obres i construccions

Gener començava amb l'etern problema del cementeri sent secularitzat completament dins de la normativa dictada pel govern de la República, suprimint la separació física entre enterraments i els signes religiosos de la porta principal. Davant l'abandó de l'antic cementeri catòlic de Sant Blai i el seu mal estat, els fills del dramaturg alacantí Joaquín Dicenta comunicaven a l'Ajuntament la intenció de traslladar les restes del seu pare a Madrid. L'Ajuntament els va comunicar que s'encarregaria del trasllat de les restes al nou cementeri civil municipal amb un mausoleu digne que va estar acabat al juny. Les obres de la Montanyeta seguien el seu curs amb el desmunte que acabaria després de la contesa civil. Al març es va desplaçar a Barcelona la comissió tècnica de l'Ajuntament, de la qual formaven part Vicente Antón, l'arquitecte municipal Miguel López i l'enginyer Agustín Canales per a estudiar les modernes instal·lacions de jardineria i architectures dels parcs

i jardins de la ciutat comtal. Les idees del viatge van servir per a dur-les a terme en les grans reformes del parc del doctor Rico i el castell de Sant Fernando. El tres d'abril, el periòdic La Razón, es queixava de l'abandó dels pins del Castell Sant Ferran que s'estava fent malbé per falta de reg. Don Lorenzo volia posar bonica a la ciutat, i en sessió de sis de maig, es decidia omplir de palmeres els passejos de Soto, Gadea i Marvá, amb un cost de replantació de tretze amb cinquanta pessetes la palmera, doncs havia aconseguit dels propietaris de finques que el despeses solament fóra la seua replantació.

Al maig, la sucursal del Banc d'Espanya a Alacant va perdre l'oportunitat de comprar la poma en l'edifici que ocupava, plantejant-se fins i tot deixar la ciutat. El Luchador de 18 de maig, suggeria solars o finques sense utilitzar com l'abandonat convent de Méndez Núñez “que ben podia servir per al projectat edifici, i encara podria facilitar la idea de l'alcaldia d'obrir un pas de Bailén a Méndez Núñez”. Si recordaren l'any 1931, l'enginyer portuguès Conceição, havia presentat a so de bombo i platerets el projecte de parc temàtic en Castillo Santa Bàrbara. Doncs ben el portuguès no va acceptar les condicions imposades pel Consistori i renunciava enguany al projecte. El senyor Ribelles, regidor radical de l'Ajuntament, en sessió de quinze de juliol en el torn de prec i preguntes cridava l'atenció als representants de la urgent necessitat de construir una estació per als cotxes que feien el servei a innumbrables pobles de la província, amb els beneficis que açò reportaria als viatgers i en particular a la seguretat dels mateixos ciutadans. Aquesta moció va aconseguir que es nomenara una comissió d'estudi sobre la proposta amb presidència del mateix senyor Ribelles i del senyor Arqueges per la seua capacitat en assumptes tècnics. En sessió de vint d'agost es va aprovar l'acord definitiu que les aigües es municipalitzarien, començant en aqueix moment les gestions oportunes per a tal fi que no van arribar a bon port amb l'empresa d'aigües de Saix. En la mateixa sessió es va aprovar el projecte d'accés del tramvia a l'Hospital Provincial. En sessió de deu de setembre, l'Ajuntament va donar via lliure al tan desitjat projecte de la reforma de la zona Oest de l'avinguda de Méndez Núñez. L'Ajuntament concedia al novembre la Medalla d'Or de la Ciutat a don Manuel Prytz Antoine per la cessió gratuïta a la ciutat de la finca de la seua propietat en el terme de Sant Joan, trucada Bona Vista. La finca va ser usada a l'any següent com manicomí.

Aniversari feliç, República

El primer aniversari de la proclamació de la Segona República es va celebrar en la nostra ciutat amb dianes a càrrec de diverses bandes de música, una parada militar en el Passeig dels Màrtirs, el tret d'una traca de dues mil metres, un concert de la banda de música del Regiment número quatre, revetla a càrrec de la Banda Municipal i un vistós castell de focs artificials en la plaça Joaquín Dicenta (Plaça del Mar). El dia va ser festiu en declarar-se festa nacional.

La Santa Faç

La romeria a la Santa Faç es va celebrar el dia set d’abril, fent-se res-
sò pocs periòdics de l’època. En el diari El Correu d’aqueixa data es parlava
d’una gran quantitat de persones de tots dos sexes que van acudir a vene-
rar a la Relíquia, especialment de la classe proletària. El dia va clarejar amb
un sol abrasador i temperatura primaveral que van contribuir en l’èxit de
la mateixa. (El Correu 7-4-1932). El diari El Dia titula la notícia de la festi-
vitat “Amb gran brillantor s’està celebrant la romeria a la Santa Faç” (El Dia
7-04-1932). El periòdic continua amb la crònica que les úniques que havien
trencat la tradició no assistint a la rogació havien sigut les autoritats. La
jornada no va registrar ni el més lleuger incident. El dia de la Patrona es va
omplir el temple i la processó va transcórrer dins de Sant Nicolau, tancant
alguns comerços (El Dia 5-08-1932)

Gent coneguda i Ressons de Societat

Unes noces. Acompanyat de germà va marxar a Màlaga l’oficial de la
Junta d’Obres del Port don Jose Lassaleta, per a contraure matrimoni amb la
bella senyoreta Mercedes Cano, fill que va ser Governador militar d’aquesta
plaça general don Enrique Cano Ortega. (Diari d’Alacant 7-07-1932).

Don Miguel de Unamuno va dissertar en l’Ateneu d’Alacant, el setze
d’abril, l’interessant tema “El llenguatge com a forjador de nacionalitat i ciu-
tadania” on només els socis de l’Ateneu, que van abarrotar les seues instal-
lacions, van poder gaudir de les seues paraules (El Luchador 18-04-1932)

La clàssica revetla-Tómbola de la Gota de Llet es va celebrar el dis-
sabte tretze d’agost en el Paseíto Ramiro, organitzant-se una altra el diu-
menge catorze de caràcter més popular. Durant tot el mes de juliol i la mei-
tat d’agost es van ser rebent les contribucions per a la Tómbola, van tenir
lloc els tradicionals concursos de mantons de Manila (unicolors i multico-
lors), rosses i brunes (“sent exigit l’autenticitat, gens d’oxigenat”) i de balls
(xotis i tango). La recaptació va ascendir a quinze mil pessetes, quatre mil
més que l’any anterior.

En 1932 la Banda Municipal d’Alacant celebrava els seus vint anys
amb un concert en el Passeig dels Màrtirs el 3 d’agost amb les següents pe-
ces: Lorraine, Sansón i Dalila, Othello, Tannhäuser, Pa i Bous i Paris London.

El dissabte 20 d’agost va tenir lloc el primer matrimoni civil en
l’Ajuntament d’Alacant, oficiant la cerimònia el propi alcalde d’Alacant i
participant la Banda Municipal (El Luchador 22-08-1932)

A la fi d’any apareixia la notícia que en pocs mesos funcionaria la
primera estació transmissora de radi a Alacant cridada A.I.J. Radio Alicante
amb l’autorització del Govern de la República. La citada estació tindria en
antena uns 600 a 800 watts. En la notícia apareguda en El Correu el dos de
novembre parla que aquestes emissions serien gràcies a un bon alacantí i
entusiasta aficionat, radiant-se quants actes polítics o culturals tingueren
lloc en el Monumental.

(5)

Al novembre va quedar instal·lada en la plaça Sèneca la tradicional
fira d’hivern. En la mateixa es trobaven quantes atraccions podria desitjar
el més exigent aficionat a aquesta classe d’espectacles amb gran concur-
rència de públic a tota hora (Diari d’Alacant 9-11-1932). La publicitat de la
inauguració anunciava el mai vist a Alacant amb atraccions procedents de
l’Exposició de Sevilla i el Parc Marisal de Barcelona celebrant la instal·lació
en la plaça amb un gran traca el dissabte disset i un monumental castell de
Focs artificials el diumenge divuit. (El Luchador 18-11-1932)

(6)

Açò fa mala olor!

“Aquest matí viatjava en la plataforma d’un tramvia, don Leopoldo Maestre, Delineant de Regs de Llevant, quan en arribar el vehicle a la corba de la Plaça d’Espanya, se li va ocórrer apuntar el cap i oh sorpresa! En aqueix mateix moment, una dona, satisfeta una necessitat urgent, va llançar des d’una balconada al carrer, un embolcall de periòdics que va anar a caure en ple rostre del senyor Maestre.

Caure-li l’embolic damunt i notar una olor, no de roses precisament, va ser tot momentani; i és que el paquetet, contenia una descomunal..., que va posar al nostre home, fet un Sant Lázaro. També van resultar amb esquitxades de l’assumpte, el cobrador del tramvia i dos viatgers més. El succés va donar motiu al fet que es congregaren en aquell lloc gran nombre de persones que ho comentaven per a tots els gustos. La senyora en qüestió, el nom de la qual ignorem ha sigut denunciada”. (Diari d’Alacant 10-08-1932)

Quins preus!

Diari d’Alacant informa dels preus en el Mercat de Proveïments d’Alacant el 12 de juliol. Preus a l’engròs i al detall per quilograms.

Peres 0’30 a 0’60; pomes de Xixona 0’25 a 0’50; fesols Santanas 0’70 a 0’80; fesols mantegoses 0’50 a 0’25; fesols encarnats 0’80 a 0’90; albergínies 0’80 a 0’90; melons 0’45 a 0’50; llimons 0’55 a 0’60; pebrots verds 0’90 a 1’00; creïlles blanques 0’15 a 0’20; creïlles encarnades 0’26 a 0’25; cebes 0’10 a 0’15; tomàquets 0’15 a 0’25; naps 0’25 a 0’30; plàtans (dotzena) 0’60 a 0’70; alls secs 0’30 a 0’40. Preus de peix fresc: Lluços de 3’00 a 4’00; tonyina de 4’00 a 5’00; rogers de 3’00 a 5’00; sardines de 0’35 a 0’50; calamars de 3’50 a 4’00; gambes de 2’40 a 2’75; llenguados de 5’00 a 6’00; galls de 1’50 a 2’00; sèpies de 2’50 a 3’00; pajel de 2’50 a 3’00; vogues de 0’55 a 0’90; escamarlans de 1’50 a 3’50. Carn de vedella: Relloms 7,60; molla de primera 6’40; ídem de segona 5’60; ídem de tercera (os) 4’00. Vaca: Relloms 6’60; molla de primera 5’60; ídem de segona 4’60; ídem de tercera (os) 3’20. Be: Molles i xulles 4’40; cames 3’60; espatla 3’20; pit 2’20. Aus mortes: Gallines i pollastres 7’00; galls dindis 6’50.

Secció de Successos

Del bar el Cocodril van eixir desafiat dos homes, un d’ells va atacar amb una navalla a un altre a les vuit de la vesprada en el carrer Castanys, eixint fugint cap a la plaça d’ Hernan Cortés. La disputa va sobrevenir perquè l’agressor, conserge del camp de l’Hèrcules, defensava a un jugador de l’Hèrcules i l’agredit a un altre de l’Alacant, del que era directiu. (El Luchador 4-1-1932)

En la nit de quatre de març, en un bar d’Altell, estaven diversos amics bevent i cantant. Sembla ser que Feliciano García va cantar una cobla que Antonio Gil (a) El boig va considerar ofensiva, eixint tots dos fora

del recinte on Antonio va ferir de mort d’una punyalada a Feliciano. Antonio es va presentar més tard confessant el seu crim en la Presó Provincial. (El Luchador 5-3-1932)

A les nou del matí del dia de Sant Joan, quan iniciava la consulta diària el metge de reformatori d’adults, Tomás Llaguno, va rebre tretze punyalades del reclús Enrique Lamarca “El Noi”, condemnat a vint anys per robatori i intent d’assassinat. L’agressió es va produir amb una fulla de sabater. El metge, que prestava servei des de fa cinc any en la presó d’Alacant, va morir als pocs instants de l’agressió deixant esposa i cinc fills de poca edat. A l’enterrament va acudir el director general de presons, estant presents totes les autoritats de la ciutat. Els presos del reformatori van protestar indignats pel crim comès, elogiant al metge. (L’imparcial 15-06-1932). A l’octubre es va dictar sentència condemnatòria a disset anys i quatre mesos de presó per l’assassinat del doctor i tres anys per atemptat a un oficial de presons (El Luchador 18-10-1932)

El director del setmanal d’esports i espectacles, Rick-Rack, editat a Alacant, va patir una agressió el setze de maig en plena Esplanada de mans d’un directiu de l’Alacant FC. Sembla ser que al directiu no li va agradar l’article que aqueix dia signava el periodista, i atès que aquest es va negar a rectificar va acabar insultant-ho “i convidant-li per la força al fet que rectificara”. El director davant el caire que prenia l’assumpte va acudir a la Comissària de Vigilància per a posar la corresponent denúncia al dirigent “que amb tanta diplomàcia” solucionava els assumptes del seu club (Rick-Rack 18-05-1932)

El conegut estanquer don Valentín Aguirre va ser atracat el dissabte divuit de juny en el vestíbul de la seua casa per un emmascarat armat amb una pistola que l’ estanquer va repel·lir en un primer moment. A continuació, l’atracador va traure una navalla, causant-li ferides en el braç, però havent de fugir sense aconseguir arravatar-li les sis mil i escaig pessetes de recaptació del seu estanc situat en la plaça Castelar (El Correu 19-06-1932)

A continuació inserim la relació de lladres que van ser detinguts en fogueres: José Gil Alomar Morrut, de València; Ramón Barrero Rubio (a) Cabelleres, de Badajoz; Francisco Amador Quintero, d’ Huelva; Jaime Gil Rodríguez (a) El Andandillo, d’Oriola; Vicente Andreu (a) El València, de València; Ernesto Sanz Alegre (a) L’Ernesto de València; Vicente Flor Alcaide (a) El Vella de Castelló; Federico Rierol Sánchez (a) el Luisito, de Ciudad Real; José Ruiz Morilla (a) El Ojitos, de Sevilla i Antonio Expósito Expósito, d’ Almeria.

El 16 de juliol, la jove Asunción Antón Morant, de 20 anys va disparar contra el seu exnuvi, Vicente Amorós, de dinou, a les onze del matí en el Passeig dels Màrtirs entre les terrasses del Cafè Central i del Cercle Mercantil, per a continuació disparar-se un tir en el cap. Així acaba la crònica “Una amistat iniciada fa uns anys, que després va ser estrenyent-se fins a adquirir major intimitat. Ella que costí el que costí volia unir la seua destinació al d’Amorós i ell que la feia objecte de marcat desviament. La desesperació, que és mala consellera i la recrudescència de la passió d’Asunción, coincidint amb el menyspreu de Vicente, va pertorbar el raonament de la

(7)

desgraciada que va pretendre fer impossible el que para ella no havia de ser. La fatalitat no ha permès, per fortuna, que els seus plans es realitzaren totalment, pagant amb la seua vida el tràgic acte que hi havia premeditat” (Diari d’Alacant 16-07-1932)

Un jove d’una distingida família alacantina es va suïcidar en l’entrada d’una casa de la plaça de la Constitució a les dues de la vesprada del vint-i-set de juliol. El finat va deixar dues cartes, estava dos anys sense ocupació, sent la seua última voluntat el ser enterrat sense sudari algun en fossa comuna (El Luchador 27-07-1932)

El vuit de novembre es va detenir als xiquets, Ángel Candela Martínez de vuit anys i Juan Pedro Aladi Gómez de sis, per llevar disset bombetes de diferents colors de la font lluminosa de la Plaça Chapí (Diari d’Alacant 9-11-1932)

El Meló i les Fogueres de Sant Chuan

Sembla ser que José Morant ‘el Meló’, vertader nom del nostre personatge, estava desqualificat per a prendre part en festivals atlètics per disputar, per exemple, una carrera amb un cavall en una plaça de bous. Doncs bé, en el Diari d’Alacant de trenta d’abril relatava una de les seues últimes ocurrències. Va cridar telefònicament al Club d’Esportiu de Villarobledo oferint un partit de futbol contra el València CF fent-se passar per un directiu “ché”. A més com a al·licient s’oferiria una carrera entre El Meló i el campió ciclista espanyol Mariano Cañardo. El club va acceptar, rebent fins i tot els noms de l’equip que enviaria el conjunt valencianista entre els quals es trobaven les seues figures (Pasarín, Rino, Costa i uns altres). El dia

1932

del partit, amb gran afluència de públic, l’equip local va jugar contra onze desconeguts davant la sorpresa del públic. El club de Villarobledo va haver de realitzar un partit de desgreuge amb entrada lliure. El club valencianista va presentar demanda judicial contra Morant, perquè cessés les seues atribucions que ningú li va concedir. Però no va ser l’única aventura del personatge, en carta publicada en el Diari d’Alacant signada per ell i per Manuel Lora (tots dos havien recorregut l’any anterior la distància entre València i Mentó (França) per a visitar la tomba de Blasco Ibáñez) asseguraven que tenien el propòsit de recórrer la distància entre València i Alacant coincidint amb els dies de fogueres per a dipositar sengles triangles de flors “en les tombes dels per sempre immortals fills d’Alacant i republicans conseqüents”. L’itinerari es faria per l’interior amb un recorregut de dos-cents trenta-vuit quilòmetres en cinc etapes amb arribada a Alacant el vint-i-tres de juny. No es té constància que aquest recorregut es produïra.

S’inaugura l’estadi Bardín, quins temps aquells! Maxo l’Hèrcules!

El diumenge 18 de setembre de 1932 es va inaugurar, al costat del Regiment de Sant Fernando (avui Francisco Albert) el nou estadi Bardín de l’Hèrcules Cf. L’estadi era tan bonic que se li va conèixer popularment com la Bombonera. El partit d’inauguració amb un ple a vessar va enfrontar a l’Hèrcules i al Reial Madrid en aqueixos moments Campió Nacional de Lliga que va jugar amb tots els seus estels (Zamora, Ciriaco, Quincoces, Reguerio, Valle, Ordoñez, Lazcano, Luis Regueiro, Besit, Hilario i Gurruc-haga), el partit va acabar per dos a zero favorable a l’equip blanc. El preu que va haver de pagar el club perquè el Madrid jugara en el nou estadi va ascendir a onze mil pessetes.

Còmics

Els alacantins vam veure actuar a grans noms de l’escena espanyola aqueix any. Margarita Xirgú, amb obres de Benavente i Tirso de Molina ho va fer en el Principal el mes de febrer. Els germans Latorre seguien el seu triomfal periple nacional per la terreta i el país. El guitarrista Andrés Segòvia actuava al maig en la Delegació de l’Associació de Cultura Musical. El faquir Klondrihon va sopar en el Teatre d’Estiu beles, agulles, discos de gramòfon, ferros al juny; la gran Imperi Argentina va cantar en el Monumental amb la seua companyia al maig amb gran èxit de públic (Rick-Rack 16-05-1932)

La companyia del Mestre Moreno Torroba va representar Luisa Fernanda en el Teatre Principal i la companyia del teatre Fuencarral de Madrid, amb José Bódalo com a primer actor, va representar una revista en el Monumental a l’octubre. Concha Piquer, l’oca del Fong Alady i la ballarina Carmencita Piquer van pujar a les taules a final del mes d’octubre en el Teatre Principal en un cartell que es completava amb un selecte programa de cinema. El Tenorio no podia faltar en la data de Tots els Sants. una companyia

d’actors alacantins encapçalats per Pepe Moreno i Lolita Latorre van interpretar amb gran èxit el drama de l’immortal poeta José Zorrilla. Els grans i famosíssims pallassos Pompoﬀ i Teddy van actuar el vint-i-dos de novembre en el Teatre Principal arribats des del Circ Price. Els Interessos Creats de Jacinto Benavente es va representar a principis del mes de desembre amb el primer espasa Ricardo Calvo i en una companyia en la qual destacava Guillermo Marín. I per a ﬁnalitzar l’any, el dia trenta-u de desembre, ens visitava el Teatre Universitari La Barraca dirigit per García Lorca amb Entremesos Cervantins i la Vida és Somni de Calderón.

Els pins de Benalúa. La història es repeteix

La polèmica tala de pins en el barri de Benalúa va tenir entretinguts als veïns d’aqueixa popular barriada. L’Ajuntament acordava a l’octubre la tala de pins que donaven ombra i regal als carrers del barri, substituint-los per palmeres, alçant una polseguera entre els tres-cents caps de família que van protestar l’acord de l’Ajuntament, que va portar a aquest a realitzar una votació entre els veïns de Benalúa perquè tingueren l’última paraula.

El Gran projecte de la Platja Sant Joan. De la dita al fet...

El 19 d’agost de 1932, l’Ajuntament aprovava engegar un pla d’urbanització per a la platja de Sant Joan. El projecte contenia un hotel municipal dotat de tots els avançaments moderns, jardins, camps de golf i tennis; així mateix serien construïts hotels per a habitatges, un gran balneari en condicions per a hivern i estiu que assegurara la permanència de turistes en totes les èpoques de l’any.

El problema escolar, no aprenem

El diari Lluita obri la seua editorial el dotze de novembre amb el títol: “El problema escolar a Alacant”, en el qual es queixava amargament que els grups municipals estaven molt atrafegats en la restauració del castell Sant Fernando, en les obres de la Montanyta o en el fantàstic hotel de Sant Joan, sense preocupar-se de la política sanitària (bastant greu en el barri de les províncies o algun carrer del barri del Carmen)

L’article se centrava en la situació escolar. Explicant Alacant a la data de set mil tres-cents xiquets aproximadament, atesos per cent vuit escoles, faltant trenta-vuit per a la seua perfecta atenció. L’article no solament demanava la solució d’aqueix dèficit, sinó que tots els edificis anaren posats en condicions d’eficàcia pedagògica, no permetent que s’endeutara el Consistori per embellir la ciutat creant un problema en un futur no gaire llunyà que aquests xiquets, ja fets homes, pogueren acusar als dirigents actuals de deixar en el carrer a mil cinc-cents o dos mil xiquets no facilitant-los mitjans per a saber.

(8)

Mor José María Py i Ramírez de Cartagena

Als cinquanta-un anys, el quinze de març, a dos quarts d’una de la nit, moria en la seua casa d’Alfons el Savi el fundador de les fogueres. L’Ajuntament, a requeriment de la Comissió Gestora va eximir dels arbitris de l’enterrament, cedint a perpetuïtat el nínxol en què reposarien les seues restes. El setze de març apareix reflectit en la premsa local la defunció de Py després de llarga malaltia (Diari d’Alacant). El Correu també es fa ressò de la trista notícia de la pèrdua del fill del notari José Py el mateix dia. Qui més espai dedica a l’òbit és el diari catòlic El Dia. En un dur editorial publicat el dia setze, parla de la no correspondència d’Alacant als seus desvetllaments i quantes vegades es va intentar fer-li un homenatge, la indiferència o el recel van ofegar les iniciatives justicieres. També el diari el Luchador, un dia després de la defunció de Py, i signat pel president de la Gestora, col·laborador del periòdic, anunciava la mala notícia agraïnt al ﬁnat la idea que va tenir en iniciar les Fogueres no volent tenir en compte la ideologia política del Sr. Py, perquè, deïa, que la Comissió Gestora, igual que les comissions, són perfectament apolítiques, havent-se de solament a festa (El Luchador 16-03-1932)

La presidència va començar la reunió de Comissió Gestora de trenta de març de 1932 amb un record al fundador i president honorari de les fogueres, don José María Py i Ramírez de Cartagena, mort el quinze de març a les onze de la nit, enaltint l’enorme labor duta a terme pel manteniment de la festa, fent constar en acta el “profund sentiment que la irreparable pèrdua del Sr. Py ha produït”. Va detallar a continuació les gestions per a l’organització de l’enterrament, assumint la Comissió Gestora les se-

ues despeses, pagant-se una artística corona, així com les gestions per a la condonació dels drets per part de l'Ajuntament de les despeses d'enterament. Les comissions per unanimitat van aprovar les gestions fetes pel Sr. President i el Sr. Secretari, sufragant totes les despeses ocasionades per prorratgeig entre totes les comissions constituïdes.

La situació precària en què va quedar la família de Py va portar a la seua vídua a demanar la venda d'uns segells de propaganda de fogueres editat pel seu espòs remetent la petició a la Cambra de comerç i Cercle Mercantil perquè açò els distribuïren entre els seus representats per a augmentar la recaptació. Les comissions de fogueres, a proposta del secretari de Comissió Gestora en la reunió de tretze de juny, van portar en tots els actes de les fogueres de 1932 l'estendard endolat amb un crespó, en record de l'iniciador dels nostres festejos.

El llibret de Benito Pérez Galdós li dedica una pàgina de record "Vas ser combatut com els grans homes perquè, potser no et comprenien; no obstant açò, els teus inèdits projectes es compleixen. Veiés, si no, la realitat de la Bellesa de Fogueres, tangibilitzada enguany per vegada primera... Encara Alacant no s'ha adonat de la importància de la teua obra; del que és deutora...Quan transcórrega el temps i siguen tan nostres ja, les Fogueres, com el nostre cel i el nostre sol, segurament li reconeixeran i faran mèrits dels teus mereixements".

En la reunió de tancament d'un de juliol, a proposta del Sr. Ors, s'aprova que el saldo a percebre per comissió del total de l'exercici es retiren quinze pessetes per a lliurar com a donatiu a la vídua de don José María. El Sr. Moscoso va arreplegar signatures per a sol·licitar que l'ajuntament retolara un carrer, titulada en aqueixos moments Projecte, que naixia en l'avinguda de Pérez Galdós, paral·lela a la del General Marvá, amb el nom de José María Py (El Luchador 30-07-1932)

El cinc d'agost, el ple de l'Ajuntament acordava donar el nom d'un carrer a l'iniciador de Les Fogueres a petició d'un grup de veïns (El Luchador 06-08-1932)

Gastón Castelló triomfador

Gastón Castelló va signar la foguera de la plaça de la República o la Foguera del Ajuntament (Exp.19/1932). Quatre cuses d'Alacant representava, en cadascuna de les seues quatre cares, a les quatre estacions de l'any. Encara amb el seu pare viu va poder donar moviment a algun element de la seua foguera. Així com relata en l'extra de fogueres del Diari Informació l'artilugi que va incloure en la foguera de l'ajuntament de 1932 "Una reproducció del tren del port circulava sense descans, carregat amb les cases de "Els portxes" de la plaça de l'Ajuntament, que començava a tenir l'aspecte que avui coneixem. Aquest tren, encara que accionat mitjançant energia elèctrica, tirava abundant fum per la seua xemenera, efecte de la descomposició química que es va posar a l'interior".

(9)

Els membres de la comissió estaven il·lusionadíssims en poder comptar amb Gastón com a artista. Així el tretze d'abril, apareixia una entrevista a don José Aznar, tresorer de la comissió, en el Diari d'Alacant en què enaltia l'obra ja que "s'eixia del corrent, que és alguna cosa formidable, estupend, colossal, magnífic...". El comissionat no es conformava amb el segon premi, doncs com els bons jugadors de loteria que fins que no es publicava la llista no pensava més que en el gros. L'entrevista li la feia don Mario Guillén Salaya, que de no saber que hi havia una Comissió Gestora regint les destinacions de la festa, va passar a ser cronista de la festa en el periòdic.

Gastón Castelló torna a signar la foguera Benito Pérez Galdós (Exp.28/1932) amb el títol la "La Foguera del Ben i del Mal" amb unes dimensions de 12 metres per tres cinquanta i dotze metres. La foguera era una historieta, com a tal imaginària, que suposava la visita d'una princesa amb el seu acompanyament a la nostra ciutat, on admirada de les seues belles qualitats, la seua neteja, il·luminació, etcètera, li fa a la mateixa la donació del títol de Tassa de plata que figura al capdamunt com a rematada de la foguera. En visitar els barris extrems i alguns districtes no tan extrems, veu amb dolor que no és plata tot el que rellueix. Situada en el carrer Benito Pérez Galdós amb Pablo Iglesias, Mestre Gaztambide i Plaza Castelló, se sol·licitava el fluid elèctric, la instal·lació d'un temple per a la Banda en l'encreuament dels carrers Maestro Gaztambide i Pérez Galdós, l'enviament de dos nombres de bombers equipats per a la cremà i la subvenció de l'Ajuntament.

El primer premi d'Ajuntament d'Alacant, mil pessetes, li va correspondre a la Foguera Benito Pérez Galdós de Gastón Catelló; Según premi, amb un muntant de set-centes pessetes, a la comissió de la Plaça de la República, sent el seu autor Gastón Castelló.

1933

“L’any 1932 va tindre doncs en el Samper uns funerals magnífics El xicotet 1933, rosat i precoçment entremaliat, va nàixer envoltat d’honors i banyat en xampany”. Així descrivia el Diario de Alicante, el 2 de gener de 1933, la clàssica festa de cap d’any celebrada a l’Hotel Samper a què van assistir els ministres d’Agricultura, Obres Públiques i Instrucció, els senyors Domingo, Prieto i de los Ríos.

Setanta-huit mil huit-cents noranta-huit habitants de fet

Les interminables i lentes obres de la Muntanyeta continuaven entre processos d’expropiació i permuta de terrenys. A l’abril, l’Ajuntament d’Alacant aprovava el trasllat del monument del senyor Eleuterio Maisonnave als jardins de la plaça de 14 d’abril. La celebració de l’aniversari del 14 d’abril va coincidir amb el Divendres Sant, censurant les pàgines del periòdic El Día, l’organització per part de les autoritats del tir de traques i desfilades amb bandes de música. Recordem que les processons al carrer estaven prohibides des de la Setmana Santa de l’any anterior. A pesar d’això i, segons el periòdic conservador, les esglésies van estar abarrotades de públic tant en les visites als Monuments com als oficis celebrats. El Día tornava, dies més tard, a verificar l’èxit obtingut en la Romeria de la Santa Faç i a l’agost, el dia de la Patrona. L’antic convent de les Caputxines, situat a la Rambla de Méndez Núñez va quedar convertit en un solar en acabar de retirar les últimes pedres a principis del mes d’abril, mentre el costat sud de l’avinguda s’anava obrint al mar. “Llorenset” seguia la seua parti-

(1)

cular croada a sembrar la ciutat de palmeres en detriment d’altres arbres: “la palmera és un dels arbres que produeixen més salut i contribueixen a elevar l’índex de sanitat”, afirmava l’alcalde. I el díhuit de desembre va nevar a Alacant per tercera vegada en mig segle.

Tornen els trens botiges

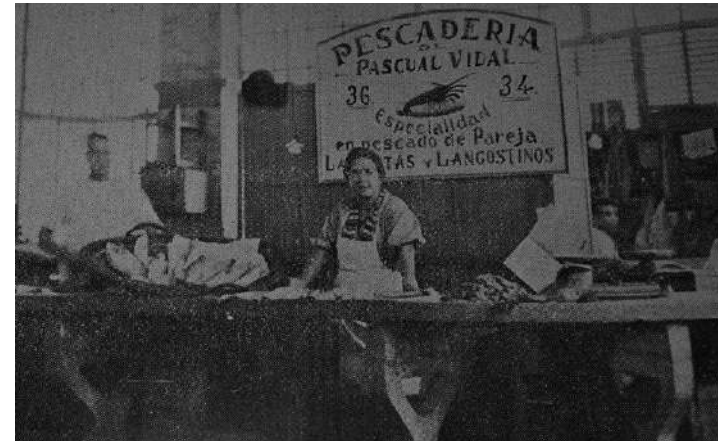
La companyia M.Z.A. (Madrid-Saragossa-Alacant) va tornar a establir trens ràpids, dels anomenats “botiges” que van circular de Madrid a Alacant durant la temporada de banys. El primer va arribar el dijous 13 de juliol a les huit i mitja del matí. Els altres van arribar a l’Estació de Madrid el 20 i 27 d’eixe mateix mes i el 3, 10 i 17 d’agost. L’últim tren botija de l’any va portar a la nostra capital huit-cents banyistes procedents de Madrid.

La cita social ineludible. La Revetla de la Gota de Leche

Com sempre, el Passeig de Ramiro va acollir la multitudinària cita benèfica de la revetla de la Gota de Leche a benefici de la Institució Municipal de Puericultura. Tota la societat alacantina es va donar cita el dissabte 12 d’agost en l’esdeveniment que com sempre, va comptar amb les millors orquestrines, bandes i una il·luminació extraordinària. En la vetlada es van celebrar concursos de mantons, rosses, morenes, xotis i tango. El festival va obtindre un gran èxit econòmic: donatius en entrada: 5.860; donatius per bitllets de la tómbola, 7.542,40; donatius en metàl·lic rebuts per la junta de patronats, 2.039,45; donatius de la rebosteria i bunyoleria, 300. Total recaptat 15.741,45 pessetes.

M’ho lleven de les mans. El Mercat Central

Al mes de març, va començar a funcionar la Llotja de Fruites i Verdurs. En el seu número de l’11 d’octubre, el setmanari Alicante Gráfico, incloïa un reportatge del Mercat Central. L’administrador, el senyor Miguel Perales, presumia d’una de les millors places d’Abastiment d’Espanya amb 338 parades dins de la nau principal en què es venien els més diversos articles alimentaris, robes, teixits, gèneres de punt, espardenyes i sabates, bijuteria, quincalleria, plantes, flors naturals i artificials. El cobert de verdures posseïa 227 parades dedicades a les fruites i hortalisses, destacant les més de 2.000 tones de peix de mar que es consumia al llarg de l’any i els 1.200 quilòmetres de botifarres que engolien els alacantins en la temporada. L’Ajuntament va ingressar per recaptació anual per arbitri principal diari 300.000 pessetes. L’article acabava exalçant les millores en la higiene de les parades per a la qual, l’Ajuntament havia dedicat una nodrida brigada de mossos que exercien eixa labor amb cura. Per a finalitzar este capítol, relacionarem alguns preus dels productes que es venien al Mercat al febrer d’aquell any: peres, d’1,30 a 2,90; llimes, de 0,30 a 0,35; cebes, de 0,10 a 0,25 tomaques de 0,80 a 1, el rellomello de vedella a 7,60, les xulles de corder a 4,40 pessetes quilo. El vi comú de 1a, a 0,70 pessetes el litre.

(2)

(3)

El projecte de la platja Sant Joan. El nou Shangri-La

Indalecio Prieto, ministre d’Obres Públiques, prometia a Alacant un gran projecte urbanístic a la platja de Sant Joan a la fi de gener, en un homenatge que se li va tributar a la casa del doctor Tapia al cap de l’Horta. El ministre va tardar una setmana a plasmar un projecte de llei que transformaria la zona. S’hi contemplava la construcció per part de l’Estat d’una carretera que unira la ciutat amb la platja i la constitució d’una Junta d’Urbanització de la Platja de Sant Joan en el qual estarien representats Estat, Diputació i Ajuntament d’Alacant. La dita Junta s’encarregaria de coordinar a totes les Administracions per a construir el projecte en terrenys municipalitzats “cura d’una certa uniformitat en l’estil a fi d’evitar que edificacions exòtiques trenquen el conjunt harmònic i adequat a aquell paratge de la costa mediterrània que la nova barriada haurà de tindre”. Com sempre, l’únic diari opositor, El Día, posava entrebancs al projecte. En editorial de data 14 de febrer, a la direcció no li agradava l’emplaçament de l’hotel i les edificacions confrontants, ja que estaven molt al descobert, trobant el lloc més idoni, els promontoris abans d’arribar al far que presentaven un resguard natural contra els vents de Llevant i del Nord. El partit de la minoria radical es va oposar al Decret Llei argumentant que hi havia abans necessitats més apressants que estes obres de caràcter turístic i no entenien la pressa de la presentació de tal projecte. El 9 de març, el Congrés aprovava la construcció de la carretera platja-Alacant. El 25 de juny, el cap de Govern, el senyor Manuel Azaña Prieto, juntament amb els ministres d’Obres Públiques i Justícia, van inaugurar oficialment l’inici de les obres de la nova carretera que unia l’Albufera amb la platja de Sant Joan. La carretera s’iniciava on hui es troba el pont per on passa el tramvia a principi de la platja. Després de la inauguració, tota la comitiva es va traslladar fins al xalet del doctor Tapia, al cap de l’Horta, recurrent després la platja de Sant Joan. El 30 de juny, es va celebrar sessió ordinària de l’Ajuntament, sent el punt més interessant, la moció sobre la construcció de la platja de Sant Joan d’una monumental ciutat jardí, que anava a dividir-se en diverses zones perquè els treballs pogueren realitzar-se amb uniformitat i rapidesa. Es construirien grans hotels, finques, camps de tennis, futbol, golf, parc i un gran aeroport. A la ciutat se li posaria el nom del senyor Indalecio Prieto. Per a dur-ho a terme es convocaria un concurs entre arquitectes amb un premi de 25.000 pessetes al vencedor i un accèssit de cinc mil. Després de la corresponent exposició del projecte, en la sessió del set de juliol, es va determinar la zona afecta a la urbanització, dividint-la en tres parts que comprendria la primera, més o menys, el que hui en dia és la Pedrera fins a l’inici de l’Albufera; la segona comprendria des de l’Albufera fins al cap de l’Horta, i una tercera, des d’eixe punt fins al barranc anomenat Riu Sec. La ciutat satèl·lit aniria construïda en esta última part. Dins de les bases destacarem la construcció d’una zona verda d’amplària de vint metres al llarg de la carretera entre Alacant i Sant Joan, un camp de golf de nou a díhuit clots amb edifici per al club, recalcant-se que la dita ciutat aniria destinada al turisme amb superfície

(4)

suficient d’espais lliures, boscos, jardins, parcs i esports. El projecte va ser aprovat per unanimitat. El 12 de juliol es van inserir les bases del concurs convocat per l’Ajuntament en el Butlletí Oficial de la Província per a l’elecció del projecte de la construcció d’una Ciutat Jardí a la platja de Sant Joan. A finals de juliol, el ministre d’Obres Públiques presentava en les Corts el projecte de Llei de la Ciutat Jardí “Ciudad Prieto”, aprovant-se el 17 d’agost, declarant-se d’utilitat pública les obres d’urbanització. Tres projectes es van presentar per a la construcció de la ciutat satèl·lit segons reunió de l’acta d’1 de desembre de l’Ajuntament, exposant-se en el vestíbul de les Cases Consistorials. La comissió especial designada va triar la proposta de l’arquitecte madrileny, el senyor Pedro Muguruza Otaño, que seria un dels creadors d’El Valle de los Caídos, deixant l’accèssit desert ja que, els altres dos projectes presentats, només contenien solucions de caràcter parcial: el de l’arquitecte alacantí, Gabriel Penalva, i el dels barcelonins, Gabriel Amat, Joaquín Iglesias i Francisco Ostembach. El premi de l’accèssit, cinc mil pessetes, es va repartir entre els dos projectes que no van ser premiats per a rescabalar-los en part les despeses que tals avantprojectes hagueren ocasionat. L’exposició del projecte de Pedro Muguruza davant de la comissió avaluadora va ser decisiva. La proposta s’estenia en cinquanta-nou folis mecanografiats per una sola cara, a dos espais i proposava la conveniència de crear dos zones concretes, una d’hivern i una altra d’estiu. La ciutat seria capaç d’albergar unes vint-i-cinc mil persones, i a este efecte haurien de construir-se cent setanta-cinc illes d’hotels i cada illa de vivendes constaria de trenta. No s’oblidava la construcció d’escoles, un museu on s’exhibi-

ren les troballes de Lucentum, biblioteca i un aquari. El mateix arquitecte va acudir personalment a presentar el projecte que havia sigut confeccionat per encàrrec d’una empresa financera que estava disposada a oferir a l’Ajuntament, cas que fóra adjudicat el concurs, la construcció per compte seu, sense que el municipi haguera de desembossar cap quantitat. Acabada la construcció, l’empresa entregaria a l’Ajuntament la “Ciudad Jardín Prieto”, que hauria de ser amortitzada en vint-i-cinc anualitats.

El Nou Hospital Provincial. Balanç

En un extens article, el diari El Luchador, de 16 de gener, feia balanç després dels dos primers anys de funcionament del nou Hospital Provincial al barri del Pla. L’hospital va acollir huitanta-huit malalts procedents de l’antic hospital, el 6 de gener de 1931. El 1932 van estar ingressats 2.696 malalts, amb 2.433 altes i 157 defuncions, trobant-se en eixos moments albergats 251 pacients. L’article lloava que l’hospital era un dels millor dotats i atesos del país.

A garrotades

El 24 de març, a les deu i mitja de la nit, tornava de Sant Vicent, Vicent Alberola Espí, acompanyat del seu cunyat, Antonio Pastor Sirvent, i d’un altre amic, quan a l’altura del barri dels Àngels van baixar a fi de beure unes copes en una taverna, al bar anomenat Marinero. “El Madrileny, es va acostar al primer dels esmentats requerint-li al fet que li entregara un garrot dels dos que portava penjant del braç. Una vegada en possessió d’aquest objecte, el Vicente va tractar que li ho retornara, però l’altre, que es trobava embriagat, lluny d’entregar-li’l va traure una navalla amb ànim d’agredir-li. Advertit l’amo de la taverna se li va tirar damunt del desconegut i ajudat per l’Antonio van aconseguir frustrar el seu intent. No obstant això l’individu en qüestió que en el seu poder es trobava encara el garrot del Vicente, va eixir en persecució d’aquest que marxava cap a la carretera i enmig d’aquesta li va ventar una formidable garrotada anant a parar l’agredit de cara a terra, estant als pocs moments embolicat en un toll de sang. Va ser traslladat a la Casa de Socors, on els facultatius de guàrdia li van apreciar lesions de gravetat que li van causar la mort. L’arma homicida és d’uns tres centímetres de diàmetre” (El Día 25-04-1933).

Si és que van com a bojos

“Antonio Hernández Campello de 16 anys d’edat, que viu en la Granja del Carmen, denuncia que en passar muntat en una bicicleta, pel carrer Calderón de la Barca, va ser atropellat pel carro d’una fàbrica de sopes que hi ha en la Plaça de Sèneca, resultat il·lès, però la màquina que muntava, va quedar destrossada, ignorant de moment el valor del mal causat” (Diario de Alicante 5-01-1933).

Un tramvia xoca amb un cotxe fúnebre

“Aquest matí a les deu, ascendia per l’avinguda Zorrilla (Constitució) un enterrament: marxava davant com és natural la carrossa fúnebre conduint el fèretre amb el cadàver i seguien la presidència i l’acompanyament. En direcció contrària caminava un tramvia de la línia de Sant Vicent que eixint del carrer Calderón i travessant la d’Alfonso el Savi ha vingut a trobar-se amb el cotxe fúnebre a l’entrada de l’Avinguda Zorrilla. Allí s’han trobat tramvia i comitiva, xocant tots dos cotxes violentament, quedant destrossats tots els cristalls del cotxe, fora del seu eix les rodes davanteres i a la meitat del rierol la caixa fúnebre amb el cadàver, que ha sigut depositat sobre els bancs de l’entrada general del Saló Espanya, mentre arribava una altra carrossa i un altre taüt per a conduir-lo fins al cementeri. L’espectacle pel macabre dins del seu pintoresquisme, ha ocasionat comentaris molt diversos”. (El Luchador 04-03-1933)

Un “sin-pa”

“Després de mitjanit, anaven de tornada Esteban Páez Rodríguez, Ramón Fuster García i Francisco Portes, penetrant en el bar «Pitxi», situat al carrer de Torrijos, cantonada a Reg, prenent unes copes, i a l’hora de pagar els va semblar car el preu que els demanaven negant-se a abonar-lo tot. Després de breu discussió, van eixir al carrer sense abonar l’import, sent seguits per l’esmentat cambrer, el que després de reclamar novament que se li pagara, va propinar dues fortes punyades a Francisco Portes, que va caure a terra sense sentit. Traslladat el ferit a la Casa de Socors, va ser assistit pel metge de guàrdia, doctor Gandulla, i l’auxiliar senyor Álvarez, els que van qualificar el seu estat de greu, passant el ferit a l’Hospital. L’agressor va ser detingut, quedant a la disposició del jutge instructor” (Diario de Alicante 01-06-1933)

L’home dels caramels

“Salvador Pérez Mas, venedor ambulant de caramels, ha denunciat en la Comissaria de Policia, que en la nit del dia de Sant Pere i en la Plaça de Gabriel Miró, uns xavals en número de sis ho van llançar al sòl i li van causar diverses lesions de les quals va ser assistit a la Casa de Socors, i a més li van sostraure diversos paquets de caramels que valora en unes quinze pessetes. Entre els xics es trobava i solament recordava, al fill d’una tal Vicenta León, que té un lloc en la plaça de Proveïment d’aquesta ciutat. La Policia aclareix el succés” (Diario de Alicante 1-7-1933).

Agafa el conill i corre

“Ahir van penetrar lladregots a casa de la Conserge del Cementeri dels Anglesos, emportant-se cinc bells exemplars de la família Conejil que valora en 25 pessetes. Se sospita dels professionals del furt, sobrenomenats el «Murcià» i el «Revòlver» per estar rodant aquells voltants”. (El Correo 03-07-1933).

(5)

El que fa la beguda

“Remigio Orenes Guarinos, que habita al carrer Sant Carles 49, denúncia que en el seu domicili es va presentar Rigoberto Soler Díaz, que està ocupat en una funerària que hi ha al carrer Castanys, pel que sembla en estat d’embriaguesa i va trencar tots els cristalls de la casa i també va llançar pedres als transeünts que passaven per l’esmentat carrer”. (El Luchador 26-06-1933).

“¡El vino que tiene Asunción!”

“Después-ahir a la platja del Postiguet van observar el cap i tres números d’assalt, que hi havia un enorme rotlle de gent, i en aproximar-se aquestes autoritats van veure que es tractava d’un grup de deu o dotze soldats que es trobaven cantant i bevent i en preguntar, que és el que passava, Juan Baeza Bustillo, soldat, de paisà, els va respondre que no els importava, davant aquesta resposta els guàrdies li van convidar que els acompanyara i llavors Miguel Murillo Hernández, també soldat va protestar de manera irada, dient que si abusaven d’ells, era perquè no tenia armes. Davant el caire que prenia la qüestió, van ser conduïts els avantdits soldats a la Caserna pel Cap de Vigilància. Ahir i com a protesta a l’arrest imposat a aquests soldats, deu o dotze van esperar al carrer Major al guàrdia d’Assalt Ramón Pastor, al qual van derrocar al sòl colpejant-li i intentant desarmar-li, acte que va impedir un barber el qual va eixir mal parat del conflicte. El guàrdia pateix lesions lleus, excepte complicació, que li va produir un soldat amb una navalla. Amb tal motiu han sigut detinguts per insults pel que sembla a aquesta força i arengar als soldats contra ella: Francisco Rodríguez Herrera de 33 anys, obrer; Pedro Pardiña de 42 anys, jornaler; Vicente Camarasa de 54, jornaler; Antonio Cadenas de 34 anys i d’ofici obrer parat”. (El Correo 03-07-1933)

A gambades

“Don Luis de Prado Boronat, amo del Bar Macarena situat al carrer Diaz Moreu, ha denunciat a l’individu Vicente Sellés Ferrando, que en ocasió de trobar-se en el bar, li va maltractar de paraula i obra llançant-li un plat amb gamba, que hi havia en el taulell, sense que afortunadament li causara cap lesió. Aquest senyor ha valorat per 60 pessetes, les destrosses causades per l’irascible Sellés, que ha sigut posat a la disposició del Jutjat de Guàrdia”. (El Luchador 31-08-1933).

Lloma ataca novament

“En una de les travessies del carrer Jorge Juan, ahir tard el negre Lloma, anomenat John Moore, va agredir amb un bastó a Juan Seguí Bernabeu, de 30 anys d’edat, causant-li una lesió en la cara de la ferida de la qual va tindre de ser assistit a la Casa de Socors”. (El Luchador 4-12-1933).

(6)

A veure amb quins colors eixim al carrer!

“Aquest matí es va presentar en el Mercat a fer les seues compres habituals una xica que presta els seus serveis com a domèstica, i que portava posat un jersei groc amb adorns rojos. Les dones han advertit en això una demostració de monarquisme, una pareneria d’idees que no estan d’acord amb l’ambient nacional i han protestat en forma ostensible d’allò que suposaven una provocació, intentant despullar la xica desposseint-la d’aquelles insígnies. En produir-se el tumult, quan les dones indignades es disposaven a despullar la xica han intervingut els guàrdies que protegint-la l’han conduïda a l’Administració. La xica ha dit dir-se Manuela Lledó i presta els seus serveis al carrer número 17 del carrer Calderón de la Barca. Ha dit també que no hi havia cap intenció a portar els colors del seu jersei, ja que els amos de la casa on serveix són republicans i no consentirien tals exhibicions intencionades. En les oficines de repes la xica s’ha llevat el jersei, continuant les seues compres. Però ha hagut de ser assistida d’una síncope que ha patit per la impressió rebuda. Fins ací els informes oficials del succés. Particularment ens informen que Manuela Lledó ha provocat a les dones del Mercat, insultant-les de paraula i fent ostentació de les seues idees monàrquiques; ens diuen que el succés ha sigut produït per aquesta actitud d’insolència en ser advertida per alguna dona del que representaven els colors del jersei que portava posat. Això pot servir d’ensenyament. Ensenyament que el poble està alerta de qualsevol maneig dels monàrquics; ensenyament que l’esperit del poble és francament republicà esquerrà i no tolerarà com s’ha vist que se li burle i se li ofenga en les seues creences. És admirable aquesta actitud valenta de les dones que davant la presència d’un vestit dels colors que recorden la bandera del règim odiós i odiat, s’exalten fins als termes en què s’han desenvolupat els successos d’aquest matí”. (El Luchador 06-12-1933).

(7)

“Una xicoteta discussió, ella va traure el seu ganivet i jo li vaig pegar un tir”

“Ahir van sostindre una discussió sobre coses de poca importància diverses dones, que després van vindre a les mans, donant-se mossegades i algunes navallades. A la Casa de Socors van ser assistides Ana Gómez Segundo, de 28 anys, domiciliada en Sant Lluís 15; Carmen Tortosa Mulero, de 28 anys a San Miguel, 28; María Angosto Tortosa, de 18 anys, amb domicili en Desengany 7, i Teresa Segundo Molina de 57 anys, que habita en Ermita 25. Totes patien ferides i contusions de major o menor importància. La més danyada va ser l’última que va rebre fins a set burxades amb una navalla, per fortuna tots lleus” (El Día 22-6-1933).

El Raval Roig

El barri de pescadors va organitzar del 7 al 10 de setembre els seus tradicionals festejos anuals amb les típiques cercaviles de dolçaina i tabal, nanos, repartiment del clàssic “pacremat”, concerts de la banda de la Creu Roja, la Banda Municipal i l’Orfeo d’Alacant, carrera de cintes, cucanya, cantarella, berenars i revetles. Es van celebrar en l’ermita oficis però no es va celebrar la processó. L’Ajuntament va contribuir-hi amb una subvenció de dos-centes pessetes.

Ací EAJ 31 Radio Alicante

El cinc de febrer es posava en funcionament la primera emissora de ràdio de la ciutat: EAJ 31. Radio Alicante que emetia en 217 m. i 1382 kiloc. En la salutació que apareix en el primer nombre del Butlletí de Radio Alicante publicat el 12 de març de 1933, s’oferix la declaració d’intencions de la nova emissora: “dotar a Alacant d’una Estació Emissora amb l’exclusiu i alacantinista fi d’admirar el nom de la nostra «terrera» addicionat al de les ciutats més importants, a aquelles que s’incorporen a tot moviment de progrés”.

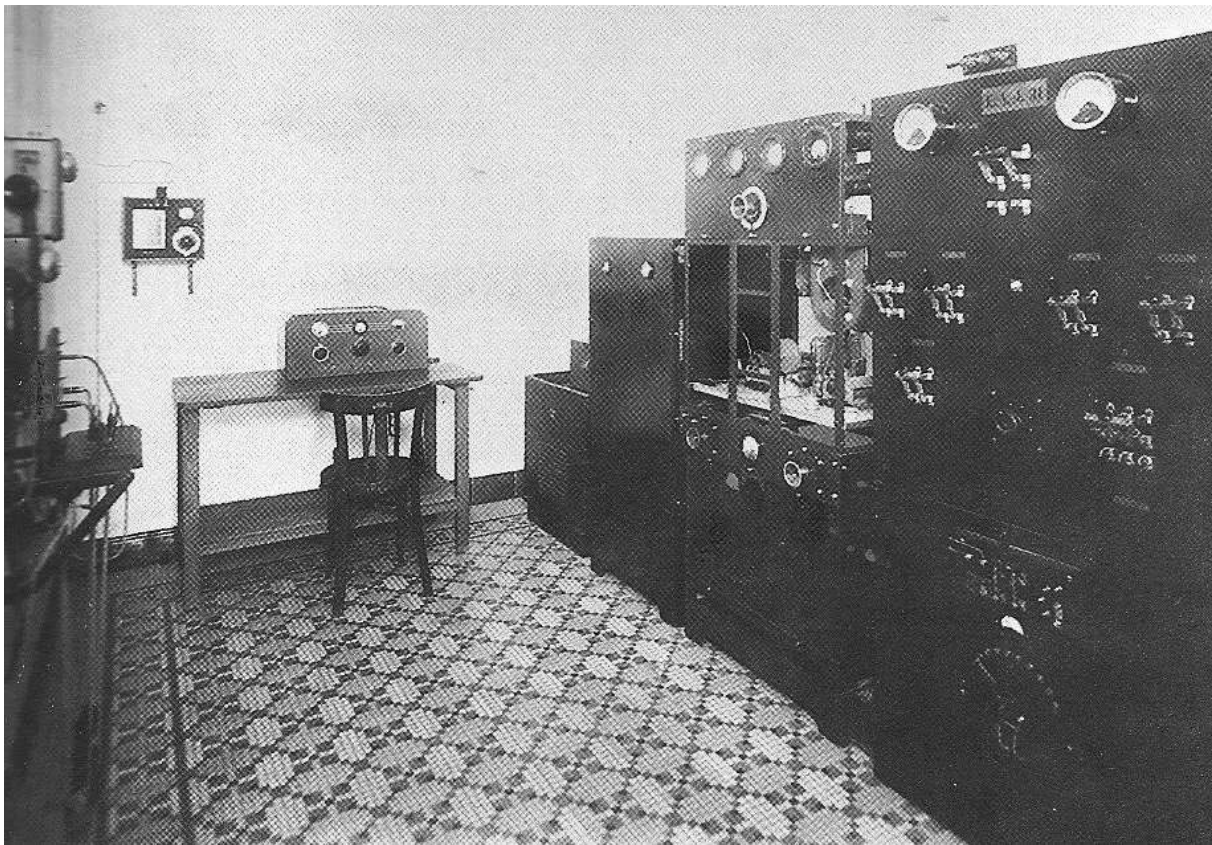
La programació de l’emissora en els seus primers dies s’obria a les 12 del matí i, segons dies, acabava a les 14.00 o 21.30 hores amb música clàssica, pasdobles, sarsuela, notícies de premsa, cartellera teatral i cinematogràfica, butlletí meteorològic, moviment del port, programes de discos selectes, peticions de l’oient i la crònica esportiva de Pepe Miralles, director del setmanal “Alicante Deportivo”.

José Ferrándiz Torremocha col·laborava setmanalment amb la seua Radio Crónica i la companyia de teatre de Barrachina-Prieto i Hernández representava el seu Radio Teatro. El 25 de març, Radio Alicante estrenava una nova estació més potent: la Marconi TB4 que subministrava 200 m/a 2.700 volts i una longitud d’ona de 217 m i 1382 quilocicles.

El diari El Día, publicava el 3 de febrer la notícia de la instal·lació de la nova emissora, subratllant la no pertinença a cap entitat oficial, grà-

cies a la iniciativa del senyor Juan Valero, director de l’emissora i del senyor Ors, el seu propietari, estant prevista la inauguració oficial el diumenge 5 de febrer en un entresòl del carrer de Pablo Iglesias, número 33, anunciant-se la contractació de l’Orfeón Alicantino i l’Orquestra La Wagneriana. Durant el mes de gener, es van realitzar emissions en proves per a comprovar-ne el funcionament.

El 5 de febrer, i a les dotze del matí, es van inaugurar les emissions amb l’assistència del director general Comunicacions, el senyor Romualdo Rodríguez Vera, en representació del Govern de la República i les autoritats alacantines. Les primeres paraules que es van escoltar en els receptors van ser les llegides pel senyor Juan Valero Campomanes, director de l’emissora, agraïnt l’assistència dels presents per a tot seguit fer declaració d’intencions de la nova emissora al servici d’Alacant i la seua província, posant tot l’afecte, afanys i sacrificis. Després, van parlar l’alcalde, que va prometre ajudes a l’emissora per a la instal·lació de micròfons al temple de l’Esplanada i als salons de l’Ajuntament (tal permís li’l va donar en una sessió plenària al maig), el governador civil interí, per a acabar el torn de paraules el representant del Govern. L’acte es va tancar amb l’actuació els senyors Moreno, Aldeguer i Angelo, que van interpretar un selecte programa. Les autoritats, la premsa i invitats a l’acte, van ser esplèndidament obsequiats amb pastes, licors i havans.

(8)

Al llarg de l’any, es van anar incorporant nous col·laboradors a l’emissora: el literat Francisco Martínez Morella, l’actor Pepe Moreno, Teresita Barrachina i els dijous a la vesprada, en un programa infantil amb la precoç artista Marujita Soler, el mestre Serola i el Cuquet. El diumenge 22 d’octubre es va radiar el partit entre el Cartagena i l’Hèrcules al camp de l’Almajar, corresponent a la Copa d’Espanya, amb un rotund èxit abarrotant els cafés i bars amb aparell receptor a l’hora del matx.

La Bellea del Foc, les seues Dames i la Bellea d’Orà van visitar les instal·lacions de l’emissora el 22 de juny. I no va ser l’única visita festera durant les primeres festes de fogueres de l’emissora; el 23 de juny, a la una de vesprada, diverses bellees i foguerers van intervindre en directe davant dels seus micròfons i la nit de la cremà l’emissora va programar música de ball.

La nit del 13 de maig, l’emissora “va punxar” per als seus oients una peça en què es podia escoltar la composició Marcha Granadera. En basar-se en esta composició en la Marcha Real, on es reconeixen clarament els díhuit acords de l’anterior himne nacional, l’emissió va causar enorme rebombori a la ciutat, a pesar que l’emissora es va disculpar, en la premsa va aparéixer la notícia. “Els compassos ratoners d’aquella lamentable peceta austríaca que va ser en un temps himne nacional, sorgien, segurament amb aire temorós, dels altaveus dels diferents aparells de radis escampats per la nostra ciutat. La música, per extemporània i passada de moda, deixava surant en l’espai una aroma de naftalina” (Diario de Alicante,14-05-1933). L’emissora, al juliol, va tornar a radiar una altra vegada els compassos de l’antiga marxa, “el ‘speaker’ que es va advertir d’això, va llevar ràpidament l’agulla de la placa i el disc ni es va acabar seguira. Aprofitant pecat tan greu el periòdic de referència ens denomina l’Emissora alacantina de tangos, “fandanguillos” i marxés reals”. L’emissora responia a “els esperits refinats i sensibles que componien el periòdic”, que, a més, donaven concerts de música clàssica, conferències culturals, recitals de poesia i xarrades literàries (Butlletí de Radio Alicante 22-07-1933).

A què em sona açò? Alguna cosa ol a podrit a Alacant

En crònica del ple celebrat el 2 de juny, el Diario de Alicante relatava el punt de l’orde del dia de precís i preguntes:

“L’edil senyor Martínez, denúncia l’estat d’abandó al fet que estan sotmesos els veïns de la barriada que existeix enfront de l’estació de la Marina, pel contractista de la neteja. El senyor Carbonell manifesta que aquest contractista del fem, vol deixar el servei perquè l’Ajuntament s’encarregue d’això. Manifesta també el senyor Carbonell que l’esmentat servei ja no és suficient per a la nostra ciutat, per la construcció de barriades modernes que en l’època en què es va deixar aquest servei a un contractista, no existien a la nostra ciutat. L’edil radical senyor Mora, fa ús de la paraula per a manifestar que guarden certa analogia la neteja i la recollida de fems. En

tot Alacant, es dóna el cas repugnant del pas dels carros del fem pels carrers importants de la població, amb notori perjudici per a la neteja realitzada en els susdits carrers.

L’assumpte de la recollida de fems, s’ha estudiat amb afecte, i l’Ajuntament es farà càrrec del servei, per estimar-ho de peremptòria necessitat. Però existeix un punt negre, i és el trobar un lloc per a llançar els fems o realitzar la cremació d’aquests; per això no es pot emportar a la realització, perquè els vents portarien a la nostra ciutat, el fum de les immundícies cremades. Acaba manifestant el senyor Mora, que ara com ara, i per no haver-hi consignació en el pressupost, no tindrà l’Ajuntament més remei que transigir amb les deficiències de la recollida dels fems.” (Diario de Alicante 03-06-1933)

La desbandada de la banda

El periòdic Diario de Alicante sol·licitava en el seu número de 29 d’agost, la dissolució de la Banda Municipal. El redactor relatava l’escàndol que va ocórrer el diumenge anterior a la crònica en què coincidia una revetla al Passeig dels Màrtirs i una funció d’òpera a la plaça de Bous. L’empresa de la Plaça de Bous va requerir els professors de la banda per a reforçar l’orquestra com en d’altres ocasions. L’Ajuntament no va autoritzar els professors perquè tocaren a la plaça, però en la revetla del Passeig dels Màrtirs no va actuar la Municipal, trobant-se la mitat dels músics d’oients de Tosca i l’altra mitat executant-la. Així que l’alcalde va haver de contractar una altra banda per a no suspendre la revetla.

Inauguració de l’Hotel Victoria. Elordi

Sobre la planta de l’antic hotel es va construir un superb edifici de cinc pisos i àtic, de moderna traça, contenint tots els “avançaments i refinaments moderns per a aquesta classe d’establiments”. Els senyors d’Elordi van inaugurar el 31 d’agost un nou edifici amb noranta habitacions que disposaven servicis higiènics complets. L’edifici es trobava a l’Esplanada d’Espanya, hui ocupat per un edifici de vivendes i el local hostaler amb la franquícia d’hamburgueses del pallasset.

Gastón i l’any 1933

L’any 1933, Gastón, a la tornada de la seua ja habitual estada a París, va tornar a comprometre’s amb José Papí, president de la foguera Benito Pérez Galdós i amb José Romeu Zarandiet, president de la Plaça de la República (Ajuntament). Va aconseguir novament el primer i segon premi d’aquell any, respectivament. Per a Benito Pérez Galdós va realitzar “El Campo y la ciudad”, que es va convertir en un cant al·legòric al món del treball. La foguera estava composta per un cos central vertical, a què

(9)

estaven adossats dos cossos laterals organitzats en una diagonal ascendent. Coronant el cos central, un rellotge que apareixia rematat per dos grans volutes. Sobre els cossos laterals, dos medallons en què apareixien dos al·legories: una que es referia al treball agrícola, representat per una dona que sostenia en un dels seus braços una falç i en l'altra portava una gavella, l'altra que feia referència al treball mecànic, on una dona recolzava una de les seues mans sobre un enclusa i en l'altra portava un martell de grans dimensions. A esta foguera pertanyia el famós grup “Emigrantes”, inspirat en els relats del seu iaio, natural de Cocentaina, que va haver d'emigrar a Algèria a causa de la sequera que van patir per aquelles terres. El grup, tractat com un relleu, mostrava un home carregat amb un bolic a l'esquena i una aixada, que és seguit per la seua dona i el seu fill, que porta una botija i es resistix a avançar. Este tema serà portat a pintura pel mateix Gastón el 1951, quadre en què va aconseguir una medalla de plata en el I Concurs Nacional i Provincial de Pintura de la Diputació d'Alacant. Les escenes i ninots d'esta foguera seran reproduïts en els anys huitanta quasi exactament igual cinquanta anys després. A la part posterior de la foguera,

1933

un estilitzat grup de llauradors mostraven els seus fruits, mentre les aigües corrien pel pendent els dies en què la foguera va estar plantada en un sistema hidràulic que va idear son pare, (última col·laboració en les fogueres del seu fill, ja que va morir eixe any). Gastón contava així la temàtica de la foguera: “Com a presagi d'una pròxima fi, recordant els relats que el meu pare m'exposava sobre els tristos anys de la seua emigració, vaig reviure tal ambient. Es tractava d'un tema llaurador, millor, la clamorosa petició d'aigües per a les nostres seques terres. En composició moderna vaig modelar un grup d'emigrants que avançaven amb pas dramàtic per un terreny amb arracada, mentrestant, uns altres, desolats miraven cap endarrere els seus erms camps. Era, en definitiva, el meu crit, demanant que mai tornara a repetir-se tan angoixant estampa. En el fons apareixien traçats els projectes d'irrigació d'Azpiazu i de l'insigne Lorento Pardo, a qui tant va ajudar Indalecio Prieto en aqueix polèmic transvasament Tajo-Segura. La part posterior era pur optimisme. Els canals havien sigut ja construïts, les aigües corrien per ells, a l'una que un grup de llauradores mostraven joioses, els seus fruits”. En esta foguera continua amb les característiques típiques del seu estil: estilització, repetició de motius, en este cas, uns plats decorats que donaven ritme i continuïtat al conjunt i la utilització de figures al·legòriques. El “molt bé” apareix en les notes particulars d'un jurat que es conserven en l'expedient de l'Arxiu Municipal.

“El mundo de las imperfecciones” va ser el títol triat per a la foguera de la Plaça de la República. Gastón utilitza com a font d'inspiració l'art precolombí per a les figures. En la composició, juga constantment amb el número tres. A través de la base, en forma de triangle; l'alçat de la foguera també és triangular, i suggerix una forma piramidal. I tres són les escenes i les vegades que es repetixen tant la figura de l'home pensatiu en el fris de la foguera com la figura de la rematada, un gegant “habitant d'un planeta superior” que apareixia col·locat sobre una plataforma. La foguera integrava una il·luminació nocturna, que aportava un joc de clar fosc que donava volums als ninots. L'habitant d'un planeta superior sostenia un enigmàtic missatge “Yo soy más que todos”. Pareix que el model en què es va inspirar Gastón va ser Ángel Albert, famós atleta que va ser fundador del Club Atlètic Montemar i germà del cartellista i amic de Gastón, Manuel Albert. Gastón utilitzava la llum elèctrica per a aconseguir una il·luminació indirecta, aconseguint uns atractius efectes de llums i ombres. En una entrevista a Gastón en el llibret de la foguera, este a la pregunta si eren modernes les seues fogueres, responia que sí que ho eren, però no tot el que volguera, adduïa que si no es modernitzava més era per temor al públic. A Gastón, li haguera agradat deshumanitzar l'art, trobava horribles els ninots realistes, li pareixia un espectacle macabre de veure desfer-se en flames eixes figures que pareixien persones, per la qual cosa eixe any quasi tots els ninots anirien vestits de cartó, volent-los donar cert aspecte ridícul. A Gastón, el cansava la crítica local, per a ell era pesat parlar sempre del fang, del clima, de la pols i de la llum.

(10)

“Tafaners i pesats estan de més”. El taller de Gastón

Davall el titular “¿Cómo trabaja Gastón Castelló?”, El Luchador desvelava als seus lectors, el 12 de juny, les interioritats del taller del mestre. L'article començava el mateix dia que l'artista entrava en el desert taller de l'artista “alt, prim, de mirar trist”, un 25 de gener. Continuava descrivint els projectes dibuixats en unes cartolines plenes de dibuixos de colors brillants, del pas del paper a l'argila plàstica. Del record d'un dramàtic grup d'emigrants, d'un pensador de fi traç Del fang al cartó “condemnat a morir a dia cert entre alegre volar de cendra. De la voràgine del taller al març, ple ja d'esquelets de fusta, de fusters, ajudants i aprenents i dels cartells que pengen en les parets “Visites imprescindibles, sigueu breus” i “prohibit fumar” “Quan marxa vosté?” “Tafaners i pesats estan de més”. El periodista, amic de Gastón, destacava en mitat del reportatge una virtut molt poc freqüent entre els artistes: la modèstia, extremada per la seua timidesa, la seua recerca de l'Art sense haver perdut mai el contacte amb allò popular. De la recerca de Gastón de nous horitzons en l'art efímer: “A València, on la majoria dels fallers s'han obstinat a lligar el popular a l'afalac de baixos instints, s'ha pogut arribar a espectacle tan lamentable com el d'enguany. Era difícil atorgar a les falles la consideració de monuments artístics. Gràcies a Gastón Castelló, a qui devem la personalitat que a poc a poc van adquirint les nostres fogueres, ben diferent del que podíem dir «realisme i colosalisme» valencians, es tendeix a construir fogueres en què el popular tinga una expressió més elevada”. Ací, ja el periodista comença a comentar les dos temàtiques de les dos fogueres d'eixe any: l'actitud escèptica davant de l'home exposada amb exquisida finor poètica, condemnant les guerres (Plaça de la República) i el problema plantejat per la falta d'aigua al camp llevantí (Benito Pérez Galdós). El treball és esgotador, es prolonga fins a altes hores de la nit.

(11)

1934

L'any 1934 va suposar per a la República una prova de foc per causa dels greus esdeveniments d'Astúries i la intervenció de tropes africanes per a acabar amb l'alçament. Com a conseqüència directa, el governador civil d'Alacant va destituir o va cessar (segons la font) la Corporació Municipal alacantina per no prestar la deguda ajuda al Govern establert. El 20 d'octubre es constituïa una Comissió Gestora Municipal formada per deu ciutadans amb el doctor Alfonso Santaolalla Esquerdo com a alcalde. El 31 de gener moria l'escultor Vicente Bañuls, autor entre altres obres de l'estàtua de Canalejas, el bust de Campoamor, la font de Gabriel Miró o el monument als Màrtirs de la Llibertat. Les processons tenien prohibides l'eixida al carrer a Alacant des de l'arribada de la República. Des de llavors totes les litúrgies havien de celebrar-se dins de les esglésies. Només el diari El Día es feia ressò dels oficis, i també informava sobre la romeria a la Santa Faç. El diari El Luchador sol·licitava de l'Ajuntament, el 2 de gener, que l'aprofitament del primer tram de les obres de la carretera a la platja de Sant Joan servira per a arreglar el trajecte entre el carrer de Lafora i el Postiguet i l'obertura d'un enllaç per a pujar al Benacantil i les seues pinedes per Alfons el Savi. Mentrestant, seguien els derrocaments a la Rambla de Méndez Núñez perquè l'avinguda poguera tindre eixida al Passeig dels Màrtirs i el desmunte de la Muntanyeta (amb algun esglai en l'ús de barrines), aprovant-se el 21 de setembre en sessió municipal, una moció per a l'adquisició d'un solar on construir l'Estació Central d'Autobusos. Coincidint amb el noranta aniversari de l'afusellament dels Màrtirs de la Llibertat, es van traslladar les restes dels herois des del vell

cementeri de Sant Blai fins al mausoleu projectat per Vicente Bañuls en el nou cementeri municipal d’Alacant. L’Ajuntament fixava en huit pessetes i setanta-cinc cèntims el jornal mitjà d’un bracer per a treballar a Alacant, augmentant el jornal en vint-i-cinc cèntims diaris en comparació a l’any anterior. Un any en què el cos de Bombers d’Alacant complia al febrer les seues Bodes d’Or des que obrira el primer parc situat al carrer de Sant Francesc. A la fi de juliol, es va generar una polèmica pel canvi de nom de la Plaça de la Independència (hui dels Estels) pel de Catalunya, en ple conflicte sobiranista. Els trens botiges van tornar a circular aquell estiu entre Madrid i Alacant. En ple Nadal visitava el port d’Alacant el cuirassat suec Oscar II, programant-se diversos actes, entre d’altres, un partit de futbol entre la tripulació i una selecció de l’Hèrcules CF. I per a finalitzar està ràpida crònica anual, l’alcalde Carbonell comunicava que el sostre del mercat d’abastiment es trobava en condicions d’imminent perill... només a dotze anys de la inauguració. En fi, com veiem, res de nou davall el sol d’Alacant.

La ciutat Prieto a la platja de Sant Joan. Ací hi ha tema...però vaja!

El projecte continuava el desenvolupament amb moltes dificultats. A principi d’any, s’aprojava definitivament el projecte d’urbanització de l’arquitecte Muguruza. El 5 de gener, el senyor Lorenzo Carbonell mostrava al segon tinent alcalde de Madrid la zona de la platja de Sant Joan a urbanitzar, sentint-se este entusiasmat i convençut de comprar un xalet una vegada que el projecte es posara en marxa. Considerant que els terrenys podrien vendre’s a vint pessetes el metre quadrat. La seua visita obeïa a “obtenir impressió de la zona urbanitzable, per a comunicar la seua opinió a una empresa financera amb residència a Madrid, que es troba en disposició a iniciativa pròpia, d’adjudicar-se la construcció de la Ciutat-Jardí a la Platja de Sant Joan”. (El Luchador 6-1). Al març, les Corts van aprovar el projecte de construcció de la carretera a Sant Joan. El mateix Indalecio Prieto, juntament amb el doctor Negrín i alguns parlamentaris, van visitar la nova carretera, el 31 de març, acompanyats per l’alcalde d’Alacant. L’Ajuntament va aprovar la seua jurisdicció i explotació de tota la zona marítima compresa entre l’Albufereta i el límit on s’iniciava la platja de Sant Joan, trobant-se el problema de les expropiacions de terrenys per a construir la carretera. El senyor Antonio Ayús, propietari de terrenys a la zona, va inserir en el diari El Día unes quantes columnes d’opinió sobre el projecte. El més dur es va publicar el 4 d’agost, acusant directament el doctor García Tapia, propietari d’un xalet al cap, d’especulador, en adquirir més terrenys a preus irrisoris, naixent d’un dinar a sa casa amb el senyor Indalecio Prieto el projecte de la Ciutat Jardí. Més avant, es va convocar un concurs en què es va rebutjar el presentat per arquitectes de Barcelona en el qual els terrenys on es construirien els grans hotels i casinos projectats serien propietat del metge, amb una for-

ma d’expropiació a pagar en un termini de cinquanta anys. Finalment, es va aprovar el de l’arquitecte Muguruza en el qual els seus terrenys quedaven fora de la urbanització però dins de la zona d’expropiació. El ministre d’Obres Públiques, senyor Guerra del Río, va visitar, el 6 de maig, la platja de Sant Joan, juntament amb una comissió parlamentària i periodistes madrilenys perquè es poguera apreciar sobre el terreny la transcendència del projecte aprovat per les Corts Constituents. El ministre va declarar que si l’Ajuntament d’Alacant no poguera dur-lo a terme, el Govern hauria de prestar-li l’ajuda, atesa la importància per a la ciutat i el turisme internacional. (Hoja Oficial del Lunes de Madrid 7-5).

Celebrant el 14 d’abril

El 14 d’abril es van programar diversos actes per a celebrar l’aniversari de l’arribada de la II República. A les huit, en tota la ciutat, Despertà a càrrec de diverses bandes de música, repartiment de bons de comestibles al portal de la Casa Consistorial, desfilada militar, recepció oficial a autoritats, concert de la Banda Municipal, primer partit de rugbi a Alacant a l’Estadi Bardín, cinc mils berenars repartides al Parc Rico, monumental traca al passeig de Campoamor i a la nit, revetles al passeig dels Màrtirs, plaça de Navarro Rodrigo, al solar del convent de les Caputxines i de Blasco Ibáñez (actual Les Palmeretes)

(1)

(2)

Desenterrant la història. Lucentum

En diverses entrevistes a Figueras Pacheco, publicades en el Diario de Levante, al novembre, es ressalten les importants excavacions realitzades a l’Albufereta i el Tossal. Pacheco havia sigut nomenat, a principis d’any, director de les excavacions, una vegada que Lafuente Vidal no va poder seguir-ne al capdavant. La quantitat de ceràmica trobada (àmfores de més d’un metre d’alçària, atuells grecs, gots del segle IV al V a.C. i plats de la fi de l’època romana) feia témer que el museu instal·lat al palau de la Diputació, acabat d’inaugurar, es quedara xicotet per a albergar-les. El cronista oficial de la ciutat apuntava que el jaciment poguera ser objecte d’interès turístic, afirmant que encara que les excavacions havien començat feia tres anys, encara restava molt treball, atesa l’àrea d’exploració i el volum de terra a remoure. També el pare Belda prosseguia les seues excavacions prehistòriques a la serra de Sant Julià.

Quines coses passen, escolte!

El periòdic Hoy, de 8 de gener, publica en la seua secció vida alacantina, un succés ocorregut el dia anterior amb María Ferré, de 19 anys i Francisco Llorens, de 28, residents a Alacant. “El reporter ha pogut esbrinar que el Llorens, fa aproximadament quatre mesos, es va emportar a María, amb enganys i promesa de casament a Múrcia, on la va fer seua, i la va inocular una malaltia vergonyosa per afegiment”. Les burles i enganys de Francisco van portar María a agredir-lo amb una navalla al coll. El periodista acaba la crònica amb l’agredit a la Casa de Socors amb pronòstic reservat i la següent evidència moral: “No és freqüent que en aquesta capital ocórreguen fets de la naturalesa del relatat i ens agradaria no haver-ho de fer mai, perquè ens

sembla veure en el fons de tot fet delictiu la falta del pa espiritual que haguera de desbordar per tota la humanitat, per a la seua conformació. Aquests éssers que amb les seues aberracions fan que el desenvolupament de noves generacions no correspon a l’època de progrés, deuen, després de curats, passar a un Reformatori, on se’ls faça reconèixer el mal que es fan a ells mateixos”

Aborronador

El tramvia es va convertir en el transport més popular de l’època en una ciutat que creixia ràpidament. Lamentablement, els accidents eren bastant freqüents i així, al maig, davant de la fàbrica de tabac a la plaça de Santa Teresa, Francesc Orts, un xiquet de 12 anys, va intentar pujar en marxa i va caure entre les rodes del vehicle. Pareix, segons els testimonis del fet, que els passatgers van cridar el conductor que parara el vehicle i que este no va parar fins a la següent parada enfront de l’antic hospital: “La indignació del públic va arribar al punt de voler incendiar el tramvia, llançant una botella de gasolina, no van aconseguir el seu objecte per impedir-ho les forces d’Assalt. El pare de la víctima que casualment passava pel lloc del succés va apedregar els cristalls del tramvia sent detingut” (Hoy 13-05).

(3)

(4)

Açò passa per culpa de les terrasses

El 20 de gener, el diari Hoy informa de l’atropellament d’una dona i una xiqueta per un vehicle a les confluències dels carrers de Bilbao i del Passeig dels Màrtirs per culpa, segons l’informador “el mostrari de terrasses, que lentament anem convertint en vitrines, per a ús i abús particular, per l’aglomeració de gent asseguda i dreta... Són massa concessions, senyors edils, i han d’anul·lar-se. El que està bé, bé està, però com de l’ús a l’abús no hi ha més que un pas, anem a l’ús i...prou, xè!. Igualtat i fraternitat”.

Com se les gasta el ninot. Tiruliqui el Terrible

L’any 1932, la comissió de la foguera de Pascual Pérez-Torrijos salvava del foc una figura que representava un cèlebre repartidor de periòdics anomenat Tiruliqui, el qual passava a ser el primer ninot indultat de què es tinga constància. Pareix que Tiruliqui era una bona peça pel que publica el diari Hoy el 25 de maig de 1934: “Rafael Terol (àlies Tiruliqui), venedor de periòdics al carrer Doctor Just, es va trobar al xiquet de huit anys, anomenat Manuel González Soriano al qual, arrossegant-li a viva força, agafat del coll i amenaçant-li amb una navalla, el va portar a la seua casa i una vegada en aquesta va continuar amenaçant-li si tractava d’escapar-se. Sembla ser que Tiruliqui tractava d’abusar deshonestament d’aquest xiquet”.

(5)

Desarmat

Sabem com era de crític amb l’autoritat el diari El Día, aprofitant qualsevol oportunitat de criticar les autoritats. I així denuncia l’agressió patida al policia urbà Gregorio Berenguer, el 26 d’abril, a la plaça d’Hernán Cortés per part de tres individus. No en van tindre prou amb la superioritat en nombre, li van amussar el gos que portaven, i el van tirar a terra on li van destrossar l’uniforme. Pareix que no era un cas aïllat, ja que feia pocs dies també havia sigut agredit un guàrdia urbà per un cotxer. “...I ara torna a repetir-se el fet però encara més agreujant: tres golfs per a un pobre guàrdia desarmat completament i a més amb un gos amb intencions de clavar-li la dent. Això no pot ni deu continuar així. Els guàrdies urbans no estaran a la mercè de quants ineducats i facinerosos se’ls presente en el moment de cridar-los l’atenció i exposat al fet que aquests pocavergonyes es mofen de l’autoritat i de l’uniforme que els urbans ostenten. Ja s’ha parlat en sessió d’unir a l’uniforme una pistola i una porra de cautxú, quan es realitzarà això?” (El Día 27-04).

Quasi tota la casa per la finestra

“Ahir tard va ser denunciada en la Comissaria Adelina Gandolfo Grau «la Santapolera», per haver-se apoderat de la clau de la casa on habita Antonia Belmonte Hernández, llançant-li seguidament, els mobles d’aquesta al carrer. La perjudicada va manifestar a l’agent de guàrdia que havia notat la falta d’un bitllet de 25 pessetes, que en unió de diversos retrats guardava davall de la pedra de marbre que tenia en la tauleta de nit”. (Hoy 28-06).

Per una cosa trivial

El 6 d’abril es va produir una baralla entre dos dones, una d’elles responia al nom d’Ana Berenguer, coneguda com a Fernanda la Francesa, “domiciliada al carrer Torrijos, natural de Marsella, de 32 anys, dona ben semblant, vivia des de fa tres anys al carrer Torrijos (hui César El-guezabal) on es dedicava al comerç del seu cos. Era segons ens diuen, dona de gustos delicats, molt delicats, molt neta i molt acurada de la seua llar, a la neteja i l’ordre de la qual atenia amb afany”. Pareix que sovint es queixava de la xicalla que jugava a la seua porta i que en dies de pluja tiraven fang que embrutava el portal de la seua casa, de què ella en tenia tanta cura. Pareix que la Fernanda va maltractar de paraula els xiquets i una de les xiquetes li va tirar aigua. La xiqueta va anar a queixar-se a sa mare, de nom María Amorós, coneguda per l’Amorosa, que segons pareix regentava el mateix negoci que la Fernanda. Així, l’Amorosa va anar a buscar la Fernanda i van tindre una discussió violentíssima que va acabar amb la Francesa a la Casa de Socors, atesa d’una punyalada al ventre amb una ferida greu. (El Luchador 07-04).

(6)

La catàstrofe de Carolines

Lamentablement, el fet més destacat de l'any a la ciutat es va produir el dissabte 26 de maig aproximadament a les set i mitja del matí al carrer de la República número 43 (hui carrer 30 de març) cantonada amb el de Garbinet número 17. Una impressionant explosió d'una casa en què estava instal·lat un depòsit taller de pirotècnia va causar enormes danys en més de setanta finques contigües, deu de les quals van haver d'alçar-se novament. L'explosió es va sentir en tota la ciutat, i en els primers moments es va pensar que s'havia produït a la fàbrica de tabac. Com que va ocórrer tan prompte, la majoria dels veïns estaven al llit. Les destrosses van ser enormes, i van acudir-hi immediatament operaris del taller de la Diputació, un grup d'alumnes de l'Escola de Soldats de Quota al comandament del sergent del Regiment Número Quatre i la Creu Roja. La primera brigada de bombers es va presentar al lloc a les huit menys quart. A l'edifici, habitava arrendat, el pirotècnic Vicente Jornet, de setanta anys, a qui ajudava el seu cunyat, José Vera Bernabeu, la casa, d'una sola planta, s'emprava per a l'elaboració de traques i productes d'artificis i donada la proximitat a les festes de fogueres i la quantitat de comandes, es trobava ple de productes explosius. La catàstrofe es va saldar amb dènou ferits de distinta consideració i cinc difunts: les xiquetes Herminia Sáez Sánchez i Consuelo Pastor Cantó, d'onze i tres anys, respectivament; Catalina García Miralles, Consuelo Cantó i el pirotècnic Vicente Jornet que va ser trobat totalment destrossat la vesprada de l'accident. El veí, Vicente Pastor, que habitava a la casa contigua del taller, va perdre la seua dona i la seua filla, a més de la casa. Segons versió de El Luchador, Vicente Jornet es trobava malalt des de feia algun temps, havia necessitat nombroses vegades la intervenció quirúrgica per a curar el seu mal, i este estat seu li causava molèsties que li impedien, de vegades, romandre al llit. Esta era la causa que l'anomenat «Sento Baldaet» o «Sento el Coeter», hi haguera dies que s'alçara de bon matí, i per no tindre un altre quefer en què ocupar-se, es dedicava ben enjorn a fer proves en la seua indústria. “Es desprèn que el magatzematge s'havia fet clandestinament, extrem que es confirma, en dir-nos alguns veïns que «El Baldaet», quan les festes en què els coets es disparen amb profusió els expenia al detall, i tot el veïnat concorria a la seua casa a adquirir-los, i quan algun li preguntava –Tío Vicent, no hi ha perill en aquesta casa?, l'interpel·lat responia: -No paseu cuidao. Ací no mes tinc piuletetes-”. (El Luchador 26-05). El titular del taller, José Vera, va ser detingut juntament amb el seu soci, Antonio Sánchez, i es van descobrir dos tallers clandestins de matèries explosives situats al Camí del Garbinet, on van ser intervinguts quaranta quilos de pólvora, sofre, substàncies químiques i gran quantitat d'estopins i coets. Ambdós van ingressar a la presó. L'enterrament de les víctimes es va celebrar el diumenge 27 a les quatre de la vesprada, partint el seguici fúnebre des de l'Hospital Provincial a què van acudir més de quaranta mil persones. La comitiva va recórrer els carrers de la Llibertat, Sevilla, la plaça d'Espanya, Calderón de la Barca, Alfons el Savi, finalitzant

(7)

(8)

(9)

el recorregut a la plaça de la Independència (Estels), on es va acomiadar el dol. Tancava el seguici fúnebre la Banda de Música de la Creu Roja que es va oferir per a acompanyar el dol. “Per a formar-se una idea del nombre d’assistents a l’acte, baste dir que l’avinguda d’Alfons el Savi, des de la cantonada del carrer Calderón de la Barca, fins a la plaça de la Independència, estava totalment ocupada” (Hoy 29-05). Prop de les sis de la vesprada, la comitiva va arribar al Cementeri Municipal. Com a conseqüència del succés es van produir les crítiques, ja que tot el món sabia de la situació d’un taller de pirotècnia dins del nucli urbà, funcionant més de trenta anys sense que les autoritats el clausuraren. Des del mateix moment en què es va conèixer l’explosió, van començar a multiplicar-se les subscripcions a benefici de les víctimes, i es va crear una comissió especial de beneficència i assistència social que va arribar a recaptar 64.757,75 pessetes. El total de cases amb desperfectes va ascendir a cent dèsset, i l’import de les obres va ser de 38.495,64 cèntims. Cinc cases van quedar totalment derruïdes.

Atracament a la Cros

El 8 de juny es va produir un atracament a dos empleats de la fàbrica Cros als voltants del carrer d’Alona del barri de Benalúa. El senyor Francisco Alcaraz Torregrosa, amb vint anys al servici de l’empresa, va morir víctima d’un tir quan conduïa una tartana en direcció a la fàbrica amb el seu company Manuel Berenguer. Estos havien arreplegat una saca que contenia el sou setmanal dels empleats (10.900 pessetes) a l’oficina de l’empresa situada al carrer de Quiroga, 40. En arribar a l’altura del barri de Benalúa van patir l’atracament de tres individus que es van escapar en poder repel · lir l’atac Manuel i fugir amb la tartana i els diners.

(10)

(11)

Explotació infantil

A les tres de la vesprada del 15 de desembre, dos xiquets van quedar sepultats davall un cobert a la ceràmica Santo Tomás de los Ángeles, propietat de Francisco Ramón Borja. Diversos xiquets treballaven en la molturació de la pedra quan el vent va arrancar d’arrel el sostre, i se’n van anar a terra els pilars que la subjectaven. Els dos difunts comptaven catorze anys, estaven sense assegurar, guanyant, quan hi havia faena, trenta cèntims per carro de pedra que trituraven, amb la qual cosa per a traure’s dos pessetes diàries havien de triturar-ne set carros. Un d’ells feia dos dies que havia començat a treballar en un cobert que havia sigut construït feia sis mesos. (El Luchador 15-12).

‘Las vacas del pueblo ya se han escapao’

Un bou, que era conduït per al seu sacrifici a l’escorxador municipal, a les proximitats del Raval Roig, va tindre en suspens tota la ciutat, el 14 d’agost. A les 9.45 del matí, d’una carreta que duia sis jònecs procedents de l’estació de Múrcia cap a l’escorxador se’n va escapar, un a l’altura de la plaça de Joaquín Dicenta (hui plaça del Mar). El jònec es va dirigir cap a la platja que en eixos moments començava a poblar-se de banyistes que van haver de córrer desenfrenadament perquè l’animal investia a tot el que se li posava per davant. El bou, no content amb açò, va aprofitar la seua estada a la platja del Postiguat per a banyar-se. Ja a mitjan matí, assetjat pels banyistes, va decidir continuar la seua aventura en dirigir-se fins a l’Hospital Provincial, al Pla, baixant pel carrer de la Fàbrica fins a arribar a la porta de la Fàbrica de Tabac, on va ferir un ancià i li va causar ferides de

consideració. El jòneg era dels dits banyabaixos, i no va produir ferides més greus a causa del seu defecte en la cornamenta. En la seua visita a la ciutat, la bestiola va recórrer els carrers de Díaz Moreu, Juan de Herrera, la plaça de Castelló (hui dels Germans Pascual), Benito Pérez Galdós. En arribar als Salesians, un guàrdia urbà de servici i un altre de paisà van disparar repetidament amb la seua pistola i van ferir l’animal al ventre i en una peüngla. A pesar d’això i d’estar brollant abundant sang, va continuar la seua fugida fins al pas a nivell de M.Z.A a l’avinguda de Maisonnave. En eixe moment, eixia el tren ràpid cap a Madrid i es trobaven a l’exterior de l’estació guàrdies de seguretat i agents de vigilància. “Advertits de la presència de l’animal, els guàrdies de Seguretat Viriato Moreno i Fernando Lamas, amb l’Agent de Vigilància senyor Asensi, es van aprestar a fer foc contra el vedell, i li van disparar les seues pistoles fent alguns blancs. Viriato Moreno, amb gran decisió es va llançar sobre el bou i a escassa distància seua li va disparar un tir en el front i li va ferir mortalment. Va caure l’animal i allí va ser rematat pel mateix guàrdia Viriato”. Fins a quatre ferits de distinta consideració va causar l’animal que va acabar amb vint-i-quatre impactes de bala.

Se m’emporten els fideus

“En la matinada anterior, una parella de seguretat va veure a un individu enfilat en les tàpies de la fàbrica de pastes per a sopa propietat de don Gregorio Ruiz, establida en la plaça de Sèneca, amb ànim sens dubte de penetrar en el seu interior i robar. En donar-li l’alt, el desconegut va emprendre la retirada en direcció al Parc de Canalejas i com no es detinguera als requeriments de la força, aquesta va fer alguns tirs a l’aire per a acoquinar-lo, però va aconseguir desaparèixer. Després es va donar una batuda sense resultat” (Diario de Alicante 4-5).

Treball ‘fino, filipino’

“Quan es dirigia a la seua casa, a la plaça de Sèneca, en el tramvia 1, Miguel Serrano Iborra, va notar que li havien sostret la cartera. La cartera a més de diversos documents contenia 175 pessetes” (Diario de Alicante 26-06)

Per portar doble tauler

“La parella de Seguretat que presta servei en la Rambla, ha presentat en les primeres hores de l’aquesta matinada, als quals van dir dir-se Aroldo Moscardó (a) el València i Juan Inés Plaza, d’ofici enllustrador, per portar en els muscles un tauló i en el cos altre, armant l’escàndol pertot arreu. Una vegada en la Comissaria, l’agent de guàrdia els va manar al calabós, fins que pogueren descarregar-se del tauló que portaven dins del cos” (Diario de Alicante 06-07).

Un boig rematat

“Aquest matí sobre les onze, un individu que habita en qualitat d’hoste en el pis tercer del número set del carrer de Jerusalem va entrar violentament en el pis segon de la mateixa casa portant a la mà una destrat. En el pis de referència es trobava tan sols la seua propietària, Mercedes Llorens, de 46 anys, i una filla seua anomenada Josefina, que va ser qui li va franquejar la porta. La senyora en veure la forma irada amb què entrava el subjecte de referència, es va desmaiar presa d’un atac de nervis. La seua filla va poder eixir fora del pis tancant dins a l’intrús, que va ser capturat per una parella de Seguretat. Aquest es diu Vicente Céspedes Castellanos, de 71 anys i ha arribat aquest matí de Madrid. També se li va ocupar navalla de xicotetes dimensions. Sembla ser que té pertorbades les seues facultats mentals”. (Diario de Alicante 3-8)

La Fernanda torna a ballar-la

Ja hem comentat la baralla que va tindre la Fernanda a l’abril. Però no va ser l’única vegada que va aparèixer en la premsa en la secció de successos. Pareix que Josefina Matthey, francesa de 43 anys, “casada, que a Casablanca regenta determinats negocis per a l’aportació de «mercaderia dels quals» va vindre a Espanya, amb la intenció de visitar Còrdova i alguna altra població on poguera trobar el que buscava. A Alacant sembla que es va allotjar al carrer Torrijos, en una casa de negoci similar a la seua que té establida una dona francesa anomenada Fernanda, i en la qual està una altra dona crida Consuelo Coll, en aquesta casa viu Leonardo Clemencer, que es diu italià, amic de Fernanda i sense ocupació coneguda” (El Luchador 8-11). Segons pareix, Josefina portava com a capital 2.000 francs per a iniciar negoci, en no arribar a un acord li “van registrar” l’equipatge, li van trobar els diners i la van obligar a telegrafiar al seu marit perquè li enviara 5.000 pessetes més. Després, va ser conduïda de manera violenta cap a l’estació de tren per Consuelo, que la va pujar en un tren cap a Còrdova. Com que desconeixia l’idioma, va trobar una altra francesa en el viatge que li va explicar a la guàrdia civil el que succeïa i va baixar a Novelda, on es va procedir a la detenció del trio.

“¡Qué alegría que alboroto, otro perrito piloto!”: La fira a la plaça de Sèneca

Els firers van aconseguir que l’Ajuntament els permetera una pròrroga del funcionament de les seues atraccions el mes de gener de 1934 en la tradicional Fira de Nadal instal·lada a la plaça de Sèneca, a causa de les pluges intempestives i els freds desconeguts a Alacant “que a penes si el resultat els havia donat prou per a menjar i pagar el cànon municipal d’ocupació del terreny”. Per atraure el públic se celebrarien diferents concursos i festejos com la contractació de la banda de música de la Creu Roja que faria concerts els diumenges a la vesprada i concursos de pentinats per a les senyoretes i un altre

de lletjos per als homes, concedint premis valuosos, com ara estotjos de perfumeria, de manicura, talls de vestits, etc. I per al concurs masculí, una caixa de botelles de xampany i una caixa de puros. (El Luchador 10-01). Creien vostès que no s’hi presentaria ningú? Doncs es van equivocar per complet. Van haver-hi galtades per ser el més lleig. Fins i tot, s’hi va presentar Tiruriqui. “Es va plantar allí fent gala dels seus posats i gestos simiescos, va obsequiar al públic, deixant-se veure durant una estona. Molt poc temps, perquè tan prompte va recollir el regal que per la posa interessant que va adoptar davant el jurat i la seua mirada va donar unes camallades, va alçar el vol i segurament hui no vendrà periòdics, o potser durant mes dies fins que els seus pares el troben tombat a la platja o qualsevol altre lloc refrescant-se per a passar la febre del xampany” (El Luchador 16-01). A principis de novembre, van començar una altra vegada a instal·lar-se les primeres atraccions i casetes a la plaça, sol·licitant la premsa local que l’Ajuntament enllumenara, urbanitzara el camí que conduïa a la fira i s’augmentaren les atraccions per a la gent menuda ja que l’anterior edició “tot eren freiduries, posats de refrescos i tómbols” (El Luchador 29-10). L’Ajuntament va autoritzar un empresari madrileny la instal·lació d’una atracció “Skooter American”, vaja, els cavallets de tota la vida, en un solar de l’avinguda de Méndez Núñez resultant dels derrocaments per a connectar-la amb el carrer de Girona. Açò va generar un malestar en els firers de la plaça de Sèneca, la qual cosa va portar l’Ajuntament a revocar-ne l’autorització, permetent l’atracció només per al mes de novembre. L’empresari madrileny sol·licitava a l’Ajuntament una pròrroga fins al quinze de desembre en veure’s perjudicat per l’acord denegatori. La petició va ser desestimada, havent de desmuntar l’atracció.

La vida és pur teatre. Artistes

Al maig tornava a l’escenari del Teatre Principal, després d’un temps apartada dels focus, Pastora Imperio, completaven el programa: Isabelita la de Jerez i el conegut guitarrista Manuel de Badajoz. La parella formada per Valeriano León i Aurora Redondo va presentar, al maig, al Principal l’èxit teatral de l’any “El abuelo Curro” i també va representar “Com tu, ninguna”.

Al juny, les taules del Principal acollien el gran il·lusionista Gordin i el novell i ja prestigiós actor alacantí Antulio San Juan estrenaria el 17 de juny al Teatre Monumental, la seua obra “La Bellea de la foguera”. Les hosts de Paco Hernández van ser les encarregades d’interpretar-la. Obra en valencià que es desenvolupa al Mercat d’Abastiment d’Alacant i que va obtenir un rotund èxit. “Intercala una sèrie d’acudits molt ben portats, i de finíssima crítica de fets actuals” (Hoy 19-06).

Al Teatre d’Estiu de Canalejas van actuar al juliol una agrupació de cantants flamencs: Niño de Marchena, Niña de los Peines, Maravilla, La Mejorana, Luz Divina, La Jerezana, Pepita Caballero, La Trianera, Ramón Montoya, Niño Ricardo, Flores, Antonio Delgado i Pepe Pinto.

(12)

(13)

El dijous 1 de novembre, continuant la tradició, tornava a pujar a l’escenari l’obra de Zorrilla. Fins a quatre “Tenorios” es van arribar a representar a Alacant este any. Al Teatre Principal, Pepe Moreno, locutor de Radio Alicante, es va posar en el paper del burlador de Sevilla i l’actriu i cantant alacantina, Lolita Latorre, va fer de la senyora Inés de Ulloa. El paper de Don Diego Tenorio el va interpretar Eduardo Languenha i Roberto Torres va encarnar Luis Mejías. La resta d’actors van estar triats entre artistes locals. Al Salón Monumental també es va representar l’obra de Zorrilla el mateix dia, estant els papers principals interpretats per Lolita Millá i Manolo Pérez, al capdavant d’un elenc d’artistes alacantins. María Martínez i Vilaplana el van inter-

12. El remat del casament. Lorenzo Aguirre. 1934.
13. Orquestra de cambra d’Alacant, 1934. Foto Sánchez. AMA

(14)

pretar al Salón España. Al cine Altamira del barri de Sant Blai, “el Tenorio” el va interpretar l’actor i director de l’obra Vencedor Soler i “Doña Inés” va anar a càrrec de Sunita Climent. Les quatre sales es van omplir, especialment el Monumental, que va lluir l’anhelat cartell de no hi ha bitllets. El crític teatral local Mario Guillén Salaya (sí, el que va inventar la figura de la Bellea del Foc), se sent Zorrilla i introduïx el vers en unes entrevistes a les tres Inés:

“Ella, de por sí, es a más fina,
más serena y más discreta,
con una faz nacarina,
como buena alicantina,
que eso lo da la «terreta».
Tres de las que has de juzgar
su actuación, que será buena,
te voy aquí a presentar,
antes que puedan saltar,
con su «Don Juan», a la escena”.
(Diario de Alicante 1-11)

A principi de novembre, debutava al Monumental la Compañía de Zarzuelas, dirigida pel mestre Moreno Torroba en la qual destacava la figura del divo Miguel Fleta. Mentre la famosa cantaora de flamenc, Niña de la Puebla, es presentava a l’escenari del Monumental el 29 de novembre en única actuació.

El baríton alacantí Paquito Latorre continuava recollint èxits en tots els teatres nacionals en què actuava, omplint les cadires de l’arena i una bona part de la graderia de la plaça de bous d’Alacant amb la sarsuela Luisa Fernanda del mestre Torroba.

Lorenzo Aguirre enlluernava amb el seu quadre “El remat del casament”, que es va exhibir a l’Ateneu d’Alacant al novembre, sent l’obra adquirida per la Diputació.

Ací E.A.J. 31. Emetent Radio Alicante

El diari Hoy exigia que el famós trio Aldeguer-Ángelo-Moreno tornaren a actuar en l’emissora, perquè s’havia propagat el rumor que la seua absència es devia al fet que els oients havien demanat a la direcció de l’emissora la seua supressió “fats de suportar una música pròpia per a dormir la migdiada”. Una altra de les peticions, esta vegada concedida, va ser la d’alternar el castellà amb el valencià en les comèdies radiades que fins ara s’emetien en la nostra llengua. (Diario de Alicante 18-07). Una altra vegada, Diario de Alicante es feia ressò d’una notícia de la ràdio local: “EAJ 31 canvia els discos”, el redactor exposava una llarga llista de desitjos musicals per a acabar el seu escrit: “Efectivament E.A.J. 31, ha canviat els discos. Els que ens col·locava primer, figuren ara en últim lloc, i viceversa”. (Diari d’Alacant 28-07).

On vas amb mantó de Manila?

El dissabte 18 d’agost tornava a celebrar-se per novena vegada, la revetla Tómbola de la Gota de Leche als jardins del Passeig de Ramiro, la gran festa de caritat i d’assistència social que tots els anys se celebrava a benefici de la Institució de Puericultura. Com sempre, la llista d’aportacions i donacions va ser molt extensa. Els jardins van tornar a guarnir-se d’una extraordinària il·luminació on va intervenir la Banda Municipal, celebrant-se els tradicionals concursos de mantons de Manila, de rosses i morenes, i els balls de xotis i tangos. Les entrades de cavallers tenien un preu de cinc pessetes i la de les senyores de tres només, realitzant-ne el cartell anunciador Lorenzo Aguirre. El bell festival a benefici de la Institució Municipal de Puericultura va produir, aproximadament, unes quinze mil huit-cents quaranta-una pessetes.

Festes al Raval

La premsa es feia ressò a principi de setembre de l’èxit amb què s’estaven discorrent les festes del Raval Roig. “Entre els diversos i atraients festejos figuren concerts, carreres ciclistes i les populars «cucanyes» estant a més els carrers profusament il·luminats i adornades amb banderoles”. (Diario de Alicante 9-9).

(15)

1934

Les fogueres de Gastón

Foguera d'Orà. Exp.27-1934

Instal·lada: Plaça de Joaquín Dicenta (hui Plaça del Mar) al costat del passeig dels Màrtirs (hui Esplanada).

Lema: Ofrenda.

Artista: Gastón Castelló Bravo

Observacions: Dos costats ben diferenciats. El que donava al passeig oferia una escena àrab amb tots els seus detalls: cafè moro, músics típics, una botiga àrab amb dos clients i una font antiga. Al costat posterior, es retratava la vida europea amb carrers moderns: cafès d'última moda d'Orà. Dotze metres de llarga, cinc d'ampla i nou d'alçària.

Foguera Benito Pérez Galdós. Exp. 17-1934

Instal·lada: Encreuament dels carrers de Pablo Iglesias, Gaztambide, plaça de Castelló (hui Germans Pascual) i Avinguda de Benito Pérez Galdós.

Lema: "Ganarás el pan con el sudor de tu frente"

Artista: Gastón Castelló Bravo.

(16)

1934

(17)

Foguera Plaça de la República. Exp. 7-1934

Instal·lada: Plaça de la República (hui Ajuntament).

Lema: "Historia de un trozo de la provincia".

Artista: Gastón Castelló Bravo

Observacions: Superfície 8 x 7 metres amb alçària de 12,50. A la rematada, una figura representa la Província amb una taula a les mans que deia "Existic des de 1833". En l'escena frontal, tres figures al·legòriques a l'Agricultura, la Indústria i el Comerç. La segona escena parla de dos ciutats Alcoi (industrial) i una altra Alacant (comercial) i la idea de construir un ferrocarril entre elles. Una tercera escena parlava de l'aprovació del projecte de construcció el 1926. La quarta escena parla del fet que una vegada començades les obres i després de realitzar-se grans esforços va quedar parilitzat en argumentar-se que era un traçat absurd quedant dos cadires preparades perquè les dos ciutats esperaren assegudes.

(18)

Els premis: una resolució amb polèmica

El jurat compost per Heliodoro Guillén; el senyor Ángel Custodio Fernández; el senyor Ángel Viñes; el senyor Manuel Tordera; el senyor Arturo Mora; el senyor Daniel Bañuls en representació de la comissió Gestora; el senyor Álvaro Botella Pérez en representació de l'Associació de la Premsa i el senyor Miguel López González, nomenat per l'alcaldia i el senyor Casimiro Arques Payá, com a representant de l'Excm. Ajuntament per delegació de l'Alcaldia Presidència i actuant com a president, va decidir atorgar el primer premi de la primera categoria, a la foguera de Madrid (1.000 pessetes), segon a la d'Orà (750 pessetes), tercer a la de la Plaça del 14 d'Abril (500 pessetes). A part, distintes entitats van atorgar en la categoria distints premis: concedit per l'Excm. Diputació Provincial a la foguera de Benalúa; per la Compañía de Tranvías a la de la plaça de la República; el Patronat Nacional de Turisme a la de Campoamor; premi del Patronat Nacional de Turisme a la del Mercat i premi honorífic de la Cambra de la Propietat a la foguera d'Alfons el Savi.

(19)

(20)

Flors i pals per a Gastón

En el diari Hoy, el dia 22 de juny, i davall el títol “Gastón y sus Fogueres” el periòdic lloa l’artista. En ella no es referien a les obres plantades eixe any sinó al seu creador: “Volem referir-nos en aquestes breus notes, al creador d’un estil inimitable; a l’eix artístic de la nostra festa; a qui ha revolucionat els clàssics motles «fallers» apartant-se de tota ‘xabacanería’ i posant al ritme del temps, la qual cosa encara està ficat en el llit de les coses grotesques. Gastón, ha estilitzat «les fogueres»; les ha elevades a una categoria insospitada; les ha envoltades d’un ambient de distinció, que ha aconseguit el miracle de convertir un arcaisme vulgar en una obra de fi humorisme, de factura irreprotxable, d’ironia elegant, embolicat, tot això, en la més depurada originalitat de tècnica decorativa” i per a acabar el periodista conclou “... Gastón Castelló és, per a les fogueres alacantines, com Valle Inclán ha sigut per a la nostra literatura: un formidable estilista, que hui està en plena saó i del qual podem esperar grans encerts” (El Día 22-06). Vaja. Açò? Açò? Açò és massa tu.

El mateix diari el 27 de juny li arreava bé al bo de Gastón: “No estem conformes amb el segon premi atorgat per la mateixa raó del primer. La «foguera» d’Orà –forçós és confessar-ho- ha sigut la pitjor de Gastón Castelló. El front àrab, molt cuidat, molt net, ho constituïa tot; però la part dedicada a l’Orà europeu, denotava una pressa extraordinària per arribar al final de l’obra. No parlem dels laterals, ja que el seu descuit els apartava completament del temperament artístic de l’autor”. (El Día 27-06). L’article acabava demanant una votació popular per a la concessió dels premis en què participarien tots els veïns col·laboradors en les fogueres del seu barri.

(21)

(22)

1935

L'any començava amb l'alçament de l'estat de guerra a Alacant amb l'orde donada el 28 de gener pel general governador militar de la plaça. Alfonso Martín Santaolalla continuava com a president de la Comissió Gestora de l'Ajuntament després de la decisió del governador civil de cessar l'anterior consistori a l'octubre de 1934. Un any convuls a l'Ajuntament, reflex del que succeïa al país, amb cessaments i dimissions de gestors municipals i tres partits, radicals, cedistes i agraris, enfrontats en les tasques del govern municipal. Quant a les processons de Setmana Santa o de qualsevol índole religiosa, seguia prohibit que transcorregueren pels carrers de la nostra ciutat i es feien dins dels temples. A pesar d'això, les esglésies van estar el Dijous Sant de 1935 abarrotades de gent que van formar cues per a visitar els monuments; segons conta el diari conservador El Día, els espectacles públics no van funcionar, estant només obert l'Ideal Cinema. En canvi, El Luchador, assegurava que el dia es va celebrar amb desànim, obrint en la seua totalitat el comerç al matí i tancant alguns a la vesprada, no estant els temples tan animats com altres anys, comptant-se a l'Esplanada una trentena de senyoretes abillades amb el vestit i la mantellina propis de la solemnitat religiosa. El desmunte de la zona de la Muntanyeta era com el Guadiana, es posava en marxa quan l'Ajuntament rebia fons de l'Estat. O siga, quasi parat. El projecte de Ciutat Jardí, a la platja de Sant Joan encara avançava més lent que el desmunte de la Muntanyeta o les obres d'alineament de la Rambla i del carrer de Bailén, queixant-se els mitjans informatius locals dels nuls mitjans de locomoció per a desplaçar-se a la platja. A l'acabament del termini de presentació de plecs per a optar a la

(1)

compra del solar a la Rambla de Méndez Núñez que va resultar del derrocament de l'antic convent de Caputxines, només el Banc d'Espanya va presentar la seua oferta. L'Ajuntament d'Alacant va obtenir per la venda del solar 547.780 pessetes, procedint-se a l'alineació del carrer de Bailén. Una vegada confirmat que el Banc d'Espanya s'instal·laria al solar resultant, la premsa va demanar la construcció de les oficines de la Delegació d'Hisenda a l'edifici contigu. L'Ajuntament cedia la propietat d'uns terrenys situats al carrer d'Àngel Lozano, angle a Pascual Pérez, perquè s'hi construïra el nou edifici destinat a Govern Civil. L'asil d'ancians de Benalúa acollia cent huit ancians a mitat d'any i passava moments de carestia en no trobar ningú que contribuïra al seu manteniment. La Caixa d'Estalvis d'Alacant va acudir en la seua ajuda per a eixugar el dèficit de huit-centes pessetes que arros-

segava per al pagament de proveïdors, també el Rotary Club d'Alacant va oferir la seua col·laboració organitzant un festival benèfic amb la col·laboració de l'Ajuntament. Vaja, la història interminable, la història es repeteix o continuen passant les mateixes coses que fa huitanta-dos anys. El general Francisco Franco, responsable de sufocar la revolució d'Astúries a l'octubre de 1934, declarava a la premsa, a l'agost, que l'ambient revolucionari havia d'aplacar-se mitjançant procediments que no eren de competència militar, afegint que calia fer una labor social fecunda evitant que els sindicats pogueren rebordonar la seua finalitat social substituint aquests per altres que ompliren aquells fins. Interrogat sobre la política internacional, va dir que no podia dir res. Es va limitar a manifestar que no era partidari de les guerres de conquestes, que aquestes ja havien passat a la història.

Llorenset ataca de nou

El cessat alcalde d’Alacant, Lorenzo Carbonell, dirigia una carta oberta al senyor Enrique Bernabeu, sobre la insistència per part del president de la Junta Gestora Municipal, el senyor Alfonso Santaolalla, perquè el senyor Enrique acudira a una inspecció de la gestió realitzada pel senyor Lorenzo en l’Ajuntament des del seu nomenament feia tres anys. Carbonell afirmava que els actuals gestors no sabien el que era un ajuntament, ni com s’administrava, i havien destrossat en tres mesos la pròspera marxa administrativa del municipi “creant a tot arreu i en tots una baixa moral per què tots cobren i molt pocs treballen i”. Sol·licitant al final de la missiva que acceptara urgentment els requeriments de Santaolalla d’acudir en la seua ajuda. “S’adonarà vostè, amic Ferré, que els preocupa més el que hem fet, que el que farem, i el que es desentén de l’avenir és un equivocat:”. (El Luchador, 12 de març). Poc de temps va tardar Santaolalla a contestar en tots els periòdics amb una altra carta, aquesta vegada dirigida al senyor Lorenzo. L’endemà, l’alcalde d’Alacant acusava el senyor Lorenzo de faltar a la veritat, tirant-li en cara que no havia acabat de pagar les factures per valor de diversos milers de pessetes que havia deixat pendent l’anterior corporació cessant, algunes de noranta cèntims. No pensant que el senyor Lorenzo anara a tornar a l’Ajuntament “...perquè ni abans ni ara, ni després, ens ha preocupat el que siga vostè capaç de fer”.

El 14 d’abril, quart aniversari de la proclamació de la II República

El dia va ser declarat festiu en l’àmbit estatal, programant-se una desfilada militar al Passeig dels Màrtirs a què van concórrer totes les forces de la guarnició –Regiment d’Infanteria número 4, Batalló del 38 de Rabassa, cossos de Guàrdia Civil, Carrabiners, Seguretat i Guàrdies d’Assalt. La desfilada va finalitzar davant dels balcons de l’Ajuntament d’Alacant. A continuació, als salons consistorials, es va celebrar una recepció oficial, mentre bandes de música van recórrer els carrers de la ciutat, destacant el concert que la Banda Municipal va oferir a l’Esplanada i el de la Banda de la Creu Roja al solar que ocuparen les Caputxines (hui Banc d’Espanya). A la nit, al solar de Caputxines, va haver-hi ball amenitzat amb dues bandes de música, per a acabar la jornada amb el tir a les dotze de la nit d’una traca de 2.000 metres. A qui no li van parèixer tan esplèndids els actes en commemoració d’aquest aniversari va ser al diari El Luchador al qual li van resultar. “Tan acanyats i grotescos, amb aspecte i sabor tan pobletans, que Alacant ha quedat convertit aquests dies en un llogaret. Com a rematada, i per a descrèdit d’Alacant, anit es va cremar una traca que en el trajecte que va recórrer es va apagar infinitat de vegades fins que va haver de ser abandonada, sense que s’arribara al final”. (El Luchador, 15 d’abril).

S’acostava el cinquè aniversari de la mort de l’escriptor alacantí Gabriel Miró, i en la reunió de la Comissió Gestora de l’Ajuntament del 17 de maig s’aprovava per unanimitat la construcció d’un bust que s’erigiria a la plaça que portava el seu nom.

Ací E.A.J. 31. Radio Alicante

Ràdio Alicante continuava emetent amb les veus dels locutors Lolita Latorre, Pepe Moreno i Antoñito Vilaplana, a més d’editar una revista decennal amb la programació de l’emissora, entrevistes i reportatges. El dia 22 de juny aquesta era la programació de l’emissora degana de la ciutat: l’obertura de l’estació es produïa a les dotze del migdia cobrint fins a les tres de la vesprada l’emissió amb música variada, selecció de revistes, cuplets, acabant amb la cartellera teatral, cinematogràfica i el butlletí meteorològic, per a tornar a l’antena a les set de la vesprada: música variada, butlletí meteorològic, moviment portuari i el programa del radiooient (discos sol·licitats pels socis de Radio Alicante). A les 21.30 hores, concert en directe de l’orquestrina “Ocram”. A les 22.15 hores, Les Fogueres de San Chuán, programa sobre reportatges de la festa dirigit per Eleuterio Meseguer Martínez. El tancament de l’estació es produïa a les 23.30 hores amb fragments de pel·lícules, notícies de premsa i música variada. En el butlletí extraordinari amb motiu de les fogueres s’anuncien dues xarrades radiofòniques que faria “el virtuós sacerdot arqueòleg, José Belda, el «capellà de l’Albufera» sobre “L’Albufera i els seus desapareguts poblats”. L’Ajuntament va concedir a l’emissora permís al gener perquè poguera radiar els concerts oferts per la Banda Municipal de Música al temple de l’Esplanada.

Un poc de progrés, per favor

El Diario de Alicante, de 27 de gener titulava “Menos porrazos y más luz”. Un article que exigia a la Gestora que dirigia l’Ajuntament la instal·lació de timbres amb placa a les portes de les cases suprimint les clàssiques baldes. “No hi ha dret al fet que Alacant encara, es continuen donant porrades a les portes igual que qualsevol llogaret. Perquè les porrades, que els cal ho dona amb unes ganes com per a tirar la porta a baix, causen el sobresalt als pacífics veïns. En les capitals, com a Alacant, volen «europeïtzar-se» i marxar a la moderna, ha d’estar suprimit el tust de la porta per a cridar als inquilins, ja que moltes vegades que no saben a qui criden, perquè en molts casos, els més d’ells, el que va a la casa no sap quants colps ha de donar i a vegades causa la molèstia d’uns altres insospitadament i a força de cansar-se de donar colps, aconsegueix donar amb el veí que cerca, i això encara durant el dia, es pot aguantar, però i de nit?”.

Torna el «botija»

L’èxit dels trens botiges en anys anteriors va contribuir al fet que l’empresa M.Z.A organitzara per a l’estiu cinc trens botija de Madrid-Alacant amb eixida de Madrid els dies 29 de juliol, 5, 12, 19 i 26 d’agost i tornada a la capital els dies 7, 14, 21, 28 d’agost i 4 de setembre. La primera classe, bitllet d’anada i tornada tenia un cost de seixanta-dos pessetes i trenta pessetes, els de tercera. (Diario de Alicante, 21 de juny).

(2)

(3)

(4)

«Rita, Rita, lo que se da ya no se quita»

El 19 de juny es va donar lectura en sessió plenària de la Comissió Gestora de l’Ajuntament a un ofici del comandant militar de la plaça que en transcrivia un altre de superior rang que va arribar des de Madrid del Ministeri de la Guerra en què es demanava la devolució del castell de Santa Bàrbara per la situació estratègica de l’antiga fortalesa. El recinte va ser cedit gratuïtament a la ciutat el 1928. L’orde va causar estupor a la ciutat, amb la qual cosa l’Ajuntament va anar donant llargues durant la resta de l’any amb reunions i encreuament de correspondència. Així el 26 d’octubre, a la petició de l’exèrcit de dos locals existents a la fortalesa per a allotjar un destacament, la comissió acordava que un dels gestors s’entrevistara amb les autoritats militars.

Els ànims comencen a caldejar-se

Al matí del 28 de juliol es va inaugurar al carrer de Padilla d’Alacant, en un pis al costat del bar Eritaña amb pujada pel carrer Major i balcons al d’Altamira, la seu del Círculo de Falange Española de les J.O.N.S., amb assistència de gran nombre d’afiliats i representacions de Callosa, Crevillent, Múrcia i Cartagena. Pareix que un titular del periòdic El Luchador anunciant

la inauguració de la seu no va agradar els components del cercle: “Inauguren un local per a jugar al parxís”. Tres homes (José Ibáñez Musso, Felipe Bergé i Pepito Abad) es van presentar la nit del 29 de juliol als tallers del periòdic buscant el seu director, el senyor Álvaro Botella. En dir-los els linotipistes que no era a la seu, se’n van anar. A la terrassa de l’Hotel Victoria es van trobar amb el germà del senyor Álvaro, Fermín, que els va dir que si era un assumpte del periòdic que el buscaren l’endemà a les seues oficines. Al final, els subjectes van trobar el senyor Álvaro dirigint-se a sa casa al carrer de Mare Nostrum (hui Mare de Déu dels Socors). Ibáñez Musso portava un exemplar del periòdic i en l’altra mà una barra metàl·lica amb què va colpejar el senyor Álvaro i li va provocar una ferida a la galta. El director del periòdic va repel·lir l’agressió amb una cadira colpejant el seu atacant que va rodar pel sòl. Quan els veïns es van adonar del xoc, dos dels atacants van eixir corrent (Felipe Bergé i Pepito Abad) deixant sol Ibáñez Muso davant de la ira del veïnat que el va entregar a la policia. Pareix que els assaltants anaven acompanyats per una parella que seguia els esdeveniments des de la llunyania, un d’ells va ser reconegut com Tomás Aznar, encara que després la família d’aquest va afirmar que es trobava malalt al llit la data de l’incident. El senyor Álvaro va ser atès de lesions lleus a la Casa de Socors. (Diario de Alicante – El Luchador, 30 de juliol). L’endemà es va produir al carrer de Francos Rodríguez, prop de la seu de Falange Espanyola, un enrenou entre joves que eixien d’aquesta i significats republicans. A instància d’un dels intervinents en el succés, l’autoritat va escorcollar Leoncio Escudero, de trenta-quatre anys, natural de Plasència, a qui se li va confiscar una porra metàl·lica semblant a la que es va trobar prop del domicili del director del periòdic El Luchador. (Diario de Alicante, 31 de juliol). Un altre succés que deixa ben clar el clima de tensió de l’època es va produir el diumenge 2 de desembre en el primer centre d’oci de l’època a la ciutat, el Casino d’Alacant. En una festa celebrada al saló del local, l’orquestrina interpretava l’Himne Nacional (‘de Riego’ en aquella època), i mentre militars i marins estaven quadrats, un jove d’una conegudíssima família local va traure a ballar una senyoreta fent mofa de la música que sonava. Un oficial de l’Armada va acabar amb el ball del jove, produint-se una escena desagradable (El Correo, 5 de desembre).

El macabre crim de l’infermer

A l’alba del 4 de juny, en un solar preparat per a l’edificació pròxim a l’Hospital Provincial, apareixia mort, enmig d’un toll de sang, el senyor Juan Soler Esteve, de 35 anys, casat, amb tres fills i practicant d’aqueix mateix centre sanitari. El cos va ser trobat de bon matí per un excompany de l’esmentat centre anomenat Manuel Calatayud Solbes i un cambrer del bar Colón. El forense va poder apreciar que el cadàver tenia el cap picat amb una pedra, presentava diverses punyalades al rostre, tenia les orelles mutilades com alguns dits de la mà dreta que també apareixien amputats. El malaguanyat difunt, que es dedicava a la venda de joies en les seues estones

lliures, va ser vist per última vegada un poc alegre pel seu germà juntament amb la persona que va descobrir el seu cadàver en un bar de la Plaça de Gabriel Miró. El germà va tractar d'impedir que seguira la festa, oferint-se el mateix Calatayud a acompanyar-lo a casa. Al final, Manuel Calatayud Solbes, el que va donar part del descobriment del cadàver, va confessar el seu crim a la policia l'endemà, assenyalant el lloc on va tirar la navalla amb què va matar l'infermer. Pel que sembla, va acompanyar l'infortunat de bars tota la vesprada anterior al crim. El mòbil del crim va ser el robatori de les joies que el detingut va tirar abans de la confessió en un excusat del Jutjat. L'operació de traure els objectes de l'excusat la va efectuar el mateix Calatayud en presència de les autoritats (El Día, 5 de juny). El judici es va celebrar a l'octubre i l'acusat va relatar que tot va començar quan en baixar a la parada del tramvia de la plaça de Santa Teresa van discutir per qui havia de pagar un deute en un bar pròxim, després s'apoderaria de tres pessetes, el rellotge i dos anells. La pena imposada a Manuel Calatayud va ser de vint-i-cinc anys de presó i vint mil pessetes d'indemnització com a responsable de robatori amb homicidi amb agreujant de nocturnitat i premeditació.

Els lladregots es proveeixen de calcetins

“Don José Lorenzo Gómez, de 61 anys d’edat, del Comerç d’aquesta plaça, ha denunciat que ahir demà en anar a obrir la porta del seu establiment que té instal·lat al carrer de Castanyers, número 7, es va trobar que aquesta estava oberta sense el cadenat que sol posar, notant que li havien sostret vint parells de calcetins”. (Diario de Alicante, 25 de setembre).

Motí a bord

El 7 de març, a primeres hores de la nit i al tramvia de la línia de Carolines, es va produir un altercat enorme entre el cobrador del vehicle i la resta de passatgers. Al tramvia viatjaven la senyora Dolores Morote Estela, casada, acompanyada del seu cunyat, Antonio Mira García, i un xic jove que va haver d’anar a l’estrep. Com que el tramvia anava de gom a gom, es van veure obligats a ocupar llocs distints, per aqueixa causa l’interventor va cobrar equivocadament dues vegades un dels bitllets. Advertit l’error per la viatgera ho va fer observar a l’al·ludit cobrador, però aquest de forma grollera i impertinent, va desestimar la reclamació proferint frases obscenes i amb gestos de perdonavides va saccar la senyora violentament. L’actitud del cobrador va provocar la protesta general de públic que va eixir en defensa de l’agredida. L’irascible tramviari va enarborar una barra de ferro amb el propòsit d’agredir a tot el que protestara, fins que un viatger li va arrabassar la barra i va causar al cobrador ferides lleus. Conseqüència: fins al tramvia en què es va produir el succés va acabar en comissària, encara que naturalment el vehicle es quedara a la porta. El periodista acaba així el que succeeix: “El veïnat de la popular barriada de Carolines sabrà, sens

(5)

dubte, unir-se per a demostrar on aqueixa senyora ha sigut objecte, i com és intolerable que els qui hagen de ser servidors del públic es convertisquen en gents sense modals, ni consideració per als viatgers. És, sens dubte, la norma que la companyia de tramvies ha fet aprendre als seus agents i que aquests practiquen amb vertader zel”. (Diario de Alicante, 8 de març). El 23 de gener es va produir un tràgic succés en tirar-se a la via del tramvia al seu pas per la plaça d’Espanya el que havia sigut regidor socialista en la delegació de Mercat d’Abastiment, el senyor Rafael Sierra Bernabeu i que va ser cessat a l’octubre de 1934. (Diario de Levante, 23 de gener).

Vaja cara!

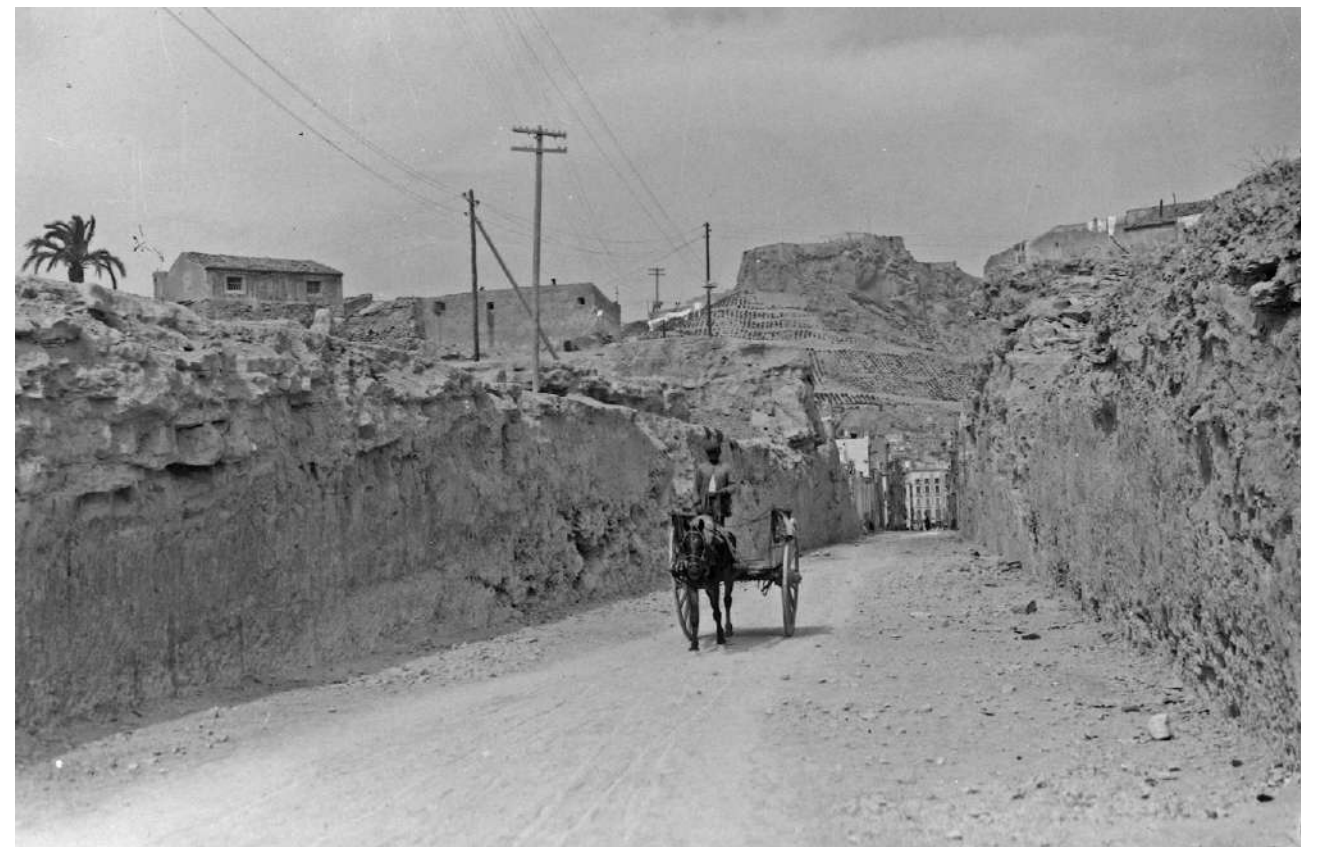
“Don Francisco Ramírez Salar, de 48 anys d’edat, ha denunciat que ahir es va presentar un subjecte en el seu establiment de sastreria i va comprar un vestit, el que sol·licita que se l’emportaren a casa. En arribar el xic a la casa que li havia indicat de la plaça de Juan Poveda, es va trobar amb el subjecte en qüestió en l’escala, el que li va recollir el vestit, i va manar al xic novament a la botiga per un altre que va dir s’havia provat, i en tornar el xic es va poder comprovar que havien sigut enganyats, ja que en aquesta casa no vivia l’esmentat subjecte”. (Diario de Alicante, 12 de maig).

(6)

(7)

(8)

Per ací no hi ha eixida, animal

“Anit, a les onze, un cotxe «Simón» tirat per un cavall i guiat pel seu propietari don José Ortiz Martínez, caminava pel carrer Álvarez i segurament per no tornar arrere, per no desfer el caminat, en haver de baixar fins al carrer Mestre Martínez, no va trobar un altre camí més expedit que dirigir el cavall per les escaletes que d’Álvarez ixen a Mestre Martínez, portant com a passatgers a dues dones i a un home. I clar; cavall i cavaller, es van estavellar contra la paret fronterera del carrer Mestre Martínez. Recollit José Ortiz, va ser conduït a la Casa de Socors, on li van curar de diverses ferides importants i van atendre el seu alcoholisme agut. Cavall i cotxe, també amb desperfectes, van ser recollits”. (Diario de Alicante, 10 d’agost).

Menjaretors

Les incidències al tramvia no tenen fi. Així el diari conservador El Día relata l’episodi ocorregut al tramvia de la línia de Sant Blai entre Julio Verdú Arques i el seminarista alacantí Francisco Antón Gosálvez. Pareix que en arribar al carrer del Pintor Gisbert, el seminarista procedia a baixar per la plataforma davantera, impedint-li-ho de manera descortès el tal Verdú al · legant que hauria de fer-ho per la part posterior. “Com el xic començava a descendir, l’amo va encebar la seua fòbia anticlerical mal continguda en el futur sacerdot, llançant-li del tramvia al rierol, i pegant-li diverses puntades, una d’elles en la mandíbula inferior, lesionant-li la barbeta i algunes dents, per la qual cosa va tindre ser assistit de primer moment a la Casa de Socors”. Els viatgers del tramvia es van mostrar indignats davant la brutal agressió, passant l’assumpte al Jutjat. (El Día, 14 de febrer).

(9)

Plouen xiquets!

En el diari El Día, va aparèixer el 4 de febrer, una advertència a l’alcalde d’Alacant sobre el que succeïa a les nits al carrer Major de la nostra capital. Segons pareix, un grup de xiquets es deixava caure sobre les persones que a aqueixes hores hi passejaven, especialment sobre les dames. La raó de la denúncia va vindre provocada per la contusió, patida a la regió lumbar, la nit anterior pel xiquet Enrique Gallud Sánchez, produïda segons ell per una puntellada que li va pegar un home a qui no coneixia. “Sense que nosaltres diguem que aquest xiquet fora dels que formen aqueixos grups, si diem que el senyor alcalde ha d’evitar es moleste al públic que passeja pel carrer Major”. (El Día, 4 de febrer).

El més innocent, la paga

«Antics ressentiments, van portar a José Pascual Albero i Nieves Blanes, a entaular pugilat a dues mans en una finca de la partida de Orgegia, domicili d’aquell. No anirien bé les coses per a José, puix que una germana seua, anomenada Elisa, va intervenir com a amigable compenedora intentant separar als contendents: però Nieves, que per res del món volia perdre’s el sabor de la victòria, simultàniament a les manotades que propinava al germà, li va donar una puntada de peu en el ventre, que la va deixar amargà... i alarmada, perquè Elisa està en vies d’oferir un ciutadà a la pàtria. El fet ha sigut denunciat». (Más. 11 de juny)

Crim passional

El 25 d’octubre, Isidora Ibero de Paco, de 24 anys, domiciliada al carrer dels Plats d’Alacant, es va presentar a la comissaria per confessar que havia disparat contra el seu marit, José Antonio Fernández Roble, de 30 anys i guàrdia d’assalt de professió. Donat compte al jutjat de guàrdia, es va personar al domicili conjugal no podent més que alçar el cadàver de José Antonio i formular les primeres diligències. Segons pareix, i segons els veïns, el matrimoni mantenia freqüents altercats degut a la vida irregular del marit a pesar dels consells d’amics i superiors. Pareix que l’esposa havia acudit a queixar-se de la conducta del seu marit al tinent de la secció a què pertanyia José Antonio. Aquest, “molest amb la reprimenda, la va emprendre a cops amb la desgraciada, com solia fer-ho de costum, segons ens diuen els veïns i amics de tots dos, arribant fins i tot a amenaçar-la amb una pistola”. Durant el forcejament, ambdós van caure damunt del llit, la qual cosa va ser aprofitada per Isidora per a arreplegar l’arma del seu marit i disparar tres tirs precisos al cap, al costat dret i a l’esquena. El matrimoni vivia plàcidament la vida conjugal fins que l’espòs va començar a portar una vida bastant desordenada, “... sostenint en aqueixos moments relacions íntimes amb una cambrera anomenada Carmen i que treballa o treballava en ‘el Pelicà’. També José tenia el suport dels seus pares en aquest tracte donat

a la seua esposa, perquè se’ns assegura que Isidora tenia guardada una carta que havia interceptat del seu sogre, en la qual aconsellava al seu fill que abandonara a la seua dona, perquè li convenia desfer-se d’ella, encara que l’haguera de maltractar-la, ja que ella a força de mala vida l’abandonaria i llavors no hauria de deixar-li cap pensió. Aquesta carta ens diuen que obra en poder del senyor jutge encarregat d’aquest assumpte, a la disposició del qual ha quedat detinguda Isidora” (Diario de Alicante, 26 d’octubre).

Rectificar és de savis

Un estudi del cronista de la ciutat, el senyor Francisco Figueras Pacheco sobre l’escut de la ciutat, va obligar l’Ajuntament a enviar-lo a l’Acadèmia de la Història perquè dictaminara sobre la seua procedència. “Escut: Les barres d’Aragó, que naixen del privilegi atorgat per Jaume II en 1 de juliol de 1308, el castell, la roca, simulant un rostre que mira a l’esquerra de l’observador; la mar; camps de gules que simbolitza la noblesa, la generositat i el venciment amb sang, les lletres A.L.L.A. amb el significat de «Akra-Leuka,Lucentum,Alacant», en lloc de C.I.I.A. per estar ja fora de dubtes que corresponen a Elx; el Toisó d’Or, concedit per Carles I en 1524; i una corona mural substituïnt a l’actual coronel obert o corona de Marqués, que no hi ha raó perquè figura mai en l’Escut, i les palmes simbòliques del martiri, conquistades tan heroicament pels nostres avantpassats en holocaust a la Llibertat. El castell havia de figurar amb porta tancada. La roca serà de color plata o blanc i no marró o daurat, perquè harmonitze amb el significat de la paraula Benacantil i amb el nom d’eminència blanca que va portar Alacant des que va aparèixer en la història i que és l’arrel de la seua present denominació».

Els comptes clars

A més d’un any de la catàstrofe de l’explosió de la pirotècnia al barri de Carolines de 26 de maig de 1934, la Junta Gestora que presidia l’Ajuntament d’Alacant va haver de redactar al setembre una nota aclaridora sobre el repartiment de la subscripció per a socórrer els damnificats davant notícies aparegudes en la premsa. La xifra recaptada va ser de 64.289 pessetes, faltant ingressar en la quantitat la de Derecha Regional Agraria i el benefici d’una correguda de jònecs benèfica que es va celebrar a la plaça de bous, encara que aclaria que aqueixes quantitats es van reclamar oportunament. En subsidis i indemnitzacions per mort es van destinar tretze mil pessetes; per ferides, mil; per pèrdua i deteriorament de mobiliari, aixovar, aforament de cases i uns altres desperfectes, 33.059,97 pessetes i, finalment, per despeses diverses, segons justificants, 1.140,97. El nombre de famílies socorregudes, per mort, en van ser quatre; per ferides, una; per danys 142. Es va estar informant puntualment els mitjans de qualsevol avís sobre les accions i en la premsa es va inserir el 6 de gener de l’any que tractem per

si existien damnificats que no hagueren sigut socorreguts, per oblit, per omissió o per no haver reclamat a temps, ho manifestaren de paraula o per escrit, per a ser atesos immediatament, i que ningú ho va fer així. Invitant qui ho desitjara a consultar el voluminós expedient tramitat a conseqüència de la catàstrofe, en el Negociat de Beneficència de l’Ajuntament i en la Depositària de fons municipals (Diario de Alicante, 5 de setembre).

Venjança

A la vesprada del 12 de juliol, al populós barri de les Províncies (situat a les faldes del castell de Santa Bàrbara per on hui discorre la prolongació d’Alfons el Savi) va ser trobat el cadàver d’un home d’uns 35 anys anomenat Miguel Santacruz Ronda, àlies “El Sord”. El difunt es trobava tranquil · lament conversant a casa del seu veí al carrer de l’Esperança 41 de l’esmentat barri, Estanislao Vidal Albert, àlies “El Maera”, i Vicente, el germà del finat. L’autor del crim, Jaime Valero Román, es va abalanzar sobre la seua víctima, assestant-li una punyalada al mateix temps que li deia: “Toma, ya tienes bastante”. A pesar de la gravetat de la ferida li va donar temps, juntament amb el seu germà Vicente, de perseguir el seu agressor pel carrer de l’Horta. En la fugida, la mare de l’assassí, Concha Valero Román, es va interposar en el camí dels perseguidors, va rebre un colp del germà de la víctima i va caure a terra. El mòbil del crim es devia a una venjança per l’assassinat del seu tio, Miguel Valero, germà de Concha, ocorregut feia dèsset anys i pel qual “El Sordo” havia complit set anys de condemna. En un principi, també es va detindre Ramón Valero, fill de Miguel Valero, l’assassinat feia dèsset anys, però va quedar lliure en no estar implicat en el delictes. L’assassí va ser condemnat a l’agost a vint-i-cinc anys de presó, declarant sa mare innocent d’instigadora del crim (El Día, 13 de juliol).

Nou quarter per a la Guàrdia Civil

En Consell de Ministres celebrat el 12 de novembre, s’acordava la construcció d’un nou quarter per a la Guàrdia Civil a Alacant. La notícia l’arreplegava Diario de Alicante de l’endemà: “... No cal historiar massa la necessitat d’aquesta construcció. Tan deficientment allotjada aquesta força en la nostra capital estava que recentment va haver-hi necessitat de distribuir als pobles de la demarcació les forces d’aquesta Comandància que no podien allotjar-se en l’edifici que per a això estava destinat, vell, insuficient, sense possibilitat d’adaptació a les exigències dels serveis moderns” (Diario de Alicante, 13 de novembre). Pareix que el recent nomenament de José Chapaprieta, com a president del Consell de Ministre, va influir perquè es prenguera aquest acord. Ja l’alcalde, al febrer, s’havia desplaçat a Madrid considerant la possibilitat que el nou quarter es construïra al carrer de Foglietti al barri de Benalúa. Huitanta-dos anys després, continuem esperant.

Una altra de tramvies. Costera avall i sense frens

Les notícies d’incidents als tramvies d’Alacant són una font inesgotable en la pàgina de successos dels diaris. Així el 14 de setembre, el tramvia que cobria la línia amb Mutxamel, es va quedar sense frens en el punt més alt de la costera del carrer de Sevilla, descendint el vehicle vertiginosament pel pendent de l’esmentada via. “El conductor del tramvia en observar que no li obeïen els frens, va descendir del cotxe motor i va córrer avançant al tramvia, donant veus per a evitar que els transeünts s’interposaren en la via amb risc a ser atropellats. Entre els viatgers del cotxe i del remolc va córrer el pànic i alguns es van llançar, amb les dificultats consegüents i mancades de serenitat al rierol. Va haver-hi lesionats d’escassa importància en caure a terra per no haver sabut llançar-se del cotxe en marxa i una de les viatgeres va patir forta excitació nerviosa i va haver de ser atesa en una casa de Carolines, on se li va prestar tota classe de cures fins que va recobrar la normalitat. El tramvia no va arribar a descarrilar” (Diario de Alicante, 15 de setembre).

Pobres no

En reunió setmanal de la Comissió Gestora de l’Ajuntament, celebrada el 19 d’octubre, es va aprovar la moció presentada per la Comissió de Beneficència i Sanitat amb motiu de combatre i evitar la mendicitat del car-

(10)

rer. Entre els punts més importants enumerarem els següents: Elaboració d’una llista amb tots els individus que exercien la mendicitat a la ciutat; que als captaires detinguts i que no siguen alacantins o no portaren dos anys residint a Alacant se’ls enviara a les seues respectives localitats; que s’habilitara el xalet de Mancha per a refugi de captaires desapareixent el que hi havia en el que va ser l’Hospital Civil; que al nou refugi es construïra un pavelló per a espollar, en el qual s’instal·laren dutxes, banys i tot el que fóra necessari per a una bona neteja higiènica; que es confeccionara padró de pobres; que es redactara per la comissió un reglament per a aquests serveis i demanar a la comissió d’hisenda per a la compra dels aparells necessaris, roba, etc. i tots els útils necessaris per a la millor instal·lació del nou refugi. En el torn de paraula, el gestor senyor Baeza va proposar: “que a tots aquests captaires se’ls empre en obres municipals, per a veure si d’aquesta manera se’ls lleva l’hàbit de la vagància”. A la qual cosa el senyor Llopis li va contestar que malament es podia donar faena als forasters quan la que hi havia era insuficient per als alacantins, així que als captaires forasters se’ls atendria degudament per a després enviar-los als seus pobles, i en cas de reincidència, se’ls aplicaria la llei de vagues. (Diario de Alicante, 19 d’octubre).

Gossos solts. Ací el que fa falta és una ordenança municipal

“La nostra platja del Postiguet és perquè es banyen els gossos o les persones?”. Així de contundent era l’editorial aparegut en el Diario de Alicante, el 20 de juny. Es queixava amargament de la denúncia que havia arribat al periòdic: “Però molta gent porta també allí el seu gos perquè es banye... i atemorisca als xiquets. Ja no hi ha tranquil·litat. Els xics corren i els gossos corren també amenaçadors després d’ells. Es va acabar l’encant dels pares i el goig dels xicotets. Volem tindre la seguretat que cap dels guàrdies que presten servei en la plaça ha portat la denúncia d’aquests fets a les autoritats, per la qual cosa l’abús i el perill persisteix. Confiem que ja no ha de consentir-se que continue fent-se el que és motiu d’aquesta denúncia”.

Ja ni ballar es pot

“José Escobar Castelló és un xic molt aficionat a la coreografia, però com aquesta matinada li donara per exhibir-se a l’Esplanada els urbans senyors Piera i Mendía li van amonestar perquè no ho fera. Va eixir en defensa d’ell Antonio Sánchez Pérez, protestant iradament perquè no deixaven ballar al primer, armant tal escàndol els dos junts que els urbans es van veure en la precisió de detenir’ls”. (El Día, 14 de juny). “...El ballarí, els va obsequiar amb la nova dansa la carioca. Com els guàrdies urbans li van cridar l’atenció pregant-li marxara a un lloc voltat on poguera traure profit econòmic dels seus excepcionals dots per al balla, Escobar es va insolentar amb ells, exclamant que sols ballava per amor a tan sublim art” (El Luchador, 14 de juny)

(11)

Ací no hi ha qui visca

“Elisa Guerrero Cremades, amb domicili al carrer Díaz Moreu, 69, denúncia que la veïna de la planta baixa, anomenada Teresa Canals, ha fet un trepant a la paret, des del seu habitatge al vestíbul de la denunci- ant, pel qual llança un líquid estrany, perquè des de fa algun temps estan a malament i ha promès matar-la; sospita puga tractar-se d’algun líquid perillós” (DRA, 8 de febrer)

Gent amb mal geni

“José Casanova Navarro de 35 anys d’edat, ha denunciat a un tal José Berta (a) L’Indi, perquè en ocasió de trobar-se en la cuina del Café Central, el va maltractar de paraula i obra, «sacsejant-li» uns cops per l’es- quena amb l’espàtula de fusta.

A mitjanit, al carrer Sant Tomàs, Eustaquia Gómez, va trobar a Joa- quín Fernández i li va insultar per una conducta que ella considerava injus- ta. Va contestar en igual to Fernández. I en aquestes disputes, van arribar els guàrdies conduint als escandalosos a la Comissària” (Diario de Alican- te, 6 de setembre).

Faç Divina, Misericòrdia !

Alguns periòdics, pocs, van fer ressenya de la festivitat de la romeria a la Santa Faç. Així El Correo apuntava que “va ser un formigueig humà el trànsit des d’Alacant a la Santa Faç. El dia, esplèndid, va contribuir al fet que moltíssims alacantins després d’acudir a l’acte religiós, van passar el dia men- jant la clàssica paella alacantina. L’Ajuntament d’Alacant, no va assistir com era costum des de fa moltíssims anys a l’acte religiós d’ahir”. (El Correo, 3 de maig). En canvi, El Luchador va titular “La gent, amb ganes de divertir-se, va gaudir ahir en la fira del poblat veí. Ahir es va celebrar la romeria de la Santa Faç, que ja ha perdut per complet el seu aspecte i matís religiós. No és més que un motiu que com tants uns altres s’ofereix a la gent per a gaudir d’un dia de xerínola. Els tramvies degueren fer un gran negoci” (El Luchador, 3 de maig).

Quantes vegades cal pagar les cadires a l’Esplanada?

Un dels actes posteriors als dies grans de fogueres va ser la celebra- ció d’una carrera ciclista a l’Esplanada. Els espectadors de la carrera van utilitzar les cadires de l’Esplanada per a seguir la carrera. Un senyor de la localitat castellonenca de Borriana va fer ús del servei juntament amb els seus fills amb el pagament previ dels seus bitllets. Pareix que una vega- da acabada la carrera, la família va voler continuar utilitzant les cadires, aquesta vegada en una altra part del passeig, la qual cosa el cobrador amb la seua presència va voler tornar a cobrar-los. Les explicacions de l’empleat van ser que una vegada acabada la carrera tenia orde de tornar a cobrar.

L’usuari va pagar de nou, no sense abans queixar-se en veu baixa quan el cobrador s’allunyava: Quina estafa!. “L’empleat va requerir la presència d’un guàrdia urbà, qui va conduir al foraster a la Comissaria malgrat els plors i laments dels seus fills i les protestes del públic congregat, que li va seguir fins al centre oficial, on es va fer la corresponent denúncia. L’epíleg del succés va ser, que el senyor de Borriana, a la seua eixida de la comissa- ria va ser objecte d’una gran ovació per part del públic que va contrastar amb la burla i xiulada general amb cor de xiulades amb què va ser obse- quiat el «gelós» funcionari”. (Diario de Alicante, 27 de juny).

Una altra de tramvies. On n’hi ha dos n’hi ha tres.

Anem, doncs, a pel tercer incident tramviari de l’any. Aquest és el més espectacular i greu de tots. A les nou de la nit del 26 d’octubre, un tramvia de la línia 3 que es dirigia cap a Sant Vicent, passat el barri de Ciutat Jardí, va fer una maniobra poc corrent i conseqüència d’aquesta, el remolc es va soltar i va agafar velocitat via avall vertiginosament. Un automobilista que va veure el remolc baixar a gran velocitat, va accelerar la marxa per a avisar l’empleat de tramvies que es trobava al canvi de vies de la plaça d’Espanya. Ràpidament va voler posar un obstacle abans de l’agulla de canvi formant una barrera amb carreus. Tal era la violència que havia adquirit el remolc, donada el prolongat i pronunciat pendent, que algunes pedres de grans mides van eixir dispa- res amb l’impacte, van colpejar l’inspector de tramvies José Moscat, que es trobava a 20 metres del lloc de xoc, i li van fracturar les dues cames. El remolc va descarrilar, prenent la direcció de la pineda de la plaça, i va agafar el car- ter José Giner, que va morir a la Casa de Socors de bon matí per causa de les gravíssimes ferides. Afortunadament, el remolc no transportava passatgers en anar de retirada a cotxeres, i portava només el cobrador que es va tirar a temps del vehicle. “Considerem que ja és hora que les autoritats exigiren un servei amb plena seguretat per al viatger i que facen practicar pels tècnics una minuciosa inspecció del material” (Diario de Alicante, 27 d’octubre).

Música a la plaça de Sèneca. I serà veritat?

En el torn de prec i preguntes de la reunió de la Comissió Gestora de l’Ajuntament de 8 de novembre, un dels gestors va proposar a l’Alcaldia que la Banda Municipal oferira dos concerts a la setmana a la plaça de Sè- neca amb motiu de la instal·lació de la tradicional fira de Nadal. L’alcalde no va acceptar el prec, ocasionant-se una discussió en oposar-se alguns gestors que consideren que no era la fira amb els seus sorolls un lloc apro- piat per a concerts de la Banda de Música. Al final, la presidència va tallar el debat afirmant que l’Alcaldia tenia les facultats per a actuar segons els seus criteris i que després de sentir les manifestacions dels gestors i del delegat de la Banda Municipal, procediria en conseqüència. O siga que faria el li donara la gana (Diario de Alicante, 9 de novembre).

Oh! El “Comitè Oficial de Festejos”.

És llegendària l’afició que tenen els nostres dirigents a inventar-se nous entreteniments per a passar a la posteritat que al final acaben en foc d’encenalls. I el senyor Santaolalla, alcalde d’Alacant, no seria menys. Amb la creació d’un Comitè Oficial de Festejos se satisfieia la necessitat creada, donada la importància adquirida en tan pocs anys per les Fogueres. El comitè estaria format per l’alcalde de la ciutat, el president de la Comissió Gestora, i per representants de l’Ateneu, Associació de la Premsa, Cambra de Comerç, Cercle Mercantil... , creant un grup apolític que unira i resolguera tot el que afectara els festejos de la ciutat. (Diario de Alicante, 22 de novembre). La moció de la constitució del Comitè Oficial de Festejos d’Alacant i l’acceptació dels estatuts va ser aprovada en reunió de la Comissió Gestora de l’Ajuntament de 27 de novembre. En l’article segon, reflectia que el Comitè estaria davall el Patronat de l’Ajuntament amb sencera independència i autonomia, constituït per l’alcalde, dos regidors, la mesa de la Comissió Gestora, i un representant de la Diputació, l’Ateneu, Associació de la Premsa, Unió Patronal i Cambra de Comerç, sent el secretari el mateix de l’Ajuntament. Les entitats van anar comunicant els que els representaven durant els sis primer mesos de 1936. (Expedient Leg.4 núm.42).

A l’estiu torna la Revetla de la Gota de Leche

El dissabte 17 d’agost tornava a celebrar-se als jardins de la plaça de la Baronesa de Satrústegui (passeig de Ramiro), la revetla de la Gota de Leche. La instal·lació de l’enllumenat i els adorns triats per a l’ocasió van tornar a sorprendre els assistents. Tot aquell que era “algú” a Alacant va assistir a l’esdeveniment benèfic. Va actuar la Banda Municipal i passada la una de la matinada, l’actuació d’una orquestra va donar entrada als diferents concurs de balls (xotis, vals i tango), bellesa (rosses i morenes), de mantons de Manila, lletjos (el premi consistia en un colossal meló d’Alger i un magnífic rellotge de sobretaula) i de globus (que es va adjudicar la senyoreta que després de tots els balls va conservar intacte el nombre més gran de globus). El benefici líquid per al Patronat de la Institució Municipal de Puericultura va ascendir a 13.653 pessetes.

Espectacles i comedians

Al Monumental, es va estrenar al mes de gener, amb gran èxit de crítica i públic, l’obra “Els sels, el lladre y el gos”, del conegut autor alacantí Antulio Sanjúan, on destacava l’actor Paco Hernández. Al febrer, Raquel Meller va actuar al Principal i la companyia del famosíssim Ramper va xafar les taules del Saló Monumental, al mes de març, i al Principal, la Companyia de Comèdies de María Fernanda Ladrón de Guevara va interpretar una obra de Benavente, una vegada que aquesta

es va separar també professionalment del seu exmarit Rafael Ribelles. El dissabte 25 d’abril, s’estrenava La foguera d’Alacant, de José Coloma Pellicer, en una funció a benefici de la recaptació de la foguera de Plaça de Chapí, repetint-se la funció el 5 de maig amb dues sessions, donada la demanda d’espectadors, i sent representada en nombroses ocasions més al llarg de l’any. Les sarsueles La Dolorosa, Katiuska i La Parranda van ser representades per la Companyia del Principal de València a la fi del mes d’abril al Principal. La Companyia argentina de tangos d’Enrique Santos Discépolo es trobava de gira per Espanya visitant amb gran acollida del públic l’escenari del Principal a la fi del mes de maig. Aqueix mes, l’empresari Luis Martínez es va fer amb la propietat del Monumental Salón Moderno a l’avinguda d’Alfons el Savi. El nou amo declarava a la premsa les intencions que tenia en les directrius que s’havia de seguir al nou local, dedicant-lo de dilluns a dijous a la projecció de reposicions, i de divendres a diumenge, a estrenes sempre a preus populars, adquirint un nou equip de projecció. L’empresari posseïa, a més, el Central a la Rambla de Méndez Núñez. En aquest local hi havia instal·lat un sistema de calefacció i refrigeració modern, al mateix temps que s’havia substituït la màquina de projecció sent idèntica a la del cine Capitol de Madrid per un cost de trenta-cinc mil pessetes, tenint l’exclusiva de la Metro, Paramount, United Artist, Fox i UFA. Els amos del Principal inauguraven la temporada teatral el 27 de setembre amb la companyia de revistes del Teatre Còmic de Barcelona en què figuraven les supervettes Conchita Páez i Pepita Huertas, amb l’estrena Los maridos de Lydia, del mestre Padilla, anunciant les negociacions amb la companyia de Mora-Espantaleón-Prendes, que actuarien al Nadal compaginant amb la projecció d’alguna pel·lícula en combinació amb l’empresa de Luis Martínez. El senyor José Romeu Zarandieta guardava silenci sobre les novetats i programació del Salón España (enfrent del Monumental) en l’article sobre les empreses d’espectacles de la ciutat. Aventurant-se, el periodista redactor de la notícia que «hi hauria una bona dosi de planes de l’oest, els dolents i per fi la xica que se salva, casant-se amb el protagonista». L’empresa de l’Ideal anunciava que el local “s’anava a convertir en el cinema més còmode, més barat i més concorregut de tota la regió”, comptant en exclusiva amb les produccions de l’empresa espanyola CIFESA. En van ser dues les funcions del Casanova per a la festivitat de Tots Sants: al Teatre Principal, el paper el va interpretar l’actor i popular locutor Pepe Moreno i al Salón España seria Paco Lozano. Al novembre i a les taules del Principal, es representava Morena Clara, obra de Quintero i Guillén i amb Carmen Díaz com a primera figura femenina. El 16 i 17 de novembre, Pastora Imperio tornava a xafar l’escenari del Principal. Al desembre, actuava al Principal la companyia de María Guerrero i Fernando Díaz de Mendoza i com anunciava l’empresa a principi de temporada, ho feia al Nadal, la companyia còmica Mora-Espantaleón-Prendes amb l’obra de Muñoz Seca ‘La chica’.

(12)

“Quina vergonya!”

“Anit, l’espectacle anomenat de «vodevil» que va actuar en el Teatre d’Estiu, més que de «vodevil» poguera dir-se-li de bordell”. Així de contundent titulava la notícia el diari conservador El Dia, el 22 d’agost. El periodista atacava les obres representades al teatre d’estiu instal·lat al parc de Canalejas pel mal gust, “amb un vocabulari groller acompanyades d’uns posats que sufocarien als habitants del «barri xinès» de Barcelona”. “La principal atracció era una fi de festa en el qual va prendre part una senyora que es diu artista de ‘varietés’ i la seua actuació, juntament amb la d’un cert component de l’agrupació que va eixir a escena a demanar al públic diguera el que volia veure, va estar a punt d’originar un conflicte...I ara acabem dient que aquests espectacles –propis de vesànics i irregulars- fan poc favor als teatres en què actuen i no estaria altres que les empreses tingueren més tacte en la contractació d’aquests. I no explotar el que és una vergonya, impròpia d’un país civilitzat”.

Una altra tradició més a Alacant, ‘els tancaments de bou’

Ja l’any passat vam donar compte d’un bou passejant a gust per la ciutat. Pareix que no va haver-n’hi prou. A la vesprada del 20 de novembre, un altre bou va causar autèntica paüra al barri de Benalúa. “Avisada la parella de Seguretat, ciclistes que hi ha de servei en l’estació de M.Z.A. va acudir immediatament en persecució de la «bestiola», no sense abans que aquest fera de les seues, doncs a un carro que hi havia en el magatzem del senyor Vigrana, la va emprendre a banyades amb el cavall, ferint-li i bolcant el carro en ocasió d’estar el carreter damunt, el qual va ser acomiadat en produir-se la bolcada, resultant amb lesions” (Diario de Alicante, 21 de novembre). El bou finalment va ser abatut després de disparar-li alguns tirs per part dels guàrdies i l’ajuda d’un suboficial de l’exèrcit. El bou era dels destinats a l’escorxador, i igual que els que es van passejar per la ciutat el 1934, era conduït al seu sacrifici. Per fortuna no va haver-hi més desgràcies personals.

Tornem amb la Fira de Nadal

L’any 1934 ja va haver-hi un incident sobre la instal·lació de la tradicional Fira de Nadal que els últims anys s’ubicava a la plaça de Sèneca. Doncs bé, aquest any no seria menys. El Diario de Alicante publicava el 13 de setembre, l’anunci que l’Ajuntament tenia un projecte de construcció d’un garatge i un taller per a atendre els vehicles del consistori a la plaça de Sèneca. El Día de data 23 de novembre, festejava l’aglomeració de gent el diumenge anterior a la plaça de Sèneca, visitant les atraccions, qualificant-la d’extraordinària. La Comissió Gestora de l’Ajuntament va negar la ubicació al solar que anava a ocupar el Banc d’Espanya a la Rambla d’una fira de Reis, evitant així la competència als firers de la plaça de Sèneca.

(13)

Valent l’Hèrcules. Necessitem créixer o qui t’ha vist i qui et veu

Arran de la consecució de l’ascens a primera divisió el 29 d’abril aconseguit en partit celebrat a Alacant contra el Celta de Vigo, era necessària l’ampliació de l’estadi Bardín. El senyor Bardín, conscient de la situació així ho tenia previst, elevant la grada de general i realitzant obres al bar-ranc posterior per a igualar el terreny. (Altavoz, 06 de juny). L’Ajuntament d’Alacant va concedir al senyor Renato Bardín Delille la medalla de plata de la ciutat en reunió de la Comissió Gestora de l’Ajuntament de 30 d’oc-tubre en atenció als esforços realitzats per aquest senyor en pro de l’esport alacantí. L’acte d’entrega de la medalla es va realitzar el 15 de novembre a l’Ajuntament amb la presència de la Banda de Música Municipal.

Això és més lleig que pegar-li a un pare

El redactor d’esports del diari El Día, el senyor García Morató, va ser agredit violentament en intentar accedir a l’estadi Bardín per part del con-serge que donava accés al camp (pel que sembla, no era la primera vegada que agredia un periodista). El subjecte va tirar al sòl el periodista aprofitant que feia poc de temps havia patit l’amputació d’una cama. En l’editorial pre-guntava a l’amo de l’estadi, el senyor Bardín, si l’agressió es devia al fet que era del grup editor dels periòdics Mas i Stadium amb els quals El Día man-tenia males relacions. Com a resposta, el senyor Renato Bardín es va donar de baixa l’endemà en la subscripció del periòdic El Día, titulant el periòdic aquesta notícia “Una gran “desgracia” para EL DIA” (El Día, 25 d’octubre).

A veure el que sentim!

En una de les sessions de cine al novembre a l’Ideal Cinema, amb el local de gom a gom, dos espectadors de preferència van començar a dis-cutir sense que l’acomodador poguera calmar els ànims. “Com el públic se sentira molest, va començar a protestar; es van encendre les llums i enmig d’una gran confusió algú va confondre la clàssica paraula de fons! per la de foc! i allí va ser Troia. El públic va començar a amotinar-se buscant l’eixida i gràcies a la serenitat de diversos espectadors, la cosa es va solucionar. Sabem que va intervindre la força pública, però ignorem si els autors de l’escàndol van ser detinguts” (El Día, 12 de novembre).

I clar, per descomptat, el «Negre Lloma» que no falte

I com no podia ser d’una altra manera, el nostre personatge havia d’aparèixer per algun lloc. I no va ser en un racó. Tota una columna editorial per a ell sol: “Cal ser més humans! Què el negre no és home?. És vergonyós, veritablement vergonyós l’espectacle que des de fa molt temps es ve do-nant a Alacant entre un individu de raça negra i uns quants xiquets i encara majors, que no perdonen l’ocasió de molestar a l’infeliç negre, per a riure’s

(14)

(15)

(16)

com papanates de les maldestres gesticulacions del desgraciat. Aqueixes carreres, aqueixes escandaloses riallades dels qui no senten compassió per un individu d'intel·ligència curta, posa als qui la provoquen, en situació mental bastant inferior a la del negre; perquè aquest obeeix solament a un instint que li fa esclatar davant l'assetjament, mentre que aquells l'irriten sabent el lleig de la seua acció i supeditant tot el que d'humà han de tindre a un baix desig de recrear-se amb l'espectacle repugnant d'un home acorralat per un cor d'estúpids. És per a això per al que es va dur a terme l'alliberament dels negres de la seua esclavitud? Enrojola veure com en comptes de considerar als negres com el que són, homes de carn i os, iguals a la resta de la humanitat, en comptes de compadir-los per les manifestacions externes d'inferioritat i procurar elevar-los intel·lectualment amb un tracte que els faça intentar l'assimilació dels costums dels blancs, se'ls fa objecte de vexacions i de demostracions d'una superioritat intel·lectual, que desapareix per aqueixos signes exteriors de gaudi a costa d'un ésser humà. És possible que a vegades el negre siga causant d'algun d'aqueixos rebomboris; però sense pretendre posar-lo en l'estat de la innocència, cal tindre en compte que constantment es veu assetjat per xavals, alguns dels quals no es burlarien tant si es vegueren la seua cara. Castigue's per l'autoritat al negre, com a qualsevol altre ciutadà, quan la seua conducta siga reprovable; però que la justícia siga igual per a tots. Que al cap i a la fi, un negre és un home". (Más, 3 de juliol). El seu nom no apareix enlloc, però vaja, blanc i en botella, la columna està dedicada a John Moore, més conegut com el Negre Lloma.

Fogueres

Vint-i-cinc fogueres oficials van ser les que van entrar en concurs aquell any, més les dues d'Orà i Alger, aquestes fora de concurs. Les fogueres van quedar dividides en dues categories. Categoria A: Alfons el Savi, Mercat, Plaça de la República, Plaça Chapí, Plaça de Gabriel Miró, Campoamor, Plaça del 14 d'Abril, Benito Pérez Galdós i Sant Ferran. Categoria B: Monges, Calderón de la Barca, Méndez Núñez, Pont, Raval Roig, Sant Antoni de Dalt, Carme, Pascual Pérez, Díaz Moreu, Florida Alta, Plaça Hernán Cortés, Carolines Baixes, Plaça Juan Poveda, Villacampa, Sant Vicent i Santa Isabel. La foguera del carrer de Quiroga no va plantar oficialment aquest any, però sí que es va plantar una foguera infantil a la plaça de Sèneca.

Foguera Plaça de la República. Expedient 7/1935.

Instal·lada: Plaça de la República (Ajuntament).

Lema: "Estius antics i moderns".

Artista: Gastón Castelló Bravo.

Observacions: Firma la sol·licitud de plantà, Francisco Ayela, president de la foguera. Representava un carrer de l'Alacant antic en el qual se celebren danses que la gent observa amb gran complaença. En la posterior, uns alacantins demanen a la deessa de la Inspiració que restaure les danses del segle XIX. En un dels costats laterals, hi ha una gran piscina on la gent es diverteix i en l'altre lateral, uns turistes contemplen la posta de sol a les escales de la Reina del Port d'Alacant. Mesures 16 x 11 metres de base i 13,5 d'alçària.

(17)

1935

(18)

1935

Foguera Benito Pérez Galdós. Expedient 8/1935.
Instal·lada: Al carrer de Benito Pérez Galdós, encreuament amb la plaça de Castelló.
Lema: “La Barca de Caronte”.
Artista: Gastón Castelló Bravo.
Observacions: Firma la sol·licitud de plantà, José Papí Albert, president de la foguera. Alacant representada per una figura de dona, asseguda en una petxina perlera: un grup d’alacantins de bona fe, fa nombrosos projectes beneficiosos per a la ciutat, però com que no es porten a la pràctica, moren en flor, per la qual cosa a la part posterior de la foguera la barca de Caronte rep els projectes per a sepultar-los a la llacuna Estígia. Mesures de la base 13,50 x 6 metres i una alçària de 12 metres. Es demana en la sol·licitud de plantà la instal·lació de temple per a l’actuació de la banda de música.

(19)

Els premis. Uns contents; la majoria, cabrejats

Reunit el jurat a les 17.00 hores del dia 23 de juny sota la presidència del gestor municipal, el senyor Ernesto Lozano i l’assistència de Miguel López González i Eduardo Irles (proposats per l’Ajuntament); Juan Vidal i Adelardo Parrilla (de part de la Comissió Gestora de les Fogueres); Ángel Pascual Devesa (per l’Ateneu) i Álvaro Botella (per l’Associació de Premsa) va distribuir els premis de la manera següent: En categoria A; primer premi, la foguera de la Plaça de la República (1.000 pessetes); segon premi, Plaça de Chapí (750 pessetes) i tercer premi, Mercat (500 pessetes).

Gastón, ressurgeix

Després d’un exercici en què Gastón va tindre les seues primeres crítiques negatives, l’any 1935 torna a portar la glòria a l’artista. En el Bolletí de Radio Alicante lloen així la seua obra “Però és que Gastón Castelló enguany, en la seua foguera de la plaça de la República, s’ha superat a si mateix. Difícilment s’arribarà a una realització més ben aconseguida que el front de l’Alacant del segle passat. És el millor que ha lluit al Sol, des que la festa és festa. Gastón Castelló, en la seua foguera premiada ha trencat els motles d’antany. Ha suprimit teles; ha tirat a baix perspectives gastades. I guiat pel centelleig genial, ha presentat a la crítica –amb la valentia de l’artista forma– una estampa antiga amb tot el sabor clàssic inalterat, ficada en el marc de la tècnica moderna. El conjunt de l’escena té les figures precises; ni més per a tapar buits ni menys per a desfer un barroquisme inconscient. I els personatges d’aqueixa escena, estilitzats, subjectes a una realització d’avançada, han emocionat als qui estimen la decoració simplista i han fet plorar als vells, en evocar-los, amb els detalls d’ahir, magistralment aconseguits, un Alacant romàntic, senzill i honest ja oblidat pel ritme del temps”. I acaba l’article firmat per F.F. Armengot Fernández d’aquesta manera categòrica que ens demostra fins a quin punt Gastón era famós en la seua ciutat: “Per què no se li rendeix homenatge que mereix qui ha clavat en la nostra festa les fites d’un camí gloriós?”. En la ronda de visites de tallers d’artistes abans de fogueres, el Diario de Alicante i Wendell Hoos, firmant de l’article, eleva als altars l’artista: “...I és que Gastón Castelló converteix en poesia el seu art, que a tots subjuga i sugereix, perquè les seues idees, que són un horitzó radiant de llum i de color, en traduir-les a la realitat material pels seus monuments es tradueixen en fantàstics museus on el seu temperament es reflecteix amb aurèola del geni”. (Diario de Alicante, 14 de juny).

En la foguera de la Plaça de la República, el mateix Gastón explica en el llibret el que ha intentat plasmar en la foguera. Volent evitar el tedi que poguera produir als turistes una ciutat monòtona, a la part posterior, un grup d’alacantins imploren a la Deessa de la Inspiració, representada com una amazona a cavall de la fantasia, una solució per a evitar el tedi, trobant la resposta en el passat, justament en la part davantera on es representa un Alacant de 1840, concretament un carrer empinat anomenat de la Costereta,

que podria ser el dels Llauradors o qualsevol altre del barri de Santa Creu on els turistes contemplen complaguts des dels balcons el discórrer de les danses i les festes que els alacantins els ofereixen.

El Diario de Alicante, en el dia de la plantà, escrivia sobre les obres de l’artista: “Mestre de l’art, creador d’un estil propi, les seues fogueres tenen aqueix segell característic, que encara mentrestant monuments d’art que admirem, ens porta a dir: eixa foguera és de Gastón”.

La foguera de Benito Pérez Galdós reproduïa una enorme petxina natural que servia de bressol a una dona que representava Alacant damunt d’una perla. Un grup de dones amb àmfores es desplaçaven a la part posterior on les esperava la Barca de Caronte

Ferrándiz Torremocha escriu en el llibret de Benito Pérez Galdós l’explicació de la foguera. Vaja, que si algú la llig hui, ningú diria que va ser fa huitanta-dos anys que la va escriure:

“Sobre la perla, somia Alacant, que es creu això: un conjunt d’irisacions meravelloses i enlluernadores, ferides pels llamps càlids i fulgurants del seu sol, eternament brillant. Prop d’ella el que es diuen benefactors d’Alacant, discuteixen, fabriquen projectes de reformes urbanes, deixen passar les hores en elucubracions fatigoses, sempre pensant, perfilant projectes i sumptuositats d’arquitectura i d’ornamentació. Febrils, incansables, els homes que s’erigeixen en protectors oficials d’ella, fabriquen projectes, sublimitzen idees, i totes, totes, víctimes d’una fatalitat incomprensible, van desapareixent en les idees de l’oblit, arraconades en unes àmfores, molt estètiques, perfectament artístiques, però que assemblen, també, la tomba eterna dels bufons projectes. I les mateixes il·lusions que es va fer la ciutat, les utòpiques ànsies d’Alacant, també personificades en aquesta foguera per ondulants donetes, van transportant tals fantàstics projectes, per davant la mateixa absorta Alacant, cap a un altre sector que separa de la petxina-bressol un gegantesc retall de coral, on espera la barca de Caront, el simbòlic navegant de la Llacuna Estigia. Caront va transportar, segons les cròniques, les ànimes al Purgatori, i ara, en aquest aspecte de la nostra foguera, es porta també les ànimes dels projectes morts en nàixer, dins de les seues àmfores funeràries, cap al no-res, que això ve a ser el Purgatori d’Alacant”.

1936

A colps

“Fulgencio Conesa de dèsset anys i Pedro Javaloyes de trenta-huit anys van ser denunciats per renyir al carrer de la Pilota sent els dos assistits a la Casa de Socors de lesions lleus. Posteriorment, i enfront del Saló Espanya, es van trobar Fulgencio i un germà de Pedro anomenat José, embolicant-se també a colps, hagut de visitar de nou el centre benèfic el primer”. (El Luchador, 22 de gener).

A la plaça de Sèneca sempre hi ha diversió

Ja sabem que a la plaça de Sèneca s’instal·lava la fira del Nadal i durant l’any s’alçaven els circs que visitaven la nostra ciutat. El Diario de Alicante es feia ressò a l’abril d’una nova atracció a la plaça. El senyor Fernando Jover, entusiasta de l’esport del patinatge, va instal·lar-hi una pista per a la seua pràctica i li va posar el nom d’«Iris Park».“L’Iris Park, constitueix, per als aficionats a l’esport la màxima atracció. En els pocs dies que porta inaugurat, ha desfilat per ell el més selecte de la joventut de la bona societat alacantina, que ha trobat, en aquest local, el lloc grat, d’ambient, on passar els matins i vesprades, al mateix temps que exerciten un dels més agradables esports. Per la pista de patinatge hem pogut admirar en aquests dies les siluetes estilitzades de les senyoretes de Madaria, Maignoa, Izu, P. de Pobil, Lamaignére, Sansano, Fabiani, Olmos, Ruiz Olmos, Parres, etc. I, davant l’acceptació que a la nostra ciutat ha tingut aquest esport, entre la societat alacantina es parla ja d’organitzar festes i balls en la pista, durant la primavera i estiu, que sens

dubte han de constituir un èxit, tant com per la quantitat del públic com per l’ambient que a les mateixes se li donen. Felicitem el seu propietari senyor Jover per l’encert en instal·lar a la nostra ciutat tan necessari local per a la pràctica de tan atraient esport”. (Diario de Alicante, 9 d’abril).

Quina mona!

“Un mico mossega a tres xiquets. A la Casa de Socors han sigut assistits aquesta vesprada els xiquets Rafael Fernández, Jaime Sellés i Domingo Sánchez de mossegades que els va ocasionar un mico pertanyent a uns hongaresos que donen funcions de carrer, quan actuaven al carrer Trafalgar. Les ferides es van qualificar de pronòstic lleus, però no obstant això, l’assumpte va passar al Jutjat, que instrueix les oportunes diligències”. (El Día, 10 de gener).

Accident aeri

Al migdia del 23 de gener, va perdre a la vida a bord d’un avió turisme GADUL, la jove aviadora de vint-i-tres anys Elizabeth Ammy Betty Malcom, de nacionalitat anglesa, a l’aeròdrom de l’Altet. La jove pretenia arribar al Caire a bord del seu avió per a completar la seua aventura que s’havia iniciat l’1 de gener a París. Al matí havia eixit de Barcelona i havia aterrat al nostre aeròdrom per a posar gasolina i dirigir-se immediatament a Màlaga. En l’envol, el seu avió va xocar contra un angle de l’hangar, i aquest es va enfonsar sobre l’aparell, fet que va provocar l’explosió del motor i l’incendi. Els equips de salvament no van poder fer res per la vida de la intrèpida aventurera que va morir carbonitzada a causa de les enormes flames que impossibilitaven l’acostament al sinistre. El foc continuava a les dos de la vesprada destrossant la carcassa de l’avió. (El Luchador, 23 de gener).

La celebració va per barris

El diari El Luchador titulava el 15 d’abril que Alacant commemora-va amb extraordinari entusiasme el cinquè aniversari de la proclamació de la República. La jornada va començar amb una desfilada militar davant de les Cases Consistorials i als voltants, continuant a la vesprada al temple de l’Esplanada amb un concert ofert per la Banda de Música del Regiment d’Infanteria de Tarifa. Durant tot el dia es van ajuntar totes les belleses, comissions de fogueres i la Bellea del Foc 1936 a la Llar de les Cases de Beneficència de la Diputació Provincial amb l’actuació de la Unió Musical que va amenitzar la jornada. El Diario de Alicante rebaixava el to entusiasta d’El Luchador en destacar la poca participació del poble en la festa que si no haguera coincidit amb la Pasqua en res s’haguera notat la celebració “I és poc, limitar la celebració d’una data com la del 14 d’abril, al merament protocol·lari, és poc” (Diario de Alicante, 16 de abril).

(1)

Inauguració de ‘l’Hotel Mediterráneo’

El 17 de maig s’inaugurava l’elegant Hotel Mediterráneo a la platja de Sant Joan amb totes les comoditats: servei de llum elèctrica, telèfon i aigua corrent en totes les habitacions; banys i dutxes; gran terrassa i pistes per a ball i skating. L’hotel també disposava de garatge i servei d’intèrprets per a estrangers. El seu propietari era l’industrial Antonio Pérez Devesa.

Censura interessada

Ja ens hem referit a la censura a què la premsa estava sotmesa. El Diario de Alicante es queixava amargament en un editorial de 18 de juny del llapis roig que tots els dies havia de suportar en les seues edicions: “La censura de premsa s’exerceix a Alacant per un periodista; pel redactor d’un periòdic local que és públicament el nostre major adversari. Ens referim a «El Luchador». Alacant sencer ho sap. A l’Associació de la Premsa també li consta, però li interessa, com a organització del cor dels mitjans ministerials, dissimular-lo. El secretari particular del governador i redactor d’aqueix periòdic, censura el nostre. El seu afany natural és afonar la nostra publicació”. (Diario de Alicante, 18 de juny). Cal assenyalar que el gran fotògraf Francisco Sánchez va cremar una bona part de fotografies seues del període comprés entre el juliol de 1936 i el març de 1939, evitant que les forces nacionals pogueren identificar ciutadans afins a la República.

Artisteig

No podia començar de millor manera l’any a l’escenari del Teatre Principal. ‘La Compañía de Comedias de María Guerrero y Fernando Díaz de Mendoza’ van representar els dies 2 i 3 les obres ‘Locura de amor i La dama de armiño’. La companyia dels circuits Vedrines, capitanejada pel divo Angelillo, va estrenar el 30 de gener a l’Ideal, l’obra de Musot i Segovia Ramos ‘Contigo’, sorprenent el primer espasa per la nova modalitat d’actor consumat a què va unir la seua potent veu i exquisit gust. La companyia de Fifi Morano representava al febrer una comèdia de Muñoz Seca, ‘Sola’. Coincidint els mateixos dies, la companyia encapçalada per Ramper actuava al Teatre Principal. Miguel de Molina cantava el 26 de març a l’Ideal Cinema. Al nou local inaugurat de la Unión Tabaquera actuava la companyia de Paco Hernández, l’11 d’abril, amb les obres La embolà i Secrets de cabarets. La notable companyia de María Luisa Paso debutava al Principal el 15 d’abril amb l’obra María de la O, de Valverde i León amb música del mestre Quiroga, representant-se l’obra de manera idèntica a Madrid o Barcelona. El famosíssim Miguel Liger debutava a l’escenari del Teatro de Verano el 26 d’abril. Del 28 de maig a l’1 de juny va actuar al Teatro de Verano la companyia de vodelvil de Maruja de Aragón “...això de menys són les obres que interpreta aquesta suggestiva dona i els seus companys. El millor, és la bellesa i simpatia de Maruja, la picardia que posa en totes les seues actuacions” (El Luchador, 26

de maig). La nit del 21 de juny, va actuar a la plaça de Bous: espectacle Alma Aragonesa, més de trenta tocadors, cantadors i balladors dirigits per Pepe Esteso. En la companyia apareixien fins a cinc components de la família de l’actor Fernando Esteso. L’espectacle de caràcter benèfic estava patrocinat per la “Peña Aragón”, reforçant l’espectacle l’Orfeó d’Alacant, la Banda Municipal i l’Orquestra Wagneriana. El mateix dia, debutava al Teatre Principal, la companyia de comèdies frívoles d’Hermelinda de Montesa, estrenant ‘La escuela de las adúlteras’. El crític d’El Luchador escrivia “Els intèrprets discrets, sobreeixint la plasticitat de l’artista Manolita C. Guerrero, bonica i lleugera de robes” (El Luchador, 22 de juny). Al mes d’agost, l’Ajuntament d’Alacant embargava el Teatre Principal. El 16 de setembre, amb el Teatre Principal ple, l’Orquestra de Cambra d’Alacant va actuar a benefici de les Milícies Populares Antifeixistes. El 17 d’octubre, al Monumental, se celebraria una funció benèfica a favor de les Guarderies Infantils amb la sarsuela de Ruperto Chapí, La Revoltosa, amb Lolita i Pascual Latorre, Pepe Moreno i dirigits per Arturo Lledó. A pesar de la guerra, el tradicional Tenorio va tornar a representar-se al Principal el 30 d’octubre i l’1 de novembre amb Pepita Meliá en el paper d’Inés d’Ulloa i Benito Cibrián en el de ‘Tenorio’ i un preu de dues pessetes la butaca. L’1 de novembre, a l’Esplanada, la Banda Municipal oferia un concert homenatge a l’URSS, amb obres de compositors russos. La companyia de teatre de l’alacantí Paco Hernández estrenava al Monumental el sainet en dos actes de Francesc Barchino “Els fils del poble, o la columna Maroto”, el 26 de desembre amb una trama que transcorria en la Guerra Civil.

(2)

La part contractant de la primera part. El marxisme pur

La població alacantina necessitava evadir-se de la dura realitat diària. I quin antídote millor que l’estrena, el 12 de novembre al cine Ideal de la producció de la Metro Goldwyn Mayer ‘Una noche en la ópera’. Els germans Marx dirigits per Sam Wood. També aquest mateix mes i en aquesta mateixa sala, s’estrenava ‘Sombrero de copa’, interpretada per Ginger Rogers i Fred Astaire amb música d’Irvin Berlín.

Denúncia

“Manuel Lucio Segura, encarregat de fixar els cartells de propaganda dels cinemes Ideal i Espanya, denúncia, a un tal Ramón també fixador del Central Cinema, el qual va cobrint altres cartells la propaganda que ell col·loca” (El Día, 29 de gener).

(3)

Ebenezer Scrooge. Bajanades!

“No acabem de comprendre-ho. Ens queixem que no ha hi ha diners –personalment podem assegurar que és justificada la queixa- i no obstant això cal veure com estan a tota hora els innombrables comerç de botiga de joguets en què s’ha convertit el comerç local. Es venen joguets fins i tot en les perruqueries. Els carrers ho demostren: van les gents carregades amb els seus paquets, en una interminable processó des de despús-ahir, fent l’efecte que cada llar és ja un magatzem, una sucursal dels Reis Mags, que han deixat allí la seua càrrega acontentar els xics. Però per a amargar la vida dels majors.” (Diario de Alicante, 5 de gener).

Ball de societat

El 4 de juliol es va celebrar en l’acabat d’estrenar Hotel Mediterráneo de la platja de Sant Joan, una revetla sopar benèfic a favor de la Creu Roja organitzada pel Rotary Club. S’hi van poder veure cognoms d’allò més destacat de la societat alacantina: Pascual de Pobil, Longoria, Soto, Iborra, Pastor, Leigue, Pérez Devesa... Entre els invitats es trobaven el governador civil, el cònsol de França, el president de la Diputació, Felipe Bergé, Juan Luis Bueno, Rafael Vidal...

Nova seu del Banc d’Espanya

El Banc d’Espanya havia adquirit un dels solars a l’avinguda de Méndez Núñez sobrants de l’enderrocament del convent de les Caputxines per a l’edificació d’una nova seu a la nostra ciutat. El consell del banc va aprovar un magnífic projecte que substituiria el vell edifici en què des de feia trenta-cinc anys estava ubicat. El banc es va instal·lar a Alacant en una casa al passatge d’Amérigo l’any 1858, sent la segona sucursal després de la de València que es va establir a Espanya. Després estaria al carrer del Príncep, hui d’Altamira, per a traslladar-se al Portal d’Elx. (Diario de Alicante, 16 de juliol).

Programa de Radio Alicante el dimecres 24 de juny de 1936

Sobretaula. 12.00. Obertura de l’estació. Hora oficial del carrilló de Radio Alicante. Música variada. 13.00. Recital de cançons. 13.30. Tangos. 14.00 Cartellera teatral i cinematogràfica. Butlletí Meteorològic. Música selecta. Fragments de sarsueles. 15.00. Tancament de l’Estació. Nit. 19.00. Obertura de l’Estació. 20.00. Fi de l’emissió. 20.30. Obertura de l’Estació. Butlletí Meteorològic. Moviment del Port i de l’Aeròdrom. Cotització de monedes. Música variada. Programa del radiooient (discos sol·licitats pels socis de Radio Alicante). 21.00. Hora oficial del carrilló de Radio Alicante. Continuació del programa de l’oient. 21.30. Radio beneficència. 21.45. Música de ball. 22.00. Música variada. 22.45. Notícies de premsa d’última hora de Madrid subministrada per Radio Prensa. Informació local de premsa. Fragments de pel·lícules sonores. 23.30. Tancament de l’Estació.

Un que va atropellar a un cotxe

“Anit al seu retorn d’Alacant a Elda, el cotxe A.6974, conduït pel xofer Francisco Vidal, quan es trobava en la rodalia del Rebolledo, se li va creuar un subjecte llançant-se sobre el cotxe, trencant el parabrisa, resultant lesionat, així com el xofer i Remigio Reyes, que ocupava també la davantera del cotxe. Els ferits es van traslladar a la Casa de Socors on van assistir al que va dir dir-se Francisco Pascual Quiles, natural d’Elx, de corts en la cara i coll, a més d’atac alcohòlic, sent traslladat a l’Hospital Provincial i qualificat el seu estat de pronòstic reservat” (El Día, 30 de gener).

Un prec al senyor alcalde

“Hem rebut diverses queixes de persones que solen transitar per la plaça Sèneca de nit, per a assistir al «Iris Park», de la falta d’il·luminació que hi ha en aquesta plaça, la qual cosa unit a la mala pavimentació, es presta a successos i accidents desagradables que és convenient evitar per tots els mitjans. En el cas que ens ocupa, bastava amb col·locar una o dos llums elèctrics que maten l’absoluta foscor regnant. En transmetre el prec que ens fan, a l’Alcaldia no dubtem seran ateses les famílies aficionades al patinatge” (El Día, 17 de juliol).

Anem-nos-en de pícnic! La partida que va intentar prendre Alacant i alliberar José Antonio

Sobre les sis i mitja de la vesprada del diumenge 19 de juliol, el Govern Civil es va assabentar que una partida d’homes procedents de distints pobles del Baix Segura es dirigien armats cap a la capital alacantina. Forces d’Assalt al comandament del capità Rubio, recolzades per la Guàrdia Civil, van partir cap a la carretera de Santa Pola per a interceptar-los a la partida d’Aigua Amarga coneguda com a Pont de Ferro o els Dotze Ponts, on després d’alguns tirs van detenir al voltant de cinquanta homes amb el balanç d’un mort i diversos ferits, als quals se’ls van trobar set escopetes, huit pistoles, quatre revòlvers, una destrat i una navalla. Les Forces d’Assalt van tindre un ferit. Els sediciosos van ser ingressats al Reformatori. Al matí de l’1 de setembre, en una de les sales del quarter de Benalúa, va quedar constituït el Tribunal Popular que havia de resoldre els sumaris que s’instruïen amb motiu de la sedició, estant compost per representants triats pels comitès dels distints partits del Front Popular. El 6 de setembre, al quarter de Benalúa, va començar el judici contra els seixanta-un processats acusats de delictes de rebel·lió i agressió a força armada. El Tribunal el presidia Vidal Gil Tirado assistit, com a magistrats, pel senyor Julián Santos i el senyor Rafael Antón Carratalá, sent catorze persones les que formaven el jurat popular. El secretari va fer el preceptiu resum dels fets succeïts la vesprada del 19 de juliol. Segons pareix, seixanta-un participants van eixir armats en camions cap a Alacant des de la Torreta, al terme de Callosa del

Segura a requeriment del falangista Antonio Maciá, àlies el Pollo. Tots els encausats, defesos per advocats del torn d’ofici, no van reconèixer la majoria de les acusacions, negant que conegueren Maciá, afirmant que se’ls va dir que seguirien la festa després del dinar a la finca anant a banyar-se, jugar un partit de pilota o de pícnic (ací els testimonis diferien en la platja: Guardamar, Alacant o Santa Pola) o visitar les falles d’Oriola, no veient cap arma, sorprenent-se dels fets succeïts en l’episodi d’Aigua Amarga. Antonio Grau García, àlies «Chiruli», conductor d’un dels camions, natural de Rafal, va declarar que el 18 de juliol va tornar al seu poble des de Madrid on havia transportat fruites i verdures. En arribar al seu poble, els veïns li van preguntar sobre la situació de la capital d’Espanya, manifestant que no havia vist res anormal. El diumenge 19 va anar a buscar-lo un dels acusats, Cayetano Griñán, per a fer un viatge a Alacant, sent amenaçat per tres homes amb pistoles en arribar a la finca de la Torreta i obligant-lo a fer el viatge sota amenaça de mort. Moments abans de la partida, va arribar a la finca una furgoneta dedicada al transport del gel i els homes armats es van repartir en els dos vehicles. La comitiva l’obria Maciá amb un automòbil en què l’acompanyaven Carlos Galiana, Francisco Alonso, Antonio Hernández i Vicente Manresa. Damunt, la furgoneta amb què es desplaçaven a Alacant es va espatllar a Santa Pola, i van haver de apujar-se’n al camió part dels seus ocupants, deixant-ne set al costat de la furgoneta avariada amb la promesa que tornarien a arrebregar-los. El camió sobrevivent es va detenir als quatre quilòmetres de l’avariada furgoneta per falta de gasolina, havent d’esperar que passara l’autobús del servei de Cartagena que els va proporcionar cinc litres de combustible amb els quals van poder arribar fins als Dotze Ponts on Maciá va ordenar que tots baixaren. Com que no tenia gasolina, el van deixar anar a posar-ne a la capital, la qual cosa va aprofitar per a tornar al seu poble, donades les greus circumstàncies i comunicar tot el que succeïa a l’alcalde de Rafal. Maciá, El Pollo, es va alliberar de l’encontre amb les Forces d’Assalt, ja que va desaparèixer amb els seus quatre ocupants, abans d’aquest, a més de no estar inclòs en el llistat de la causa. Vaja, un pla perfecte i molt estudiat. Fins i tot l’arqueòleg Francisco Figueras Pacheco va declarar en el judici pel fet que un dels encausats era guarda de les excavacions de l’Albufera que dirigia, corroborant que aquest va estar a sa casa per a donar-li compte del seu treball la nit del 19 de juliol. El Tribunal Popular va entregar les seues conclusions al Tribunal de Dret l’11 de setembre, considerant la culpabilitat a cinquanta-tres processats, absolent-ne sis per ser menors d’edat i no haver participat en els fets. José Grau García, conductor del camió, va ser també absolt per haver concorregut en favor seu la circumstància eximent de responsabilitat criminal de por insuperable. Al vigilant de l’excavació de l’Albufera, el Ministeri Públic li va retirar l’acusació abans de la deliberació del Jurat. Es van dictar cinquanta-dos sentències de mort que van ser complides la matinada del dotze de setembre a les cinc i mitja. El principal promotor de l’excursió, Antonio Maciá “El Pollo”, va ser condemnat a mort en una causa celebrada

el 14 de setembre, en un sol dia, amb el pres declarat en rebel·lia. Antonio Maciá, cap provincial de Falange, seria afusellat davant de la tàpia del cementeri d'Alacant la matinada del 29 de novembre, després del primer bombardeig que va patir la ciutat. Entre 1941 i 1944 es va erigir a Aigua Amarga un monument commemoratiu, obra de l'arquitecte Miguel López i l'escultor Daniel Bañuls.

Maniobres nocturnes en la foscor

El 18 de juliol, el Diario de Alicante publicava l'avís següent: “Exercicis militars nocturns. Aquesta nit tindrà lloc un exercici nocturn de batalló, a càrrec de les forces del Regiment d'Infanteria Tarifa número 11 d'aquesta guarnició en els voltants del Barranc de les Ovelles (terrenys immediats al camp del Porquet)”. No creiem que se celebraren els exercicis esmentats.

La rebel·lió militar al quarter del Regiment Tarifa

Al matí del 6 d'octubre va començar la vista contra el que va ser general comandant de la ciutat, José García Aldave, i nou oficials més acusats de rebel·lió militar. En el seu relat, Aldave va recordar que la nit del divendres 17 de juliol es trobava en un àpat al restaurant Ivory ubicat a la Rambla organitzat per la foguera de Chapí (Aldave era foguerer major d'aquesta), negant que en el discurs que va pronunciar fera cap al·lusió als seus dubtes sobre el que poguera succeir l'any pròxim. Es va dir que en parlar de les pròximes fogueres ell no estaria a Alacant, sabent Déu el rumb que haurien pres les coses a Espanya. El coronel de la plaça, Rodolfo Espá, es trobava fora de la ciutat, gaudint de les seues vacances, no reincorporant-se fins al 22 de juliol. En mitat de l'acte, li va arribar una telefonada de Capitanía General de València en què se l'informava que havia esclatat un moviment militar, rebent l'orde d'aquartermar les tropes, cosa que així va fer, posant-se a la disposició del governador civil per a tot. Negant qualsevol vincle amb la rebel·lió, estant sempre al costat de la República, sent ateses totes les peticions del governador, excepte la de donar fusells perquè li ho van prohibir des de Madrid, i no hissant la bandera en la Comandància perquè no era el dia assenyalat per a fer-ho. Va afegir que va muntar diverses metralladores per a prevenir un atac a la Comandància, negant que hi haguera un aparell emissor de ràdio. Aldave va ser detingut el 23 de juliol. El capità José Meca, cap de contraespionatge en la Comandància Militar, va manifestar que entre la tropa es feia propaganda comunista, feixista de la Unió Militar Republicana i de la Unió Militar Republicana, afirmant que va acatar les ordres d'aquartermar les tropes quan va esclatar la sublevació de generals al Marroc, manifestant que el general Aldave va censurar aquest moviment. Meca coneixia José Maciá; sí, el famós “Pollo” dels Dotze Ponts, ja que un fill seu havia estat en l'acadèmia. Cap dels acusats van veure Maciá al quarter el 19 de juliol. A més, en plena rebel·lió, el brigada Lahiguera

va patir una alienació mental la nit del 22 de juliol, traslladant-se a l'hospital i col·locant-li una camisa de força que va ser insuficient per a reduir-lo, i van haver d'aplicar-li algunes injeccions per a calmar-lo (El Día, 23 de juliol). En la declaració com a testimoni, Francisco Valdés, governador civil d'Alacant, va relatar que cap dels caps militars van fer manifestacions clares i terminants de l'adhesió a la República. Li constava que els sergents del Regiment van ser amenaçats per l'oficialitat, tenint la convicció plena del pronunciament al quarter de Benalúa en qualsevol moment. Ateses les manifestacions fetes per Aldave davant del president de les Corts i ell en el Govern Civil, va sol·licitar la presència del destructor “José Luis Díez” al port. Al migdia del 22 de juliol, a les habitacions particulars del Govern Civil, es va entrevistar amb el general Aldave i els caps de les forces de l'Exèrcit, Guàrdia Civil, a petició d'aquests, per a la declaració de l'estat de guerra, reassignant-se el comandament, a la qual cosa el governador civil es va oposar. Es va acordar enviar una columna a Albacete i Almansa atesa la delicada situació d'aquestes ciutats, observant resistència a la marxa dels processats Sintés i Meca, cosa que va confirmar Sintés quan a Almansa va intentar tornar a Alacant, ja que al·legava que no volia disparar cap tir. El 23 de juliol, va ordenar el general Aldave l'hissat de la bandera republicana en tots els edificis de la ciutat, perquè en cas contrari manaria fer un bombardeig del quarter pel vaixell de guerra en deu minuts. Per al control de la ciutat es va mobilitzar elements republicans i obrers. El general es va sotmetre immediatament, alçant-se l'aquartermament i deixant eixir la tropa el 23 de juliol en un quarter que estava rodejat d'una multitud que aclamava les tropes. L'arribada al regiment del coronel Espá va normalitzar la situació. En la causa es va llegir la declaració de dos condemnats en el juí d'Aigua Amarga. Nicanor Manzano i Miguel Marco van relatar que a les quatre del matí del 19 de juliol els van obligar a anar a Alacant en vehicle amb Antonio Maciá, “El Pollo”, conduint-lo a la Presó Provincial perquè s'entrevistara amb els germans Primo de Rivera. De la presó va eixir amb un sobre que va entregar al quarter de Benalúa. En tornar a Callosa, Maciá els va tranquil·litzar a tots, perquè no havien de preocupar-se per res, ja que estava tot disposat, que eren els amos, i que Alacant estava ja en poder de les dretes, entregant ells unes quantes armes per al camí, perquè, una vegada a Alacant, al quarter tindrien un fusell per a cadascun. El Tribunal va fallar el 10 d'octubre condemnar a la pena de mort el general José García Aldave, comandant militar d'Alacant; Antonio Sintés Palliser, comandant cap de l'Estat Major; el capità José Meca Romero; el tinent coronel Felíx Ojeda Vallés; i els tinents del Regiment Tarifa 11 Joaquín Luciáñez Riesco i Santiago Pascual Martínez i el tinent de les Forces d'Assalt Enrique Robles Galdó. Sis anys i un dia de presó al capità del regiment Tarifa 11, Cesáreo Martín Castro i pena de reclusió perpètua al sergent Francisco Lizarán López que no podria excedir trenta anys; absolut el sergent Adolfo Posada Ruiz. L'execució es va efectuar el 13 d'octubre al pati de la que va ser casa d'exercicis espirituals dels jesuïtes situada enfront del quarter de Benalúa.

(4)

Anem de boda. Se’ns casa el capellà del Palamó

El 3 de setembre va contraure matrimoni el senyor Juan Pérez Pérez amb la senyora Amanda Gomis Bonastre. Aquesta notícia no tindria major interès si no fóra perquè el senyor Juan exercia com a sacerdot al Palamó. Això sí, es va casar civilment a la Sala Audiència del Districte Nord d’aquesta capital, davant del jutge Rosser. La crònica rosa d’El Luchador en descrivia la cerimònia: “...Se’ls va donar a conèixer el que el Codi Civil consigna respecte a la unió conjugal. Se’ls va llegir l’acta i se’ls va advertir que ja estaven legalment casats civilment, únic matrimoni legal que reconeix i sanciona la República Espanyola. Ni més ni menys. I tot dit i llegit en castellà sense mussitacions i xiuxiuejos d’intricats i inescrutables llatins” (El Luchador, 4 de setembre).

“La Faç Divina és del poble, i, guanye qui guanye la guerra, al poble ha de tornar”

Lorenzo Carbonell, alcalde republicà va pronunciar aquestes paraules davant del governador civil en portar-li la relíquia perquè la custodiara, poc després del 18 de juliol, a causa dels insistents rumors que un grup incontrolat assaltaren el monestir.

Franco ha mort!

Ja hem comentat que la primera víctima en una guerra és la veritat. La premsa dretana de la ciutat va passar a dirigir-la periodistes d’esquerres. El periòdic El Luchador, d’1 d’octubre, obria amb la següent capçalera “Es confirma la mort del traïdor Franco”. El 10 de novembre, una altra vegada les pàgines d’El Luchador es feien ressò de l’arribada a la ciutat des d’Orà de tres evadits de la ciutat en el protectorat marroquí d’Alcazarquivir. En una entrevista relataven els excessos de les tropes nacionals a la ciutat amb afusellaments i tortures de tot tipus. Afirmaven que a Franco el va matar un tinent de la Mejaznía (policia del protectorat) a Tetuan: “L’esposa del tinent passejava pels carrers de Tetuán, quan en passar a l’altura d’un grup de xiquetes falangistes aquestes la van mirar de manera tal, que va haver-hi la senyora de detindre la seua marxa. Van sorgir ganyotes, es van creuar unes paraules i finalment, va sobrevenir la malifeta. Va ser detinguda i portada a la caserna de Falange Femení. Li la va maltractar de paraula i obra i se la va obligar, a més, a ingerir mig litre d’oli de ricí. Però com es trobava en cinta, es va provocar l’avortament i poc després moria víctima de la crueltat feixista. L’espòs, va arribar poc després d’ocórrer el succés, quan es trobava el llit la seua difunta emmanilla. Davant el cadàver d’aquesta víctima innocent, va jurar venjar-se i sense pèrdua de temps va portar a la pràctica la seua fatal resolució. En la seua mateixa casa va muntar la pistola i dret va marxar a l’Alta Comissaria. Va demanar audiència i li va ser concedida. Va passar al despatx de l’ex – general Franco trobant a aquest amb el comandant de E.M., un tinent de la Mejaznía, donant mort al Comandant i al Coronel i deixant greument ferit a

l’ex – general Franco, de dos tirs: un en el pit, penetrant per la part baixa del cor i l’altre en l’engonal esquerre. Donada la gravetat del ferit, se li va traslladar, sense pèrdua de temps a Tànger, ingressant en l’Ambaixada Italiana, on, sotmès a una operació quirúrgica, va morir. Minuts després era embalsamat el cadàver i tancat en luxosa caixa, folrada de zinc; perquè existeix el propòsit de traslladar-lo a Madrid. I fins es parlava que seria exposat en el Ministeri de la Guerra, a penes entraren ells, els facciosos, en la capital de la República” (El Luchador, 10 de novembre). El conte acabava amb l’afusellament a la matinada de l’heroic tinent i la realització de misses en esglésies i mesquites pel sufragi de l’ànima del senyor Francisco.

José Antonio Primo de Rivera a Alacant

Els germans Primo de Rivera, juntament amb set processats van ser jutjats pel delicte de rebel·lió militar per un Tribunal Popular en sessions que van començar el 16 de novembre a la Sala de Justícia de la Presó Provincial. El mateix José Antonio, advocat de professió, va poder exercir la seua defensa, així com la del seu germà i la seua cunyada. La defensa dels altres processats per torn d’ofici va correspondre a l’advocat del Col·legi d’Alacant Ramón Campos Carratalá. El fiscal en el seu escrit d’acusació, a part de relatar els delictes comesos des de la fundació de la Falange, es va centrar en la conspiració comesa pels acusats a la presó d’Alacant des de l’arribada de José Antonio, el 5 de juny, en convivència amb funcionaris d’aquesta i del director de la presó, Teodorico Serna, únic processat no present en la vista i declarat en rebel·lia. Els oficials de presons acusats es van excusar del tracte de favor, fent l’estada a la presó el més fàcil possible als germans per orde del director Teodorico. A pesar d’estar limitat el temps de comunicació, es tenien ordes de prolongar-lo amb els Primo de Rivera, no havent-hi un control eficaç per a les visites, entre elles les de Jose Ibáñez Musso, Carlos Galiana i Antonio Macià àlies El Pollo (ambdós organitzadors de l’intent d’alliberament del 19 de juliol), i altres dirigents de la Falange a la província. Aquest tracte es va mantenir fins al 13 d’agost en què van quedar sotmesos al règim ordinari. Es van retirar les acusacions contra tots els funcionaris de presons processats. A les dos i mitja de la matinada del 18 de novembre, entregava el Jurat al Tribunal de Dret el veredicte, que va ser escoltat amb una serenitat esbalaïdora per part de José Antonio, que el condemnava a la pena de mort, al seu germà Miguel, a reclusió perpètua (no excedint de trenta anys) i a la seua cunyada, a sis anys i un dia de presó. La matinada del 20 de novembre, al pati número cinc de la infermeria de la presó, un gran grup de huit milicians afusellava José Antonio. Només una xicoteta referència en El Luchador, el 20 de novembre, feia referència a l’afusellament de “l’ausent”, molt diferent de l’espai dedicat a la mort de Bonaventura Durruti, difunt a Madrid per ferida de bala en la mateixa data que la mort del fundador de la Falange. El diari ABC, en l’edició nacional de 20 de novembre es feia ressò de la sentència, esperant que aquesta (sense dir la pena dictada) es complira d’un moment a un altre.

Més judicis

Al matí del 5 d’octubre va començar la causa contra José Ibáñez Musso i Manuel Pascual Martínez, caps i organitzadors de Falange Espanyola a Alacant. Sobre ambdós pesava l’acusació d’agents per a la preparació del moviment subversiu. José Ibáñez Musso va participar al juliol de 1935 en l’agressió al director d’El Luchador, Álvaro Botella. Ibáñez Musso va declarar que ell era el cap d’organització d’Alacant, però que l’organització efectiva la duïen Felipe Bergé i Ramón Rojas, que van vindre a cosa feta per a això, i que van ser ells els que el van obligar a agredir el senyor Botella. Va continuar declarant que ell havia tractat d’evitar els atemptats contra persones d’esquerra dels dèsset pistolers que van arribar a la ciutat per a les eleccions de febrer, denunciant-los davant de l’autoritat. Nega la salutació feixista davant del governador quan va ser portat davant de la seua presència, i afirma no saber res de cap moviment subversiu, negant-hi la seua participació. Manuel Pascual va confessar que va ser secretari i tresorer de Falange Espanyola de la ciutat, coincidint amb Musso en la coacció de Felipe Bergé. El Jurat va condemnar els dos a la pena de mort l’execució dels quals es va produir la matinada del 7 d’octubre. El 23 d’octubre es va jutjar el tinent de la Guàrdia Civil d’Alacant, el senyor José María Estañ, condemnant-lo a dotze anys de presó i separació del servei.

Conservació del patrimoni durant la guerra

El 17 d’agost es va constituir a la ciutat el Comité de Defensa del Tre-sor Artístic i Històric de la Província d’Alacant, amb domicili al Govern Civil amb l’objectiu de conservar per a la cultura popular les pintures, escultures, biblioteques i objectes de valor artístic que es trobaven als edificis que havi-en sigut dels ordes religiosos i la resta de confiscats pel Govern de la Repú-blica, que serviren de base per a un gran museu i biblioteca provincials. En la seua constitució, el comitè demanava a totes les organitzacions del Front Popular que informaren sobre l’estat i la situació dels tresors artístics de les seues localitats. “Cal vigilar i salvar per al poble les obres d’art i documents històrics de la província! Esperem de tots i especialment de la vostra magní-fica disciplina proletària el més entusiasta suport a aquesta obra de cultura”.

Manual davant de possibles bombardejos

El Comitè Provincial de Guerra, dependent del Govern Civil d’Ala-cant, davant de les necessitats de la guerra d’imposar com a deure essenci-al a cada ciutadà seguir les normes dictades per l’autoritat per a l’actuació de la població davant d’incursions aèries, van obligar, el 5 de novembre, el governador civil d’Alacant, Francisco Valdés Cases, a difondre a tota la ciu-tadania unes normes de compliment obligatori davant de possibles bom-bardejos. Malauradament, prompte es van haver de seguir aquestes davant el primer atac que patiria la ciutat. “En primer lloc, tan prompte s’anunciara

(5)

(6)

la proximitat d’algun aparell de l’enemic, sonarien les sirenes de la ciutat fins al moment en què entrant els avions en zona de bombardeig cessarien simultàniament. En segon lloc, fet el senyal d’alarma, tots els veïns s’abs-tindrien de disparar cap arma, tant curtes com llargues, i d’eixir a la via pú-blica, per la qual cosa no es podria circular després de les onze de la nit més que aquells ciutadans que hagueren de realitzar serveis especials deguda-ment controlats pel Govern Civil d’Alacant. En tercer lloc, el veïnat procura-ria ocupar les plantes baixes de les seues pròpies cases, en aquelles en què no hi haguera soterranis, sense que ningú poguera traslladar-se a domicili contigu en un ràdio superior a cent metres i mai després del moment en què el bombardeig s’haguera iniciat. En quart lloc, s’imposarien les més seve-res sancions a tot aquell que una vegada que haguera sonat la sirena o fet l’apagat de llums es valguera de qualsevol mitjà d’enllumenat supletori a l’interior de les cases, de tal manera que poguera ser advertit a l’exterior. En cinquè lloc, la circulació dels cotxes degudament autoritzats i de les perso-nes amb missió oficial, hauria de ser amb la consigna diària que havia de facilitar el Comitè popular provincial de Defensa, sent detingut tot aquell que infringira aquesta orde per a sancionar-lo degudament. En sisè lloc, la circulació de carruatges oficials o controlats en moments de perill hauria de subjectar-se estrictament a les normes dictades sobre l’apagat de llums, sense que sota cap pretext pogueren efectuar l’encesa ni tan sols dels fars de

població. En setè lloc, s’havia dirigit a totes les ambaixades la corresponent nota governativa, pregant-los l’apagat simultani dels vaixells estrangers que hi havia a la badia, que pogueren fixar inconscientment situacions a l’enemic. En huitè lloc, les defenses antiaèries i auxiliars de la població estarien constantment alerta, i els organismes responsables i les autoritats vetlarien per l’estret compliment d’aquestes instruccions que serien exigides inexorablement. En novè lloc, tots els espectacles públics haurien d’acabar les seues actuacions abans de les onze de la nit i si durant la celebració es produïra algun atac aeri, els espectadors haurien de romandre ocupant les localitats, sense que sota cap pretext pogueren eixir al carrer. Els espectadors guardarien absolut silenci, abstenint-se de crits que pogueren oferir referència a l’enemic. En desè lloc, per a facilitar el moviment de les forces davant de la possibilitat d’atac terrestre, aquestes advertències sobre circulació de vianants i cotxes haurien de ser observades rigorosament. S’advertia de la vigilància en controls, l’obligació ineludible de comunicar al Govern Civil el menor senyal que pogueren observar-hi, castigant-se severament qualsevol acte de negligència. Per al supòsit d’un atac aeri abans de les onze de la nit, es recomanava que els locals públics, similars i llocs de recreació no permeteren l’eixida de cap persona. Tots els cotxes que no portaren serveis especials de l’autoritat quedarien amb els fars i la resta de llums apagades i motor parat als llocs que ocuparen en el moment de sonar el senyal d’alarma. En un ràdio de vint quilòmetres al voltant de la ciutat, no podria circular cap cotxe sense observar aquestes instruccions, una vegada realitzat l’apagat de llums. De la serenitat i disciplina de tots havia de dependre en gran part el triomf definitiu de la causa legítima republicana, esperant trobar en cada ciutadà una col·laboració especial”. (El Luchador, 19 de novembre). La nit del 24 d’agost es va produir el primer assaig per a la defensa nocturna de la ciutat per orde del senyor governador civil.

Alacant sota les bombes

El 28 de novembre, l’aviació rebel va bombardejar durant huit hores, des de les set i vint de la vesprada fins a les tres del matí, la ciutat. Amb intervals de quinze o vint minuts, els trimotors en grups de dos o tres van descarregar unes cent bombes sobre la població. Afectant el bombardeig l’avinguda d’Alfons el Savi, Benalúa, l’edifici de la Diputació Provincial, l’antic quarter de Sant Francesc a la zona de la Muntanyeta, Rabassa, l’estació de MZA de tren, els depòsits de la Campsa a Baver, el cobert quatre del port i l’Esplanada. S’hi van produir tres víctimes; una persona d’avançada edat als depòsits de la Campsa i el xòfer Fulgencio Saura i un xiquet al Garaje Moderno de la plaça de Sèneca. Del garatge es va poder socórrer una persona que estava atrapada i salvar nou cotxes. Van ser trenta-huit ferits de diferent consideració els produïts pels atacs. Un grup de diputats anglesos van visitar la ciutat per a valorar els efectes del bombardeig aeri, lamentant-ne les conseqüències que per a la població civil van tindre (Ahora, 8 de desembre).

(7)

Alacantines! A la confecció!

“Alacantines: El Dia us demana un jersei de llana per als quals lluiten en el front. Cada dona alacantina pot i deu fer un. És un regal d’escàs cost però de valor inapreciable ara. Mares, germanes, núvies, penseu en els vostres fills, en els vostres germans, en el vostre nuvis. I penseu en la guerra i en el fred que és un enemic més que els que ens defensen als que estem en la rereguarda. Un jersei dames alacantines, per caritat i per patriotisme! (El Dia, 23 de setembre). “Les dones alacantines confeccionen robes d’abric per als milicians”. Amb aquest titular encapçalava una notícia el Diari d’Alacant, el vint-i-cinc d’octubre. “Aquests grups, on les xiques i les «velles», fan labor, demostren que la nostra rereguarda és activa. Allà, al final del carrer València el nostre fotògraf Sánchez capta aquests grups recaptosos, en els quals es fabriquen jerséis per als lluitadors. El Cercle Socialista del districte, ha repartit la llana entre les xiques que a patolls han acudit demandant ocupació. I totes quan han acabat el seu treball en el taller, a la fàbrica i en l’oficina, recullen les seues llargues agulles per a dedicar-se a aquesta obligació d’espanyoles. Les dones de més edat, les mestresses de casa també quan han acabat les faenes de la llar, s’incorporen al grup recaptós. I ací estan fabricant vint jerséis setmanals, amb tan hàbil i ordenada distribució, perquè la labor no es retarde que hi ha «operàries» dedicades a ordir mànegues solament, perquè d’aquesta manera s’activa més el resultat. I tan modestes, totes elles, tan en el seu paper, que s’han negat a donar els seus noms. Ens deien que no treballen per a «eixir en els periòdics» sinó per a complir amb el seu deure. Ací estan doncs. Repetisca el lector aquests grups de les veïnes del carrer València, tantes vegades com barriades té Alacant i arribarà al total del que fa la dona alacantina «tranquil·lament», en la rereguarda” (Diario de Alicante, 25 d’octubre).

Tant és l'un com l'altre. Franco i els seus regals

“En quina situació quedaven els Reis Catòlics?” Amb aquest misteriós titular obria un article el Diario de Alicante, el 30 d’agost. Dos legionaris desertors de l’exèrcit rebel afirmaven que el general Franco va oferir a les tropes morisques una bona soldada i l’entrega de terrenys per al cultiu dels propietaris esquerrans de les províncies de València, Múrcia i la regió andalusa; cedint-los la mesquita de Còrdova per a dedicar-la al culte mahometà i que serien edificats temples amb el mateix fi a Madrid, València i Múrcia. “Segons sembla, el general i els seus partidaris en l’heroica gesta dels Reis Catòlics netejant el sòl espanyol de la ‘morisma’. Va plorar llavors Boabdil, però ara hauria sigut indubtablement”.

Xiquets de la guerra

L’11 d’octubre arribaven en diverses expedicions, sis-cents cinquanta xiquets procedents de la capital d’Espanya. Al capdavant, anaven mestres de Madrid i personal de guarderies que feien aquests trasllats per a apartar els xiquets de la primera línia de la guerra. Quatre-cents xiquets van ser traslladats a Pego, Alcoi. Els dos-cents cinquanta restants van ser atesos a les guarderies i repartits entre les famílies que així ho desitjaven. (El Luchador, 12 d’octubre).

Valent, l’Hèrcules!

La guerra va trencar una etapa gloriosa de l’equip herculà. En la seua primera temporada en primera divisió el conjunt blanc i blau va quedar en sisena posició, en una lliga que va guanyar l’Athletic de Bilbao. La base de l’equip el formaven els mateixos noms que havien aconseguit l’ascens la temporada anterior: Pérez, Goyeneche, Macià, Salvador, Rosalench, Salas, Irles, Tatono, Blázquez Morera i Aparicio, dirigits per Manuel Suárez de Be-goña. La magnífica temporada es va culminar amb l’arribada a semifinals en la Copa d’Espanya de 1935 en què va ser eliminat pel poderós Reial Madrid. La guerra va interrompre la lliga espanyola durant tres anys i va trencar la magnífica plantilla que l’equip formava. Alguns dels seus jugadors van acabar en un camp de concentració i l’entrenador va ser trobat mort en una cuneta de Busot. El 12 de gener de 1936, durant la trobada a l’Estadi Bardi-n entre l’Hèrcules i el Racing de Santander es va rendir un homenatge al fundador del club, Vicente Pastor “El Gepa”. ”La directiva va acordar que les localitats i entrades per a la trobada portaren un recàrrec de 0,25 pessetes que li van ser entregades al popular personatge”. (El Día, 9 de gener).

Còmics en període de guerra

El primer d’agost, al Teatro de Verano, artistes alacantins que s’havien constituït en cooperativa per a afrontar la difícil situació bèl·lica, van celebrar una funció benèfica a favor de les milícies. En aquesta cooperativa

es trobaven artistes alacantins reconeguts de la talla de Lolita Latorre, Ma-ría Pastor, María Martínez, Luisa Samper, Pascual Latorre, Olmos, Puchol, Bertomeu, Martínez, Josefina Pastor. “Potser també estarien obligades les autoritats locals a donar suport a aquesta iniciativa que honra i enalteix als còmics, però la realització dels quals no han de poder continuar segu-rament sinó aconsegueixen un suport, encara que siga mínim que els per-meta seguir. Donant funció de diumenge a diumenge, el públic es refreda i s’aparta. Alçant el teló tots els dies –encara que només fora per a funció de vesprada- puga molt bé encarrilar-se l’espectacle i més si es té en comp-te que només dos cinematògrafs funcionen. Una modestíssima subven-ció oficial, perquè pogueren repartir-se una dieta, permetria que el Teatre d’Estiu estiguera obert fins a setembre” (Diario de Alicante, 11 d’agost).

Visca Rússia!

El 8 de novembre, amb un Monumental ple de gom a gom, se cele-brava un homenatge a Rússia per complir-se el XIX aniversari de la revolu-ció soviètica organitzat pel Partit Comunista.

(8)

No està la cosa per a romanços

Les tradicionals festes de Raval Roig, que havien de començar el 6 de setembre, van ser suspeses aquest any per acord unànim del veïnat. “Creuen aquells veïns que no és el moment actual el més propici per a músiques i focs d’artifici i han resolt guardar el seu goig per a manifestar-lo el dia, no llunyà, del triomf de l’Espanya republicana. Han acordat a més, i així ho han fet, entregar l’import de la recaptació per al sosteniment de les festes a la subscripció oberta pro-milícies. S’ha palesat així una vegada més el republicanisme dels veïns del Raval Roig”. (Diario de Alicante, 6 de setembre).

(9)

(10)

Les Fogueres de Gastón Castelló

Foguera Benito Pérez Galdós. Expedient 12/1936
Instal·lada: avinguda de Benito Pérez Galdós cantonada Pablo Iglesias.
Lema: “Teatro de marionetas”
Artista: Gastón Castelló Bravo.
Observacions: Grup A.
President: Alberto Magro Mas.
Bellea: Pepita Alba.
Petitions a l’Ajuntament: Connexió elèctrica foguera en Pérez Galdós 2 i temple en el 16 del mateix carrer. Instal·lar cable per a major voltatge de la foguera. Anivellar i assentar la plaça que formen els carrers de Pérez Galdós i Pablo Iglesias amb la plaça de Castelló.

(11)

(12)

Foguera Plaça de la República. Expedient 9/1936

Instal·lada: plaça de la República. Hui de l'Ajuntament.

Lema: Folklore de la província d'Alacant.

Artista: Gastón Castelló Bravo.

Observacions: Grup A.

La foguera tenia quatre cares: la principal, la baixada de l'Àngel del Misteri d'Elx; una altra, la dansa dels pastoretes a Callosa d'en Sarrià, la festa de Moros i Cristians de la província i en la quarta, la dansa "dels rollets" a Aigües.

President: Francisco Ayela Antón.

Bellea: María Pérez Aracil.

Peticions a l'Ajuntament: connexió en la façana de l'Ajuntament, marc porta lateral esquerra.

Foguera Plaça del 14 d'abril. Expedient 21/1936

Instal·lada: plaça del 14 d'Abril. Hui de Calvo Sotelo.

Lema: "Dichas y desdichas campesinas" o "Cara i creu"

Artista: Gastón Castelló Bravo.

Observacions: al·ludeix a les faenes del camp i la riquesa del camp alacantí. A la part posterior, Gastón va col·locar alts relleus i pintures al·ludint a la necessitat d'obrir nous mercats i l'exportació dels productes. Grup A.

President: Àngel Pascual Devesa.

Bellea: Antonia Sánchez Sánchez.

1936

Les fogueres i els premis

El periòdic El Luchador va visitar el taller de Gastón Castelló abans de fogueres, arreplegant en un article aparegut en el periòdic el 2 de juny les impressions sobre el que el mestre preparava per a goig dels alacantins i visitants aquelles Fogueres. De la de Benito Pérez Galdos, "Teatro de marionetas", destacava la sàtira fina, el personalíssim estil, l'elegància de línies i la seua acabada construcció. De "Dichas y desdichas del campo" de la Plaça del 14 d'Abril, lloa l'esforç dels llauradors i la primordial ajuda que ha de prestar-li el Port d'Alacant. De la Plaça de la República "Folklore de la província" destaca les festes de la província. El ple de l'Ajuntament del 17 de juny nomenava jurat de fogueres per a avaluar les obres d'aquell any un tinent d'alcalde com a president, un representant de l'Ateneu i un altre de l'Associació de la Premsa, un arquitecte i un membre de la Comissió Gestora de Fogueres. En categoria A, va aconseguir el primer premi la foguera de la Plaça 14 d'Abril obra de Gastón Castelló (premi en metàl·lic de mil pessetes). El segon, i un premi econòmic de set-centes cinquanta pessetes, a la foguera de Benalúa i el tercer, a la de la Plaça de la República (cinc-centes pessetes) també de Gastón.

(13)

ÍNDEX

ALACANT EN ELS ANYS DE LA REPÚBLICA 1931-1936

1931	9
Es veia vindre	9
Alacant es va gitar monàrquica i es va alçar republicana	9
Disneylandia al Benacantil	11
Inauguració de l'Hospital Provincial.....	12
Oh, el progrés!	13
Desmunt de la Muntanyeta i unes altres obres.....	13
Es mastega la tragèdia	15
El crim a casa de “la Francesa”	19
Carnestoltes, carnestoltes	19
Setmana Santa	19
“Mamá, quiero ser artista” i espectacles diversos	21
Notes de societat	21
Una altra vegada de tornada amb les festes hivernals, que ve el President!	24
Mens sana in corpore sano	27
Com està la cistella d'anar a comprar!	27
És un escàndol! He descobert que ací es juga!	27
El negre que tenia ànima de cànter	28
Vos cremareu a l'infern	28
El senyor Lorenzo recolza la festa	28
Gastón, el gran triomfador	31
1932	35
Ja va arribar, ja està ací. Amb tots vostès, el President	35
Tumult carnestoltes	40
Projectes, obres i construccions	40
Aniversari feliç, República	41
La Santa Faç	42
Gent coneguda i Ressons de Societat	42
Açò fa mala olor!	46
Quins preus!	46
Secció de Successos.....	46
El Meló i les Fogueres de Sant Chuan	48
S'inaugura l'estadi Bardín, quins temps aquells! Maxo l'Hèrcules!	49
Còmics	49
Els pins de Benalúa. La història es repeteix.....	50
El Gran projecte de la Platja Sant Joan. De la dita al fet.....	50
El problema escolar, no aprenem	50
Mor José María Py i Ramírez de Cartagena	51
Gastón Castelló triomfador	52

1933.....	55
Setanta-huit mil huit-cents noranta-huit habitants de fet	55
Tornen els trens botiges	56
La cita social ineludible. La Revetla de la Gota de Leche.....	56
M’ho lleven de les mans. El Mercat Central	57
El projecte de la platja Sant Joan. El nou Shangri-La	58
El Nou Hospital Provincial. Balanç	60
A garrotades	60
Si és que van com a bojos	60
Un tramvia xoca amb un cotxe fúnebre	61
Un “sin-pa”	61
L’home dels caramels	61
Agafa el conill i corre	61
El que fa la beguda	64
“¡El vino que tiene Asunción!”	64
A gambades	64
Lloma ataca novament	64
A veure amb quins colors eixim al carrer!.....	65
“Una xicoteta discussió”	68
El Raval Roig	68
Ací EAJ 31 Radio Alicante	68
A què em sona açò? Alguna cosa ol a podrit a Alacant	70
La desbandada de la banda	71
Inauguració de l’Hotel Victoria. Elordi’	71
Gastón i l’any 1933.....	71
“Tafaners i pesats estan de més”. El taller de Gastón	74
1934	77
La ciutat Prieto a la platja de Sant Joan. Ací hi ha tema...però vaja!	78
Celebrant el 14 d’abril	79
Desenterrant la història. Lucentum	80
Quines coses passen, escolte!	80
Aborronador	81
Açò passa per culpa de les terrasses.....	82
Com se les gasta el ninot. Tiruliqui el Terrible.....	82
Desarmat.....	83
Quasi tota la casa per la finestra	83
Per una cosa trivial	83
La catàstrofe de Carolines	86
Atracament a la Cros.....	90
Explotació infantil.....	91
‘Las vacas del pueblo ya se han escapao’	91
Se m’emporten els fideus.....	92
Treball ‘fino, filipino’	92
Per portar doble tauler	92
Un boig rematat	93
La Fernanda torna a ballar-la	93

“¡Qué alegría que alboroto, otro perrito piloto!”	93
La vida és pur teatre. Artistes	94
Ací E.A.J. 31. Emetent Radio Alicante	98
On vas amb mantó de Manila?	99
Festes al Raval	99
Les fogueres de Gastón	100
Els premis: una resolució amb polèmica	102
Flors i pals per a Gastón	104
1935.....	107
Llorenset ataca de nou	110
El 14 d’abril, quart aniversari de la proclamació de la II República	110
Ací E.A.J. 31. Radio Alicante	111
Un poc de progrés, per favor	111
Torna el «botija».....	111
«Rita, Rita, lo que se da ya no se quita».....	116
Els ànims comencen a caldejar-se.....	116
El macabre crim de l’infermer	117
Els lladregots es proveeixen de calçetins	118
Motí a bord	118
Vaja cara!	119
Per ací no hi ha eixida, animal	122
Menjaretors.....	122
Plouen xiquets!	123
El més innocent, la paga	123
Crim passional	123
Rectificar és de savis	124
Els comptes clars	124
Venjança	125
Nou quarter per a la Guàrdia Civil.....	125
Una altra de tramvies. Costera avall i sense frens.....	126
Pobres no	126
Gossos solts. Ací el que fa falta és una ordenança municipal	127
Ja ni ballar es pot	127
Ací no hi ha qui visca	130
Gent amb mal geni	130
Faç Divina, Misericòrdia !	130
Quantes vegades cal pagar les cadires a l’Esplanada?	130
Una altra de tramvies. On n’hi ha dos n’hi ha tres	131
Música a la plaça de Sèneca. I serà veritat?.....	131
Oh! El “Comitè Oficial de Festejos”	132
A l’estiu torna la Revetla de la Gota de Leche	132
Espectacles i comedians	132
“Quina vergonya!”	135
Una altra tradició més a Alacant, ‘els tancaments de bous’	135
Tornem amb la Fira de Nadal	135
Valent l’Hèrcules. Necessitem créixer o qui t’ha vist i qui et veu	138

Això és més lleig que pegar-li a un pare 138

A veure el que sentim! 138

I clar, per descomptat, el «Negre Lloma» que no falte 138

Fogueres 141

Els premis. Uns contents; la majoria, cabrejats 144

Gastón, ressurgeix 144

1936 147

A colps 147

A la plaça de Sèneca sempre hi ha diversió 147

Quina mona ! 148

Accident aeri 148

La celebració va per barris 148

Inauguració de ‘l’Hotel Mediterráneo’ 150

Censura interessada 150

Artisteig 150

La part contractant de la primera part. El marxisme pur 152

Denúncia 152

Ebenezer Scrooge. Bajanades! 153

Ball de societat 153

Nova seu del Banc d’Espanya 153

Programa de Radio Alicante el dimecres 24 de juny de 1936 153

Un que va atropellar a un cotxe 154

Un prec al senyor alcalde 154

Anem-nos-en de pícnic! 154

Maniobres nocturnes en la foscor 156

La rebel · lió militar al quarter del Regiment Tarifa 156

Anem de boda. Se’ns casa el capellà del Palamó 160

“La Faç Divina és del poble, i, guanye qui guanye la guerra, al poble ha de tornar” 160

Franco ha mort! 160

José Antonio Primo de Rivera a Alacant 161

Més judicis 162

Conservació del patrimoni durant la guerra 162

Manual davant de possibles bombardejos 162

Alacant sota les bombes 164

Alacantines! A la confecció! 165

Tant és l’un com l’altre. Franco i els seus regals 166

Xiquets de la guerra 166

Valent, l’Hèrcules! 166

Còmics en període de guerra 166

Visca Rússia! 167

No està la cosa per a romanços 168

Les Fogueres de Gastón Castelló 169

Les fogueres i els premis 171

HEMEROTECA

1931

Arxiu Municipal d’Alacant

Gil Sánchez, Fernando; Aldeguer Jover, Francisco; Álvarez Antón, Raul i Martínez Mena Rodríguez, Miguel. Alicante 1931. Caja de Ahorros de Alicante y Murcia. 1981.

Parodi Arróniz, Armando. Alicante arte y fuego. Foguera Gran Via-La Ceràmica. 2010.

Cutillas Bernal, Enrique. Crónica de la muy ilustre Ciudad de Alicante. Vol. I. Excm. Ajuntament d’Alacant. 2003.

Crónica de España. Plaza & Janes Editores S.A. Edició especial Diario 16. 1991.

Crónica del siglo XX. Plaza & Janes Editores S.A. Edició especial Diario 16. 1886.

Vicent Arrue i Asensi. Argumentes l’estel. El País Valencià. 1931-1939

Llopis Barragán, Óscar. “El deporte local en los años treinta”. Revista Festa 1991. Excm. Ajuntament d’Alacant.

Cutillas Iglesias, Enrique. “Crónica municipal de les fogueres de la República”. Revista Festa 2006. Excm. Ajuntament d’Alacant.

Medina Ramos, Agustín i Linares Albert, Santiago. Gastón Castelló y las Hogueras de San Juan 1928-2002. 2002. Patronat Municipal de Cultura. Excm. Ajuntament d’Alacant.

Llopis Verdú, Alfredo. “Historia de la Hermandad Sacramental del Santísimo Cristo del Mar, Nuestra Señora de los Dolores y San Juan de la Palma”. 2003. Revista Oficial de Semana Santa. Excm. Ajuntament d’Alacant.

ABC, 1931

La Vanguardia, 1931

Gil Pecharromán, Julio. “La Segunda República. Esperanzas y frustraciones”. Temas de Hoy. Historia 16. 1996.

Lloret i Esquerdo, Jaume. El Teatre a Alacant. 1833-1936. Consell Valencià de Cultura. 1998.

Sebastiá García, Francisco Javier. Consideraciones estéticas sobre un arte efímero de Alicante: Las Hogueras de San Juan (1928-1987). 1988. Institut d’EStudis Juan Gil Albert.

Diario de Alicante. 1931. Director: Emilio Costa.

Mas Calabuig, Manuel. Gastón Castelló 1901-1986. 2002. Patronat Municipal de Cultura de l’Ajuntament d’Alacant.

Gil Sanchez, Fernando. Alicante, siempre. 1982

Moreno Sáez, Francisco (editor). La prensa en la provincia de Alicante durante la Segunda República (1931-1936). 1984. Institut Juan Gil Albert.

El Correo. 1931. Director: Florentino de Elizaicin y España.

El Defensor de Alicante. 1931. Director: El ciudadano Simón.

El Día. 1931. Director: Juan Sansano Benisa.

El Fogueter. 1931. Director: José Sierra Costa Pérez.

El Tiempo. 1931. Directores: Carlos Lozano Campos-Rafael Quilis Molina.

El Tio Cuc. Director: José Coloma Pellicer.

El Luchador. Director: Álvaro Botella Pérez.

La Voz de Levante. Director: Antonio Martínez Torrejón.

Las Noticias. Director: Gregorio C. Romero de Vicient.

Les Fogueres de Enguán. 1931.
Estudio de la documentación de Beneficencia. Diputació Provincial d’Alacant. 2007.
Amorós, Eduardo. Revista Fogueres. Març 1987.
Expedientes de fiestas 1931. Ajuntament d’Alacant. AMA.

1932

Alicante 1932. Fernando Gil Sánchez, Francisco Aldeguer Jover, Raul Álvarez Antón y Miguel Martínez Mena Rodríguez. 1983
ABC 1932
Blanco y Negro 1932
Diari d’Alacant 1932
Arxiu Municipal d’Alacant
Crònica 1932
Luz 1932
Rik-Rak 1932
Mundo Gráfico 1932
Sebastiá García, Francisco Javier. Consideraciones estéticas sobre un arte efímero de Alicante: Las Hogueras de San Juan (1928-1987). 1998. Institut d’Estudis Juan Gil Albert.
Mas Calabuig, Manuel. Gastón Castelló 1901-1986. 2002. Patronat Municipal de Cultura de l’Ajuntament d’Alacant.
Moreno Saez, Francisco (editor). La prensa en la provincia de Alicante durante la Segunda República (1931-1936). 1984. Institut Juan Gil Albert.
Aldeguer Jover, Francisco. Las Hogueras de Alicante 1928-1991. 1995
Lucha 1932
Extra de Fogueres 1878 Diari Información
La Voz de Madrid 1932
La Vanguardia 1932
La Razón 1932
La Libertad de Madrid 1932
Heraldo de Madrid 1932
Gutiérrez 1932
Estampa 1932
El Tio Cuc 1932
El Siglo Futuro 1932
El Imparcial 1932
El Correo 1932
El Día 1932
El Luchador 1932
Josep Joan Coll Fornés- Revista Festa 2003 La fiesta del indulto del fuego
Cutillas Bernal, Enrique. Crónica de la muy ilustre Ciudad de Alicante. Vol I. Ajuntament d’Alacant.
Lloret i Esquerdo, Jaume. El Teatre a Alacant. 1833-1936
Expedientes de fiestas 1932. Ajuntament d’Alacant.
Gil Sánchez, Fernando. Alicante Siempre.
Medina Ramos, Agustín y Linares Albert, Santiago. Gastón Castelló y las Hogueras de San Juan 1928-2002. 2002. Patronat de Cultura.

1933

Alicante Deportivo. 1933. Director: José Miralles Cortés.
Alicante, 1933. Gil Sánchez, Fernando; Aldeguer Jover, Francisco; Álvarez Antón, Raul i Martínez-Mena Rodríguez, Miguel (1983). Caixa d’Estalvis de València.
Alicante Gráfico. 1933. Director: Mario Guillén Salaya.
Azul. 1933. Director: Antonio Pérez Devesa.
Diario de Alicante 1933. Director: Emilio Costa.
El Luchador. 1933. Director: Álvaro Botella Pérez.
Rik Rak. 1933. Directors: Arturo Laliga Vicedo i Pascual Rosser.
El Tio Cuc. 1933. Director: José Coloma Pellicer.
Arte y Fuego. 1933. Directors: Trigemin, Peptin i Arivor.
Chuñ. 1933.
El Fallero Popular. 1933.
La Bacora. 1933.
Radio Alicante. 1933. Director: Antonio Ruiz Belda.
El Día. 1933. Director: Juan Sansano.
Arrels. Llibret 2008 Foguera Nou Alacant. Víctor López
Llibret Sèneca Autobusos. 2007. De Quiroga a Sèneca.
Gastón Castelló 1901-1986. Manuel Mas Calabuig. 2002.
ABC 1933
Blanco y Negro, 1933
Alicante Deportivo, 1933
El Día, 1933
Parodi Arróniz, Armando. Alicante. Arte y Fuego. 2003
“Foguerer machors”. Raul Álvarez Antón. Fogueres, 1983.
“Fa cinquanta anys”. Andreu Cremades i Moll. Fogueres, 1983.
“Don Carlos Ramos Pinsa, primer embajador de la fiesta”. Raul Alvarez. Revista Fogueres, 1978.
“La hoguera de Orán”. Vicente Ramos. Fogueres, 1985
Ramos, Vicente. “Lorenzo Carbonell, alcalde popular de Alicante” (1986)
Gil Sánchez, Fernando. “Alicante de la A a la Z”.

1934

Alicante 1934. Fernando Gil, Francisco Aldeguer, Raul Álvarez i Miguel Martínez Mena.
Las mejores páginas de Hogueras. Alfredo Aracil. Alcodre Ediciones S.L. 1992
De José María Py a José Manuel Lledó. Francisco Aldeguer Jover. 2000
«Hogueras», 1934. Luis Seguí. Fogueres 1990
«Eduardo Irlés y el alicante de su tiempo.» Manuel Sánchez Monllor. Festa 2009.
«Emilio Varela y las Hogueras de San Juan.» Santiago Linares Albert. Revista Festa 2010.
Diari de Llevant. 1934. Director: Emilio Costa.
Hoy. 1934. Director: Francisco Sales.
El Dia. 1934. Director: Juan Sansano.
El Correo. 1934. Director: Florentino de Elizaicín y España.
ABC. 1934.
La Vanguardia. 1934.

El Tío Cuc. 1934. Director: José Coloma Pellicer.
Diario de Alicante. 1934.Directores: Emilio Costa i J.M. Ruiz Perez Àguila.
«Alicante. Arte y fuego». Armando Parodi Arróniz. Foguera La Ceràmica. 2010
«Altamira en la elección de la Bellea del Foc de 1934.» Festa 88.
Hoja Oficial del Lunes. Asociación de la Prensa de Madrid. 1934.
La Libertad. Madrid. 1934.
El Luchador. 1934. Director: Álvaro Botella Pérez.
Las Hogueras de Alicante 1928-1994. Francisco Aldeguer Jover.
Crónica de la muy ilustre ciudad de Alicante. Tom I 1901-1936. Enrique Cutillas Bernal.
Lorenzo Carbonell, alcalde popular de Alicante. Vicente Ramos
Historia de Alicante. Información. La II República (1931-1936). Juan Martínez Leal.

1935

Alicante, 1935. Raúl Álvarez Antón, Miguel Martínez Mena i Francisco Aldeguer Jover. 1987
Crónica de Alicante 1901-1936. Tomo 1. Enrique Cutillas Bernal. 2003.
Las Hogueras de Alicante 1928-1994. Francisco Aldeguer Jover. 1995
El Correo. 1935. Director: Eduardo Campos de la Loma. Republicà moderat.
El Luchador 1935. Director: Álvaro Botella Pérez. Republicà radical.
Diario de Alicante 1935. Director: J.M. Ruiz Pérez Aguila. Republicà.
Diario de Levante 1935. Director: Emilio Costa. Esquerra Republicana.
El Día 1935. Director Juan Sansano. Dreta.
Dra 1935. Director Rafael Alberola. Dreta Regional Valenciana.
Más 1935. Director Rafael Alberola. Dreta Regional Valenciana.
Rik Rak 1935. Director Pascual Rosser. Esportiu.
Stadium 1935. Esportiu. Pertanyia al grup d’editors del Más.
Revista Crónica. Madrid. 1935
Ahora. Madrid. 1935.
Altavoz 1935. Director: Victor Viñes.
Alicante, Arte y Fuego. Armando Parodi Arróniz. 2010.
De José María Py a José Manuel Lledó. Francisco Aldeguer Jover. 2000.
La Foguera. Historia de les Fogueres de San Chuan. 1935. José Ferrándiz Torremocha.
Álbum Foguerer. 1935.
Estampa. Revista Gràfica. 1935.
Boletín Fogueres 1935. Òrgan oficial de la Comisión de les Fogueres de San Chuan.
Boletín Radio Alicante 1935. Revista gràfica editada per EAJ 31. Antonio Ruiz Belda.
Actes de la Comisión Gestora de les Fogueres de San Chuan.
Expedients festes 1935. Arxiu Municipal d’Alacant.
Llibrets 1935. Arxiu Municipal d’Alacnat.
Novedades. Revista popular Gràfica. 1935
El Teatre a Alacant 1833 – 1936. Jaume Lloret i Esquerdo. 1998.
Historia de Alicante. Tomo II. 1990. La II República. Juan Martínez Leal.
Navegante en la historia... D’una festa bella. Barraca Som Fills del Poble 2012.
Lorenzo Carbonell, alcalde popular de Alicante. Vicente Ramos. 1986.

1936

Festa 1983. “Festa – 1936, una revista que permanece”. Fernando Gil Sánchez.
Expedients Festa AMA.
La prensa en la provincia de Alicante durante la Segunda República. Francisco Moreno Sáez. 1984.
Festa 2001. “José Romeu Zarandieta: entre la fiesta y la ciudad”. José Luis Romeu Fernández Palacios
Alicante, 1936. Francisco Aldeguer Jover, Raúl Álvarez Antón I Miguel Martínez Mena Rodríguez. 1991.
Les Fogueres en la II República (1931-1936). Juan Carlos Vizcaíno Martínez I Virgilio Candela Sevilla. 1998.
Las Hogueras de Alicante 1928-1936. Francisco Aldeguer Jover. 1995.
Alicante, Arte y Fuego. Armando Parodi Arróniz. 2010.
Arguments l’estel. Número 1. València 1974. El País Valencià. 1931-1939. Vicente Arrue i Asensi.
Hércules C.F. Diez citas con la gloria. José Antonio Soler. 2010.
Cabeza negra, así que pasen cien años. Manolo Piera Olivares. 2015.
El Día 1936. Director Juan Sansano Benisa.
El Luchador 1936. Juan Botella Pérez.
Diario de Alicante 1936. Director: J.M. Ruiz Pérez Aguila.
El Correo 1936. Director: Eduardo Campos de Loma.
Más 1936. Director: Rafael Alberola.
1936: «Una foguera polémica antes de plantarse. Gastón Castelló». Información, 20 de juny de 1976. Extra de Fogueres.
«El teatro a Alacant. 1833-1936». Jaume Lloret i Esquerdo. 1998
Historia de la provincia de Alicante. Albert Girona Albuixech. 1985.
ABC 1936
La Vanguardia 1936
Ahora 1936
Revista Crónica 1936
Boletín de Radio Alicante 1936
Les fogueres en la II República (1931-1936). Juan Carlos Vizcaino. 1998
Fotos Arxiu Municipal d’Alacant.
Historia de Alicante. Tomo II. La II República (1931-1936). La evolución política durante la Guerra Civil. Juan Martínez Leal. 1990
Crónica de la muy Ilustre Ciudad de Alicante. Enrique Cutillas Bernal. 2003
Guerra Civil y memoria histórica en Alicante. Pablo Rosser. 2016
Alicante en las elecciones republicanas. 1931-1936. Mariano García Andreu. 1985.
Alacant. Festes abans i després d’una guerra (1936-1939) FogueraAVINGUDA de Loring-Estaciò. Fogueres 2010.
Lorenzo Carbonell, alcalde de Alicante. Vicente Ramos. 1986.
Actes Comissió Gestora de les Fogueres de Sant Joan. 1936.

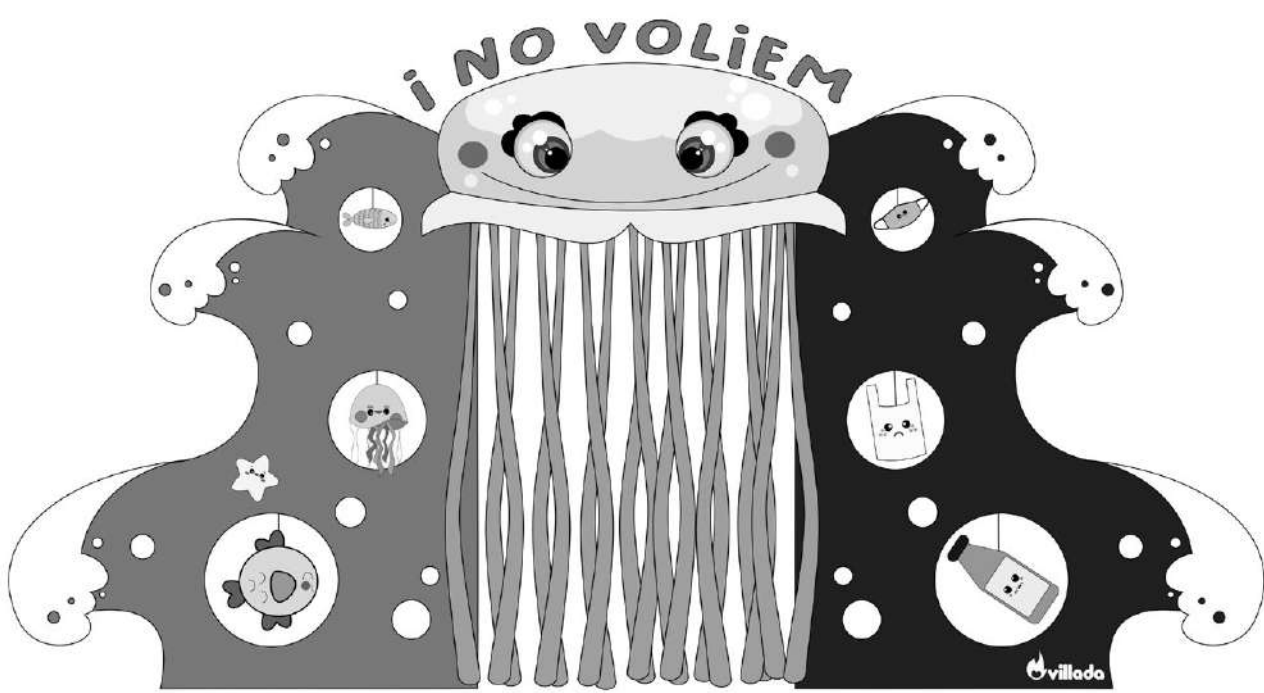
**BARRAÇA
I NO VOLIEM
2022**

COMISSIÓ I NO VOLÍEM 2022

David Gerona	Diandra Marqués	José Niñerola	Nuria Fabri
Josep Amand Tomás	Eloy Devesa	Juan Carlos Gómez	Nuria Rubio
Amparo Tresáncoras	Emilio Pulido	Juan Carlos Gómez Ramón	Óscar Arques
Lola Alcaraz	Enriqueta Soler	Juan Enrique Fabri	Óscar Buendía
Adrián Mazón	Federico Sierra	Juan José Sánchez	Pablo Fabri
Aida Baeza	Fernando Abad	Juan Luis Sánchez	Patricia Berenguer
Aitana Gómez	Fidel Gómez	Juan Manuel Vázquez	Patricia García
Alicia Sirvent	Fran Martínez	Juan Miguel Arribas	Patricia Medina
Amanda Ramírez	Francisca Suárez	Laura Cuenca	Paula Tomás
Amparo Nicolau	Francisco J. Amorós	Lirios Llorens	Pedro Jesús Muñoz
Amparo Pascual	Francisco J. Amorós B.	Lorena Rodríguez	Pedro Martínez
Ana Belén Rodríguez	Francisco Javier Lario	Lorena Romans	Pilar Mayor
Ana Compañy	Francisco Berenguer	Lorenzo Medina	Queta Calpena
Ana Rocamora	Fuensanta Cerezo	Loreto Bonmatí	Rafael Amat
Andrea Mayans	Fuensanta Medina	Loreto Muñoz	Rafael Baeza
Andrés Colomina	Gabriel Echávarri	Lourdes Carretón	Ramiro García
Andrés Sevilla	Gemma Ramón	Lourdes Martínez	Rebeca Gómez
Andrés Uroz	Germán Iborra	Luis González	Rebeca Mendiluces
Ángel Vázquez	Germán Marqués	Luis Miguel Valls	Roger Costa
Antonio Arques	Guillermo Berenguer	Luis Mira	Roque Berná
Antonio Botella	Henoc Pérez	Luna Vázquez	Rosa Faja
Aroa Arques	Ignacio Lloret	M ^a Aurora Alonso	Rosa Lloret
Beatriz Martínez	Irene Pérez	M ^a Carmen Llorca	Rosana González
Beatriz Vidal	Isabel Cerezo	M ^a Dolores Faz	Rosana Valcárcel
Carmen Ballester	Isabel Morató	M ^a Elisa Jordá	Rosario Orozco
Carmen Jordá	Isabel Niñerola	M ^a Isabel Bermejo	Salvador Gómez
Carmen M ^a Mas	Isabel Pérez	M ^a Jesús Ramos	Sandra Sampere
Carmen Torrijo	Isabel Quinto	M ^a Jesús Rubio	Teresa Bonmatí
Carmina Alberola	Israel Galvañ	M ^a Teresa Amorós	Teresa Compañy
Carmina Arribas	Iván Botella	Mar López de Atalaya	Teresa M ^a Martínez
Carolina Sevilla	Izán Arques	Marina García	Teresa Muñoz
Cecilia Sirvent	Javier Carrasco	Marina Martínez	Teresa Yubero
Charo Rodríguez-Bobada	Jéssica García	Mati Mira	Tomás Bordera
Claudia López de Atalaya	Jónatan Amengual	Mercedes Valcárcel	Tomás Llorca
Claudia M ^a Soler	José Balaguer	Miguel Ángel Compañy	Verónica Francisco
Claudio López de Atalaya	José Carrasco	Miguel Ángel Pérez	Verónica Mataix
Cristina Payá	José Domingo Niñerola	Neus Rico	Vicente Devesa
Cristina Sevilla	José Gallego	Nicolás Cuenca	Víctor García
David Hernández	José Luis Huélamo	Nicolás Iborra	Xavier Cuenca

PROGRAMA DE FESTES

DIA 20 21:00 Plantà. 22:00 Inauguració de la Barraca. Coca amb tonyina i bacores. Revetla fins a la matinada.	14:30 Dinar dels barraquers i les barraqueres. 22:00 Sopar i revetla.
DIA 21 11:00 Esmorzar popular. 13:30 Reunió en el punt DAMM per a degustar cervesa amb la companyia dels nostres amics i amigues. 14:30 Dinar dels barraquers i les barraqueres. 17:00 Esperarem el resultat del lliurament del premi. 18:15 Concentració per a participar a l'Ofrena de Flors, amb la Foguera Sèneca-Autobusos, acompanyats per la Unió Musical d'Altea la Vella. 22:00 Sopar i revetla.	DIA 23 11:00 Esmorzar popular. 13:30 Reunió en el punt DAMM per a degustar cervesa amb la companyia dels nostres amics i amigues. 14:30 Dinar dels barraquers i les barraqueres. 22:00 Sopar i revetla.
DIA 22 11:00 Esmorzar popular. 13:30 Reunió en el punt DAMM per a degustar cervesa amb la companyia dels nostres amics i amigues.	DIA 24 12:00 Cercavila i missa en valencià en la parròquia dels Caputxins. 14:30 Dinar oficial. 24:00 Palmera des del Benacantil. A continuació, cremà de les fogueres i de la portalada de la Barraca.
DIA 30 21:00 Reunió de tancament de l'exercici 2022 i apertura del 2023.	

Barraca I no volíem 2022 • Categoria Tercera
Glop • Óscar Villada

Foguera

Érase una vez un virus. José Gallego i Toni Pérez

Bellesa

Patricia Medina Cerezo

Glop. Óscar Villada

Sofía Gómez Ramón

Dames d'Honor

Verónica Mataix, Mayalen Pérez, Martina Lloret i Rebeca Mendiluces

Dames d'Honor

Sandra Sampere, Carmen Echávarri, Aitana Pérez i Aroa Arques

BARRACA
I NO VOLÍEM

“Alacant en els anys de la República” recull la història de la ciutat i de la festa de Fogueres entre els anys 1931 i 1936.

Un treball d'investigació de David Gerona Llopis que, gràcies a l'àmplia documentació existent de l'època, reflecteix esdeveniments d'una etapa important i apassionant de la ciutat d'Alacant. Una crònica que, resumida de manera anual, conta les dades més rellevants i les anècdotes més notables.

